

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI KWIDZYNA na lata 2012-2015

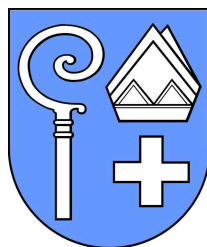

Opracowanie:
mgr inż. arch. Anita Jaśkiewicz-Sojak
a.js@wp.pl
Gdańsk 2012

Dokumentacja wykonana na zlecenie Miasta Kwidzyna

*Załącznik do Uchwały Nr XX /151/12
Rady Miejskiej w Kwidzynie
z dnia 27.09.2012r.*

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI KWIDZYNA na lata 2012-2015

Spis treści:

I. WPROWADZENIE

1. Program opieki nad zabytkami - określenie zakresu i celu opracowania
2. Podstawy opracowania
 - 2.1. Prawne podstawy opracowania
 - 2.2. Merytoryczne podstawy opracowania
 - 2.2.1. Lustracje terenowe, gminna ewidencja zabytków
 - 2.2.2. Opracowania tematyczne
 - 2.3. Przyjęta terminologia

II. ANALIZA STANU ISTNIEJĄCEGO

1. Prawne i programowe uwarunkowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
 - 1.1. Ustawowe podstawy ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
 - 1.1.1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej
 - 1.1.2. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami
 - 1.1.3. Ustawa o samorządzie województwa oraz o samorządzie gminnym
 - 1.1.4. Inne ustawy
 - 1.2. Przepisy i konwencje międzynarodowe
 - 1.2.1. Karta Ateńska
 - 1.2.2. Międzynarodowa Karta Konserwacji i Restauracji Zabytków i Miejsc Zabytkowych
 - 1.2.3. Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego

- 1.2.4. Rezolucja dotycząca ochrony dziedzictwa kulturowego
- 1.2.5. Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy
- 1.2.6. Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego
- 1.2.7. Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską
- 1.2.8. Europejska konwencja krajobrazowa
- 1.2.9. Konwencja w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego
- 1.2.10. Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego
- 1.2.11. Dokument w sprawie edukacji konserwatorów-restauratorów dzieł sztuki i warunków uprawniających do wykonywania zawodu
- 1.2.12. Inne konwencje międzynarodowe
- 1.2.13. Inne dokumenty Parlamentu Europejskiego dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego
- 1.3. Dokumenty krajowe
 - 1.3.1. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
 - 1.3.2. Narodowa strategia rozwoju kultury na lata 2004–2013 (z uzupełnieniem na lata 2004-2020)
 - 1.3.3. Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
 - 1.3.3.1. Program: Dziedzictwo kulturowe
 - 1.3.3.2. Program: Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
 - 1.3.3.3. Program: Rozwój infrastruktury kultury
 - 1.3.3.4. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (środki UE, koordynacja programu - MKiDN)
- 1.4. Dokumenty regionalne
 - 1.4.1. Program opieki nad zabytkami województwa pomorskiego na lata 2011-2014
 - 1.4.2. Uchwała Sejmiku Województwa Pomorskiego w sprawie przyjęcia zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków
 - 1.4.3. Strategia rozwoju województwa pomorskiego
 - 1.4.4. Strategia rozwoju turystyki województwa pomorskiego
 - 1.4.5. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego
 - 1.4.6. Regionalny Program Operacyjny
 - 1.4.7. Program rozwoju produktów turystycznych województwa pomorskiego na lata 2008-2013
- 1.5. Lokalne uwarunkowania ochrony i opieki nad zabytkami
 - 1.5.1. Powiatowe strategie rozwoju społeczno-gospodarczego i rozwoju turystyki w powiecie kwidzyńskim
 - 1.5.2. Statut miasta Kwidzyna
 - 1.5.3. Program strategiczny rozwoju miasta Kwidzyna
 - 1.5.4. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Kwidzyna
 - 1.5.5. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego
 - 1.5.6. Inne dokumenty programowe dla miasta Kwidzyna
 - 1.5.6.1. Program rewitalizacji miasta Kwidzyna
 - 1.5.6.2. Strategia rozwoju zrównoważonego Kwidzyna – Agenda 21
 - 1.5.6.3. Plan rozwoju lokalnego miasta Kwidzyna
 - 1.5.6.4. Program ochrony środowiska
 - 1.5.7. Uwarunkowania inne
 - 1.5.7.1. Dostępność komunikacyjna
 - 1.5.7.2. Baza oświatowa

1.5.7.3. Baza rekreacyjna i turystyczna

2. Charakterystyka zasobów dziedzictwa kulturowego Kwidzyna
 - 2.1. Chronione zasoby dziedzictwa kulturowego Kwidzyna
 - 2.1.1. Formy ochrony zabytków
 - 2.1.2. Rejestr zabytków
 - 2.1.2.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków województwa pomorskiego (rejestr A)
 - 2.1.2.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków województwa pomorskiego (rejestr B)
 - 2.1.2.3. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków województwa pomorskiego (rejestr C)
 - 2.1.3. Charakterystyka zasobu gminnej ewidencji zabytków
 - 2.1.4. Muzealia, zbiory biblioteczne i archiwalne
 - 2.2. Potencjał dziedzictwa kulturowego Kwidzyna
 - 2.2.1. Krajobraz kulturowy
 - 2.2.2. Układ przestrzenny
 - 2.2.3. Zabytki architektury i budownictwa
 - 2.2.3.1. Sakralne
 - 2.2.3.2. Architektura obronna
 - 2.2.3.3. Rezydencjonalne
 - 2.2.3.4. Mieszkalne
 - 2.2.3.5. Użyteczności publicznej
 - 2.2.3.6. Zabytki przemysłu i techniki
 - 2.2.4. Cmentarze
 - 2.2.5. Zespoły zieleni
 - 2.2.6. Zabytki ruchome
 - 2.2.7. Zabytki archeologiczne
 - 2.2.8. Miejsca historyczne
 - 2.2.9. Niematerialne dziedzictwo kulturowe
 - 2.2.10. Najcenniejsze zasoby miasta
 - 2.3. Zasób dokumentacji konserwatorskiej dotyczącej zabytków Kwidzyna
3. Dotychczasowa realizacja programu opieki nad zabytkami Kwidzyna
 - 3.1. Dotychczasowa realizacja zadań miejskiego programu opieki nad zabytkami

III. DIAGNOZA, WNIOSKI I WYTYCZNE

1. Diagnoza - analiza SWOT ochrony dziedzictwa kulturowego Kwidzyna
2. Cele, priorytety i typy zadań programu opieki nad zabytkami Kwidzyna
 - 2.1. **Priorytet 1: Badanie, dokumentowanie i zachowanie dziedzictwa kulturowego Kwidzyna**
 - 2.1.1. Kierunki działań i zadania
 - a) Badanie i dokumentowanie zasobów dziedzictwa kulturowego Kwidzyna
 - b) Zachowanie zasobów dziedzictwa kulturowego Kwidzyna
 - 2.2. **Priorytet 2: Ochrona i promowanie dziedzictwa kulturowego Kwidzyna**
 - 2.2.1. Kierunki działań i zadania
 - a) Ochrona dziedzictwa kulturowego Kwidzyna

b) Promowanie dziedzictwa kulturowego Kwidzyna

3. Wdrażanie programu opieki nad zabytkami Kwidzyna
 - 3.1. Organizacja instytucjonalna
 - 3.1.1. Działania własne
 - 3.1.1.1. Prawne
 - 3.1.1.2. Finansowe
 - 3.1.1.3. Programowe
 - 3.1.1.4. Doradcze
 - 3.1.2. Współdziałanie z instytucjami
 - 3.1.3. Wykorzystanie funduszy zewnętrznych
 - 3.2. Finansowanie programu opieki
 - 3.2.1. Źródła publiczne
 - 3.2.2. Źródła prywatne
4. Koordynowanie, monitorowanie i ocena realizacji programu opieki nad zabytkami Kwidzyna
 - 4.1. Koordynowanie, monitorowanie i ocena wykonania programu
 - 4.2. Monitorowanie innych działań związanych z opieką nad zabytkami i stanem zachowania zabytków

IV. ZAŁĄCZNIKI

1. Wykaz zabytków nieruchomych z terenu Kwidzyna wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego (rejestr A).
2. Wykaz zabytków ruchomych z terenu Kwidzyna wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego (rejestr B).
3. Wykaz zabytków archeologicznych z terenu Kwidzyna wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego (rejestr C).
4. Wykaz obiektów wpisanych do *Gminnej Ewidencji Zabytków miasta Kwidzyna*.
5. Wykaz kart ewidencyjnych zabytków archeologicznych.
6. Wykaz kart ewidencyjnych zabytków architektury i budownictwa, tzw. *białych kart*, przechowywanych w WUOZ w Gdańsku oraz w NID OT Gdańsk.
7. Wykaz kart ewidencyjnych cmentarzy, przechowywanych w WUOZ w Gdańsku.
8. Wykaz ewidencji cmentarzy, przechowywanych w WUOZ w Gdańsku.
9. Wykaz stron internetowych z informacjami o zasadach i kryteriach dotyczących możliwości pozyskiwania środków finansowych na zadania związane z ochroną i opieką nad zabytkami.

I. WPROWADZENIE

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami jest obowiązkiem władz samorządowych. Dlatego podstawowym zadaniem gospodarzy miasta w dziedzinie ochrony zabytków jest zachowanie zastanego dziedzictwa kulturowego i przekazanie go w jak najlepszym stanie następnym pokoleniom. Należy przy tym pamiętać, że szeroko pojęte dziedzictwo kulturowe nie jest oderwane od życia miasta. Ochrona zabytków i opieka nad nimi nie może być traktowana jako luksus. Nie tylko dlatego, że mieszkańcy Kwidzyna potrzebują i szukają wiedzy i pamięci (również tej materialnej) o przeszłości swojej małej ojczyzny, a najmłodsze pokolenia należy nauczyć (najlepiej przykładem) jak dbać o dziedzictwo. Również dlatego, że dziedzictwo kultury i historii ma bardzo wymierny wpływ na inne dziedziny życia miasta. Historia i zabytki stanowią atrakcje, dzięki którym Kwidzyn jest odwiedzany przez turystów, historyków, historyków sztuki. Historycznie ukształtowana przestrzeń miejska jest utożsamiana z ładem przestrzennym, odbierana jako harmonijna, estetyczna, a więc atrakcyjna dla mieszkańców i przybyszów. Zabytki generują miejsca pracy, w szeroko rozumianej obsłudze turystyki (hotelarstwo, gastronomia, inne usługi, usługi przewodnickie, wydawnictwa), w instytucjach kultury i muzeach, czy w sektorze usług budowlanych i konserwatorskich. Zabytkami zadbanymi i historią można się chwalić, a poprzez promowanie i upowszechnianie wiedzy o nich, kształtować wizerunek Kwidzyna: miasta atrakcyjnego, zadbanego i wartego bliższego poznania.

1. Program opieki nad zabytkami - określenie zakresu i celu opracowania

Niniejszy *Program opieki nad zabytkami Kwidzyna na lata 2012-2015* jest aktualizacją programu przyjętego do wykonania w latach 2008-2011 przez Radę Miejską Kwidzyna. Ma na celu zaprogramowanie działań związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego, które będą podejmowane przez Miasto Kwidzyn w ciągu najbliższych czterech lat. Po tym okresie należy opracować program działania na następne cztery lata.

Ustawowo opracowanie programu opieki nad zabytkami jest wskazywane jako zadanie własne samorządu terytorialnego. W myśl art. 87 ust. 1 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami burmistrz miasta sporządza na okres czterech lat gminny program opieki nad zabytkami.

Cele przygotowania programu opieki nad zabytkami określa cytowana Ustawa w art. 87 ust. 2:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) eksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;

- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

W art. 87 ust. 3 określa się, że program przyjmuje rada gminy (miasta) po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Art. 87 ust. 4 i 5 stanowi, iż po dwóch latach od ogłoszenia w dzienniku urzędowym burmistrz miasta sporządza sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy (miasta).

W dalszej części opracowania w niektórych przypadkach *Program opieki nad zabytkami Kwidzyna na lata 2012-2015* nazywany będzie *programem*, natomiast *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* nazywana będzie *ustawą*.

2. Podstawy opracowania

2.1. Prawne podstawy opracowania

Główną podstawą prawną do sporządzenia *Programu opieki nad zabytkami Kwidzyna na lata 2012-2015* były przede wszystkim następujące akty prawne:

- *Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz.U. z 2003 r., Nr 162 poz. 1568 z późniejszymi zmianami)
- *Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 14 maja 2004 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem* (Dz.U. z 2004 r., Nr 124 poz. 1305)

oraz:

- *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*
- *Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie wojewódzkim* (Dz.U. z 1998 r., Nr 91 poz. 576 z późniejszymi zmianami)
- *Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz.U. z 1990 r., Nr 16 poz. 95 z późniejszymi zmianami)
- *Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach* (Dz.U. z 1997r., Nr 5 poz. 24 z późniejszymi zmianami)
- *Ustawa z dn. 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2009 r., Nr 151 poz. 1220 z późn. zm.)
- *Ustawa z dn. 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane* (Dz. U. z 2003 r., Nr 207 poz. 2016 z późniejszymi zmianami)

A także dokumenty krajowe:

- Założenia do krajowego programu ochrony i opieki nad zabytkami
- Narodowa strategia rozwoju kultury na lata 2004-2020
- Programy Operacyjne

Dokumenty wojewódzkie:

- Program opieki nad zabytkami województwa pomorskiego na lata 2011-2014
- Uchwała Sejmiku Województwa Pomorskiego w sprawie przyjęcia zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków
- Strategia rozwoju województwa pomorskiego
- Strategia rozwoju turystyki województwa pomorskiego na lata 2004-2013

- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego
- Regionalny Program Operacyjny
- Program rozwoju produktów turystycznych województwa pomorskiego na lata 2008-2013
- Uwarunkowania i kierunki rozwoju turystyki w województwie pomorskim
- Strategia polityki społecznej województwa pomorskiego do 2013
- Programy (Program rozwoju produktów turystycznych województwa pomorskiego)

Dokumenty powiatowe:

- Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu kwidzyńskiego
- Strategia rozwoju turystyki w powiecie kwidzyńskim

Dokumenty gminne:

- Statut miasta Kwidzyna
- Program strategiczny rozwoju miasta Kwidzyna
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Kwidzyna
- Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego Kwidzyna
- Program rewitalizacji miasta Kwidzyna i Plan rozwoju lokalnego miasta Kwidzyna
- Strategia rozwoju zrównoważonego Kwidzyna – Agenda 21
- Program ochrony środowiska
- Gminna Ewidencja Zabytków Miasta Kwidzyna
- Uchwała Rady Miejskiej w Kwidzynie w sprawie przyjęcia zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków

2.2. Merytoryczne podstawy opracowania

Merytoryczną podstawę do sporządzenia *Programu Opieki nad Zabytkami Kwidzyna na lata 2012-2015* stanowiły lustracje terenowe, analiza zasobu *Gminnej Ewidencji Zabytków miasta Kwidzyna* oraz analiza dostępnej literatury dotyczącej zabytków Kwidzyna.

2.2.1. Lustracje terenowe, gminna ewidencja zabytków

Rozpoznanie zasobów dziedzictwa kulturowego na całym obszarze administracyjnym miasta, zebrany materiał ikonograficzny zostało wsparte przeprowadzeniem kwerendy bibliograficznej oraz analizą istniejących opracowań i dokumentacji konserwatorskich. To połączenie pozwoliło na przeprowadzenie całościowej analizy środowiska kulturowego miasta Kwidzyna.

2.2.2. Opracowania tematyczne

Podstawowe opracowania wykorzystane w pracach nad programem (wybór):

Dokumentacja i opracowania konserwatorskie, m.in.:

- archiwalna ewidencja zabytków Kwidzyna – karty adresowe
- *Gminna Ewidencja Zabytków miasta Kwidzyna* (wykaz - w załączniku)
- karty ewidencyjne zabytków architektury i budownictwa, tzw. *białe karty* (wykaz - w załączniku)
- karty ewidencyjne cmentarzy Kwidzyna (wykaz - w załączniku)
- ewidencja cmentarzy Kwidzyna (wykaz - w załączniku)
- decyzje administracyjne o wpisie do rejestru zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych (wykazy obiektów wpisanych do rejestru zabytków – w załączniku)
- karty ewidencyjne zabytków archeologicznych Kwidzyna (wykaz - w załączniku)

- Kwidzyn, Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego w zakresie problematyki ochrony dziedzictwa kulturowego miasta, Gdańsk 1996
- Program opieki nad zabytkami dla miasta Kwidzyna na lata 2008-2011

Literatura i opracowania, m.in.:

- *Kwidzyn. Dzieje miasta*, pod red. K. Mikulskiego i J. Liguz, Kwidzyn 2004.
- *Architektura i urbanistyka Kwidzyna i okolic. Informator wystawowy*, Kwidzyn Październik-Listopad 2001.
- *Kwidzyn. Z dziejów miasta i okolic*, Olsztyn 1982.
- Artur Dobry, *Architektura i budownictwo Kwidzyna w czasach rejencji*, [w:] Rocznik Gdański t. LV, 1995, z. 1, s. 31-82.
- Aleksandra Lademann-Wcisło, *XIX-wieczny Kościół katolicki pod wezwaniem Św. Trójcy w Kwidzynie – jego problematyka historyczna, architektoniczna i konserwatorska*, praca magisterska, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Toruń 2011.
- przewodniki turystyczne
- mapy turystyczne
- materiały promocyjne Urzędu Miasta Kwidzyna i Kwidzyńskiego Centrum Kultury (m.in. *Schody kawowe*, mapy, przewodniki, wydawnictwa fachowe)

Strony internetowe, m.in.:

- oficjalne strony internetowe urzędów: miasta Kwidzyna, powiatu kwidzyńskiego, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków, Urzędu Marszałkowskiego, Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Gdańsku i in.)
- strony internetowe: m.in. Kwidzyński System Informacji Przestrzennej, Kwidzynopedia, Miejski System Internetowy, strony kwidzyńskich instytucji kultury

2.3. Przyjęta terminologia

Dla właściwego zrozumienia treści niniejszego programu konieczne jest rozróżnienie pojęć **ochrony zabytków** oraz **opieki nad zabytkami**. Pojęcia te wprowadza i definiuje *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (art. 4 oraz art. 5):

Ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Natomiast **opieka nad zabytkami** sprawowana jest przez ich właścicieli lub posiadaczy i polega w szczególności na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytków;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;

- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Z definicji tych podstawowych pojęć wynika, iż:

- **gmina miejska sprawuje opiekę nad zabytkami i elementami krajobrazu kulturowego, których jest właścicielem lub posiadaczem,**
- **natomiast działania związane z ochroną zabytków podejmuje wobec całego zasobu zabytków.**

Podkreślić także należy, że zabytki podlegają ochronie i opiece **bez względu na stan zachowania** (art. 6 w/w ustawy).

W niniejszym programie stosowane będzie **pojęcie zabytku** zgodne z definicją podaną w art. 3 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

1) zabytkiem jest „nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”

2) zabytek nieruchomy - nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1,

3) zabytek ruchomy - rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt 1,

4) zabytek archeologiczny - zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem,

(...)

12) historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny - przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;

13) historyczny zespół budowlany - powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcje, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;

14) krajobraz kulturowy - przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;

15) otoczenie - teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

II. ANALIZA STANU ISTNIEJĄCEGO

1. Prawne i programowe uwarunkowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami w Polsce regulowana jest przede wszystkim przez *Ustawę o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Jednak poza tą ustawą, działania związane z ochroną zabytków warunkowane są innymi ustawami i przepisami składającymi się na środowisko prawne, a także zapisami szeregu dokumentów przyjmowanych na różnych szczeblach, zarówno krajowym, regionalnym, powiatowym i wreszcie - gminnym.

1.1. Ustawowe podstawy ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

1.1.1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

W myśl Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Tekst uchwalony w dniu 2 kwietnia 1997 r. przez Zgromadzenie Narodowe) ochrona zabytków oraz materialnych i niematerialnych dóbr kultury jest obowiązkiem państwowym o czym mowa w art. 5 i 6 Konstytucji RP:

Art. 5. Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.

Art. 6. ust.1. Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju.

ust.2. Rzeczpospolita Polska udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym.

W art. 82 Konstytucja RP zobowiązuje do ochrony dóbr kultury będących dobrem wspólnym: Obowiązkiem obywatela polskiego jest wierność Rzeczypospolitej Polskiej oraz troska o dobro wspólne.

1.1.2. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Fundamentem programu ochrony zabytków jest **Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami**. W Ustawie precyzuje się zakres prawny ochrony, określa przedmiot i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, również zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków.

Ochronie i opiece podlegają bez względu na stan ich zachowania wymienione w **art.6:**

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- c) dziełami architektury i budownictwa,
- d) dziełami budownictwa obronnego,
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- f) cmentarzami,

g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące, w szczególności:

a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami, d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 85, poz. 539, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, z 2001 r. Nr 129, poz. 1440 oraz z 2002 r. Nr 113, poz. 984),
f) instrumentami muzycznymi,
g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
b) cmentarzyskami,
c) kurhanami,
d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Chronić można także nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, ulicy, placu, lub jednostki osadniczej.

Ochrona zabytków leży w kompetencjach:

- Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w imieniu którego zadania wykonuje Generalny Konserwator Zabytków,
- wojewody, w imieniu którego kompetencje przejmuje w tym zakresie i zadania wykonuje wojewódzki konserwator zabytków,
- Wojewoda, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może powierzyć w drodze porozumienia wykonywanie części kompetencji wojewódzkiego konserwatora zabytków gminom i powiatom, z wyjątkiem prowadzenia rejestru zabytków i wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Formami ochrony zabytków są: wpis do rejestru zabytków, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku krajobrazowego, ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Gmina w myśl zapisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

- ma obowiązek uwzględniania wytycznych programu opieki nad zabytkami oraz zasad ustawowych ochrony zabytków nieruchomych w: studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowych planach zagospodarowania (studium i plany obligatoryjnie wymagają zaopiniowania lub uzgodnienia przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków (art. 18, art. 19 i art. 20)
- ma obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków z terenu gminy, objętych wojewódzka ewidencją zabytków (art. 22 ust. 4),
- ma prawo utworzenia parku kulturowego po wcześniejszych konsultacjach z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków (art. 16 ust. 1)

- przyjmuje zawiadomienie o znalezieniu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, który może mieć charakter zabytkowy i zgłasza to zdarzenie odpowiedniemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków (art. 32 ust.1 pkt 3 i ust. 2),
- przyjmuje zawiadomienia o znalezieniu przedmiotu mającego charakter zabytku archeologicznego i zawiadamia o tym fakcie odpowiedniego wojewódzkiego konserwatora zabytków (art.33 ust.1 i ust.2),
- sprawuje opiekę nad zabytkami, w tym finansuje prace konserwatorskie i budowlane przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna (art. 71 ust.1 i 2),
- ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w Art. 81. umożliwia dotowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w uchwale podjętej przez odpowiedni organ.

Ustawie towarzyszą następujące akty wykonawcze regulujące różne dziedziny ochrony zabytków:

- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (*Dz. U. 2011 nr 113 poz. 661*)
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych (*Dz. U. Nr 165, poz. 987*)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (*Dz.U. 2005 nr 112 poz. 940*)
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 25 marca 2010 r. w sprawie udzielenia dotacji na badania archeologiczne (*Dz.U. 2010 nr 64 poz. 396*)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (*Dz.U. 2004 nr 212 poz. 2153*)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki "Za opiekę nad zabytkami" (*Dz.U. 2004 nr 124 poz. 1304*)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 10 maja 2004 r. w sprawie rzeczoznawców Ministra Kultury w zakresie opieki nad zabytkami (*Dz.U. 2004 nr 124 poz. 1302*)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (*Dz.U. 2004 nr 30 poz. 259*)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (*Dz.U. 2004 nr 71 poz. 650*).
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 19 kwietnia 2004 r. w sprawie wywozu zabytków i przedmiotów o cechach zabytków za granicę (*Dz.U. 2004 nr 84 poz. 789*)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (*Dz.U. 2004 nr 75 poz. 706*)

1.1.3. Ustawa o samorządzie województwa oraz o samorządzie gminnym

W myśl ustawy samorząd województwa wykonuje zadania m.in. w zakresie kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (art. 14 ust. 1 pkt 3). Działania wynikające z tej ustawy są spójne z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i z ustawą z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2009 r., Nr 157 poz. 1240 z późniejszymi zmianami). Na jej podstawie sejmiki województw mogą m.in. udzielać wsparcia finansowego projektom z zakresu ochrony dziedzictwa, poprzez dotacje celowe.

Samorząd województwa tworzy strategię rozwoju województwa, zawierającą następujące cele odnoszące się do ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego:

1) pielęgnowanie polskości oraz rozwój i kształtowanie świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej mieszkańców, a także pielęgnowanie i rozwijanie tożsamości lokalnej;

4) zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń;

5) kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego. (Art. 11 ust. 1)

Następnie precyzuje obszar działania samorządu województwa w dziedzinie ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego :

7) wspieranie rozwoju kultury oraz sprawowanie opieki nad dziedzictwem kulturowym i jego racjonalne wykorzystywanie;

8) promocja walorów i możliwości rozwojowych województwa. (Art. 11 ust. 2)

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 1990 r., Nr 16 poz. 95 z późniejszymi zmianami), wskazując sprawy należące do zadań własnych gminy, wymienia w artykule 7 ust. 1 pkt 9: **ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami.**

1.1.4. Inne ustawy

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami została uwzględniona także w innych ustawach:

- Ustawa z dn. 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2003 r., Nr 207 poz. 2016 z późniejszymi zmianami)

Szczególną uwagę należy zwrócić na art. 39 tejże ustawy, który rozstrzygnięcia wydawane przez organy budowlane w pozwoleniach na budowę lub rozbiórkę uzależnia od rozstrzygnięć organów ochrony zabytków w tej materii.

- Ustawa z dn. 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009 r., Nr 151 poz. 1220 z późniejszymi zmianami)

Szczególną uwagę należy zwrócić na art. 83 tejże ustawy, który możliwość usuwania drzew i krzewów o wieku powyżej 10 lat z obszarów wpisanych do rejestru zabytków uzależnia od decyzji organu ochrony zabytków. Ponadto ustawa nakłada na gminę zadanie wydawania zezwoleń na usuwanie drzew i krzewów o wieku powyżej 10 lat z obszarów znajdujących się w granicach administracyjnych gminy.

- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2003 r., Nr 80 poz. 717 z późniejszymi zmianami),

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2008 r., Nr 25 poz. 150 z późniejszymi zmianami)

- Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity Dz. U. z 2001 r., Nr 13, poz. 123 z późniejszymi zmianami)

- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz. U. z 2004 r. Nr 261, poz. 2603 z późniejszymi zmianami)

Dla zabytków znajdujących się w muzeach zasady ochrony określone zostały w Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 1996 r., Nr 5 poz. 24 z późniejszymi zmianami).

Dla zasobów bibliotecznych zasady ochrony określone zostały w ustawie z dnia 27 czerwca 1997 o bibliotekach (Dz. U. z 1997 r., Nr 85 poz. 539 z późniejszymi zmianami).

Dla materiałów archiwalnych zasady ochrony określają przepisy ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 1983 r., Nr 38 poz. 173 z późniejszymi zmianami, tekst jednolity z 2006).

1.2. Przepisy i konwencje międzynarodowe

Przepisy i konwencje międzynarodowe stanowią zbiór dokumentów traktowany przez środowisko konserwatorski jako doktrynalna podstawa ochrony dziedzictwa kulturowego. Część z tych dokumentów została ratyfikowana przez Polskę. Pozostałe, pomimo braku formalnego przyjęcia do stosowania w Polsce, współtworzą obowiązujący zbiór przepisów.

1.2.1. Karta Ateńska

Karta Ateńska uchwalona na IV Kongresie CIAM w Atenach w 1933 r. poruszała jako pierwsza w historii problematykę postaw wobec dziedzictwa kulturowego, doktryn konserwatorskich, panujących w poszczególnych krajach praktyk konserwatorskich. Postulatem Karty jest unikanie rekonstrukcji, tak by zachować autentyczność obiektów zabytkowych, dopuszczalność restauracji w określonych przypadkach, unikanie zasady puryzmu. Karta dopuszcza rekonstrukcję ruin jako anastylozę, natomiast nowe uzupełnienia – tylko jeżeli miałyby być odróżnialne od autentycznej substancji zabytku. Przy konserwacji zabytku zaleca stosowanie najnowszych metod, a w przypadku budynków uszkodzonych w czasie nagłych kataklizmów dziejowych (wojny) - przywracanie form, jakie posiadały one przed zniszczeniem.

1.2.2. Międzynarodowa Karta Konserwacji i Restauracji Zabytków i Miejsc Zabytkowych

Międzynarodowa Karta Konserwacji i Restauracji Zabytków i Miejsc Zabytkowych - Karta Wenecka to międzynarodowa konwencja kontynuująca i precyzująca zasady ochrony zabytków zawarte w Karcie Ateńskiej. Określa zasady konserwacji i restauracji zabytków architektury, definicję budynku zabytkowego rozszerza o grupy i zespoły budowli. Przyjęta została w 1964 r. przez II Międzynarodowy Kongres Architektów i Techników Zabytków w Wenecji. Karta Wenecka

Karta Wenecka jest podstawowym zbiorem wytycznych konserwatorskich dla prac przy obiektach zabytkowych: „Konserwacja zabytków jest konieczna dla zachowania trwałości budowli, ale w jej trakcie nie należy zmieniać układu przestrzennego budynku ani jego wystroju. Chronić powinno się również otoczenie zabytku. Nie powinno się przenosić ani usuwać żadnych elementów zabytku, chyba że jest to konieczne dla jego ratowania.

Restauracja powinna być podejmowana tylko w razie konieczności. Nie powinno się przeprowadzać rekonstrukcji zabytku - należy uszanować oryginalną substancję konstrukcji oraz materiały. Wszystkie nowo dodane elementy zabytkowego budynku powinny być rozróżnialne od oryginalnych. Tam, gdzie niemożliwe jest zastosowanie technologii

tradycyjnych, dopuszczalne jest zastosowanie sprawdzonych technologii nowoczesnych. Fragmenty budowli pochodzące z wszystkich etapów powstawania powinny być chronione. Niedopuszczalne jest umieszczanie wiernych kopii elementów budynku w miejsce oryginalnych.

Prace archeologiczne mogą być wykonywane wyłącznie przez specjalistów. Wykonując prace archeologiczne nie należy modyfikować zabytkowego budynku w celach ukazania dawniejszych warstw archeologicznych.

W trakcie każdych prac konserwatorskich należy wykonywać dokumentację konserwatorską i projektową, którą należy udostępnić w publicznych archiwach.”

1.2.3. Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego

Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego została przyjęta w Paryżu 16 listopada 1972 r. na siedemnastej sesji Konferencji Generalnej ONZ dla Wychowania, Nauki i Kultury (UNESCO). 6 maja 1976 r. konwencja w całości została ratyfikowana przez Polskę (opublikowana w Dz.U. z 1976 r., Nr 32 poz. 190). Utworzono Polski Komitet ICOMOS. W lutym 1996 r. opracowane zostały „Wytyczne dla realizacji Konwencji...” określające m.in. kryteria kwalifikacji dziedzictwa na Listę Światową Dziedzictwa.

W myśl dokumentu „za dziedzictwo kulturalne i naturalne uważane są:

- zabytki: dzieła architektury, dzieła monumentalnej rzeźby i malarstwa, elementy i budowle o charakterze archeologicznym, napisy, groty i zgrupowania tych elementów, mające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia historii, sztuki lub nauki;
- miejsca zabytkowe: dzieła człowieka lub wspólne dzieła człowieka i przyrody, jak również strefy, a także stanowiska archeologiczne, mające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia historycznego, estetycznego, etnologicznego lub antropologicznego.
- dziedzictwo naturalne: pomniki przyrody utworzone przez formacje fizyczne lub biologiczne albo zgrupowania takich formacji, przedstawiające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia nauki lub ich zachowania, miejsca lub strefy naturalne o ściśle oznaczonych granicach, mające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia, zachowania lub naturalnego piękna.

Konwencja określa zakres ochrony dziedzictwa na poziomie krajowym i międzynarodowym i w tym celu ustanowiła Międzynarodowy Komitet Ochrony Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego prowadzący Listę Dziedzictwa Światowego, utworzyła Fundusz Ochrony Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego oraz określiła warunki i tryb udzielania pomocy międzynarodowej. Państwa jako strony przyjmujące Konwencję zobowiązują się „wszelkimi właściwymi środkami, a w szczególności przez ustalanie odpowiednich programów oświatowych i informacyjnych, wzmacniać w swoich społeczeństwach poszanowanie i przywiązanie do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego”. Ponadto zobowiązują się do ustanowienia skutecznego systemu ochrony dziedzictwa kulturowego i naturalnego o wyjątkowym znaczeniu dla całej ludzkości, zorganizowanego w sposób stały i zgodny z metodami współczesnej nauki. Realizacja tych zadań polegać ma m.in. na włączaniu ochrony dziedzictwa do programów planowania ogólnego, podejmowaniu środków prawnych, naukowych i technicznych oraz administracyjnych i finansowych w celu identyfikacji, ochrony, konserwacji, rewaloryzacji i ożywienia tego dziedzictwa.

1.2.4. Rezolucja dotycząca ochrony dziedzictwa kulturowego

Rezolucja Parlamentu Europejskiego dotycząca ochrony dziedzictwa kulturowego została przyjęta przez Parlament Europejski 13 maja 1974 r. wyraża potrzebę działania Wspólnoty Europejskiej w obszarze kultury, w szczególności w celu ochrony dziedzictwa kulturowego. Parlament Europejski zalecił znaczne przyspieszenia wysiłków na rzecz zachowania zagrożonego dziedzictwa architektoniczno-przyrodnicze, które odzwierciedla tożsamość kulturową Europy.

1.2.5. Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy

Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy (Granada 3 października 1985 r.) weszła życie 1 grudnia 1987 r. Została ratyfikowana przez Polskę 18 marca 2010 r. Zasadniczym celem dokumentu jest ochrona europejskiego dziedzictwa architektonicznego. Konwencja definiuje pojęcie dziedzictwa architektonicznego, zwraca uwagę na potrzebę jego ochrony na poziomie europejskim. Dokument zwraca również uwagę na konieczność rozpoznania zasobów mających podlegać ochronie oraz tworzenia i wdrażania systemu ich ochrony. Sygnatariusze zobowiązują się do prowadzenia działań systemowych w celu zapewnienia ochrony i opieki nad dziedzictwem architektonicznym, przyjęcia zintegrowanej polityki konserwacji zabytków, a także do wymiany informacji na temat polityki konserwacji zabytków. Konwencja mówi o dużej roli społeczeństwa w procesie ochrony zabytków, podkreśla wagę promocji dziedzictwa i budowania świadomości społecznej w zakresie ochrony zabytków.

1.2.6. Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego

Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona) tzw. Konwencja Maltańska (La Valetta, 16 stycznia 1992 r.) Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej przyjął i ratyfikował Konwencję 13 grudnia 1995 r. (opublikowana w Dz. U. z 1996 r., Nr 120 poz. 564). Jej celem jest ochrona dziedzictwa archeologicznego, jako źródła zbiorowej pamięci europejskiej oraz jako instrumentu do badań historycznych i naukowych. Konwencja definiuje i identyfikuje dziedzictwo archeologiczne oraz podaje metody jego ochrony. Zobowiązuje strony do ustanowienia prawnego systemu ochrony dziedzictwa archeologicznego. Zapisy traktują o finansowaniu badań i konserwacji, gromadzeniu i rozpowszechnianiu badań naukowych, kształtowaniu świadomości publicznej, zapobieganiu nielegalnemu obiegowi przedmiotów dziedzictwa archeologicznego, oraz międzynarodową wzajemną pomocą techniczną i naukową.

1.2.7. Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską

W Traktacie ustanawiającym Wspólnotę Europejską w 1993 r., w myśl art. 151 Wspólnota wspiera oraz uzupełnia działania państw członkowskich w celu zachowania i ochrony dziedzictwa kulturowego o znaczeniu europejskim. Początkowa współpraca Wspólnoty dotycząca wspierania prac restauratorskich zostały rozszerzone na muzea, zbiory, biblioteki, archiwa oraz na dziedzictwo archeologiczne i architektoniczne, dziedzictwo przyrody (krajobrazy i tereny przyrodnicze), dziedzictwo językowe i kulinarne oraz tradycyjne zajęcia. Działania Wspólnoty w obszarze kultury polegać mają na stworzeniu przestrzeni kulturowej wspólnej dla Europy, opartej na wspólnym dziedzictwie kulturowym.

1.2.8. Europejska konwencja krajobrazowa

Europejska konwencja krajobrazowa (Florencja, 22 października 2000 r.) została ratyfikowana 24 czerwca 2004 r. przez Prezydenta Rzeczypospolitej (opublikowana w Dz. U.

z 2006 r., Nr 14 poz. 98). Konwencja uznaje krajobraz za elementarny składnik europejskiego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. Stawia za cel zrównoważenie i zachowanie proporcji pomiędzy potrzebami społecznymi, działalnością gospodarczą i środowiskiem. Promuje ochronę i planowanie krajobrazu oraz organizowanie współpracy europejskiej w tematyce krajobrazu. Postuluje prawne uznanie krajobrazu jako ważnego komponentu otoczenia ludzi oraz podstawy ich tożsamości, ustanowienie i wdrożenie polityki w zakresie jego ochrony, zintegrowanie krajobrazu z lokalną polityką w zakresie planowania regionalnego i urbanistycznego oraz z własną polityką kulturalną, środowiskową, rolną, społeczną i gospodarczą, która bezpośrednio lub pośrednio oddziałuje na krajobraz.

Zobowiązuje do działań na rzecz szkolenia specjalistów w zakresie oceny krajobrazu, tworzenia programów szkolenia dotyczących polityki, ochrony, gospodarki i planowania w zakresie krajobrazu, przeznaczonych dla specjalistów w sektorze prywatnym i publicznym i dla stowarzyszeń związanych z krajobrazem, a ponadto do promowania w szkołach i na uniwersytetach nauk związanych z krajobrazem i zagadnieniami jego ochrony, gospodarki i planowania. Zobowiązuje także do podejmowania działań na rzecz rozpoznawania krajobrazów na obszarach własnych terytoriów.

1.2.9. Konwencja w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego

Konwencja w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego (Paryż, 2000 r.) to konwencja UNESCO przyjęta i ogłoszona w Polsce w Dz. U. z 2007 r., Nr 215 poz. 1585. Dokument porusza kwestie promowania szacunku dla różnorodności kulturowej, uświadamianie jej wartości na poziomach lokalnych, krajowych i międzynarodowych oraz jej znaczenia dla ludzkości. Konwencja uznaje, że kultura jest jedną z głównych sił napędowych rozwoju, a kulturowe aspekty rozwoju są tak istotne jak aspekty ekonomiczne, bowiem są nośnikami tożsamości, wartości oraz znaczeń. Konwencja akcentuje wielokulturowość jako bogactwo jednostek i społeczeństw. Wskazuje na potrzebę jej ochrony i promowania oraz uznaje, że jest ona podstawowym warunkiem trwałego i zrównoważonego rozwoju.

1.2.10. Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego

Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego (Paryż, 17 października 2003 r.) za cel stawia ochronę niematerialnego dziedzictwa kulturowego, zapewnienie poszanowania niematerialnego dziedzictwa kulturowego wspólnot, grup oraz jednostek, doprowadzenie na poziomie lokalnym, krajowym i międzynarodowym do wzrostu świadomości znaczenia niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz zapewnienie międzynarodowej współpracy i pomocy w celu realizacji postanowień tejże Konwencji.

Konwencja zobowiązuje państwa do podjęcia kroków mających zapewnić ochronę dziedzictwa niematerialnego znajdującego się na ich terytorium, określenie i zdefiniowanie jego elementów oraz prowadzenie rejestrów niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

1.2.11. Dokument w sprawie edukacji konserwatorów-restauratorów dzieł sztuki i warunków uprawniających do wykonywania zawodu

Dokument w sprawie edukacji konserwatorów-restauratorów dzieł sztuki i warunków uprawniających do wykonywania zawodu (Toruń, 8-9 maja 2003 r.) został zatwierdzony przez IV Generalne Zgromadzenie ENCORE (Europejskiej Sieci Wyższego Szkolnictwa Konserwatorskiego, wspólny z ECCO).

Dokument Europejskiego Zrzeszenia Krajowych Związków Konserwatorów-Restauratorów ECCO przyjęty przez Komisję Europejską w Brukseli w § 20 mówi:

„Dziedzictwo kulturowe jest częścią definicji europejskiej tożsamości. Stanowi fundamentalny wyraz bogactwa i różnorodności europejskiej kultury. Ochrona dziedzictwa kulturowego, niezastąpionego świadectwa przeszłości, leży we wspólnym interesie Państw Członkowskich, które muszą zapewnić przekazanie tego dziedzictwa przyszłym pokoleniom. Dlatego opieka i konserwacja oraz wymogi użytkowania i umożliwienia dostępu do dziedzictwa kulturowego zarówno w sektorze publicznym, jak i prywatnym leży w publicznym interesie.”

1.2.12. Inne konwencje międzynarodowe

Agenda Terytorialna UE w sprawie bardziej konkurencyjnej i zrównoważonej Europy zróżnicowanych regionów (Territorial Agenda of the European Union – TAEU) i Karta Lipska (Leipzig Charter) w sprawie Zrównoważonych Miast Europejskich (przyjęta w maju 2007 r. na posiedzeniu Rady Ministrów odpowiedzialnych za zagospodarowanie przestrzenne), dotyczą bezpośrednio rozwoju miast, a w szczególności zintegrowanego podejścia oraz regeneracji zdegradowanych obszarów wewnątrz miast. Mówią one o promowaniu policentrycznego rozwoju sieci miast europejskich, transnarodowych klastrów regionalnych w zakresie konkurencyjności i innowacyjności oraz transeuropejskiego zarządzania ryzykiem technologicznym i naturalnym. Polecają wzmocnienie transeuropejskich sieci technologicznych (transport, energia, teleinformatyka), powiązań miasto-wieś, struktury ekologicznej UE oraz zasobów dziedzictwa kulturowego.

Program Kultura Wspólnoty Europejskiej na lata 2007-2013 obejmuje wszelkie działania w dziedzinie kultury, które nie są działaniami o charakterze audiowizualnym. Ma na celu rozpowszechnianie wiedzy dotyczącej dóbr kultury o znaczeniu europejskim i ochronę tego dziedzictwa, wspiera jednostki działające w sektorze kultury, ułatwia swobodny przepływ dzieł sztuki oraz produktów kulturalnych i artystycznych w całej UE, wspiera dialog międzykulturowy.

Konwencja ramowa Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa (Faro, 27 października 2005 r.) skupia się na sposobach wykorzystywania i postrzegania dziedzictwa kulturowego, nie tylko na jego ochronie i zachowaniu.

1.2.13. Inne dokumenty Parlamentu Europejskiego dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego

- Konwencja o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, Haga, 1954r. (DZ. U. z 1957 r., Nr 46 poz. 212),
- Konwencja dotycząca środków zmierzających do zakazu i zapobieganiu nielegalnemu przywozowi, wywozowi i przenoszeniu własności dóbr kultury, Paryż, 1970 r. (DZ. U. z 1974 r., Nr 20 poz. 106).

1.3. Dokumenty krajowe

1.3.1. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Na Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego spoczywa obowiązek opracowania, przy udziale Generalnego Konserwatora Zabytków, Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami. Program powinien określić cele i kierunki działań oraz zadania, które

powinny być podjęte, w szczególności przez organy i jednostki administracji publicznej (w tym także przez samorząd wojewódzki), w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami do zakończenia prac nad niniejszym programem nie został jeszcze uchwalony.

1.3.2. Narodowa strategia rozwoju kultury na lata 2004–2013 (z uzupełnieniem na lata 2004-2020)

Obecność Polski w Unii Europejskiej spowodowała obowiązek tworzenia wieloletnich planów strategicznych, także w dziedzinie kultury. Efektem jest opracowanie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004–2013 (z późniejszym uzupełnieniem z 2005 r. Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020).

Działania podejmowane w ramach Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 powinny prowadzić do:

- zmniejszenia dysproporcji w dostępie do kultury w regionach;
- zwiększenia udziału kultury w PKB;
- radykalnej poprawy podstawowej infrastruktury kultury i stanu zabytków;
- stworzenia markowych produktów turystyki kulturowej;
- wykształcenia więzi pomiędzy kulturą, edukacją i nauką w kształtowaniu kapitału społecznego.

1.3.3. Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

1.3.3.1. Program: Dziedzictwo kulturowe

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego ogłasza każdego roku Programy Operacyjne dotyczące kultury, m.in. ochrony i zachowania materialnego dziedzictwa kulturowego, powiększania narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym dziedzictwa archeologicznego), kompleksowej rewaloryzacji zabytków, zwiększenia roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez zbudowanie zintegrowanych produktów turystycznych, poprawy warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji, zabezpieczenia zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych, a także udostępniania zabytków na cele publiczne.

Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego stanowią podstawę do ubiegania się o środki resortu na zadania z zakresu kultury realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, instytucje filmowe, szkoły i uczelnie artystyczne, organizacje pozarządowe oraz podmioty gospodarcze. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego na rok 2012 ogłosił programy, z których zabytków dotyczy program „Dziedzictwo kulturowe” opracowany w 5 priorytetach:

Priorytet 1: Ochrona zabytków (ochrona i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, konserwacja i rewaloryzacja zabytków oraz udostępnianie zabytków na cele publiczne).

Priorytet 2: Wspieranie działań muzealnych (ochrona, zachowanie, prezentacja i popularyzacja materialnego dziedzictwa kulturowego).

Priorytet 3: Kultura ludowa (wzmacnianie poczucia tożsamości regionalnej poprzez zachowanie, dokumentowanie i przekaz elementów kultury ludowej. Popularyzacja różnorodnych zjawisk kultury ludowej).

Priorytet 4: Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą (dokumentowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej).

Priorytet 5: Ochrona zabytków archeologicznych (ochrona dziedzictwa archeologicznego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej).

1.3.3.2. Program: Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Program ten daje możliwość ubiegania się o fundusze Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Celem programu jest zwiększenie efektywności wykorzystania środków europejskich na rzecz rozwoju kultury poprzez dofinansowanie wkładu własnego do wybranych zadań realizowanych ze środków europejskich.

1.3.3.3. Program: Rozwój infrastruktury kultury

Priorytet 1: Infrastruktura kultury: celem programu jest poprawa warunków funkcjonowania oraz rozszerzenie i wzbogacenie oferty podmiotów prowadzących działalność w obszarze kultury.

1.3.3.4. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (środki UE, koordynacja programu - MKiDN)

Priorytet XI: Kultura i dziedzictwo kulturowe: wsparcie dla projektów z zakresu ochrony i zachowania zabytków nieruchomych o znaczeniu ponadregionalnym, w tym znajdujących się na liście Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO lub uznanych przez Prezydenta RP za Pomniki Historii oraz dla projektów z zakresu ochrony i zachowania ruchomych obiektów dziedzictwa kulturowego.

1.4. Dokumenty regionalne

1.4.1. Program opieki nad zabytkami województwa pomorskiego na lata 2011-2014

Obecnie obowiązujący dokument przyjęty przez Sejmik Województwa Pomorskiego w dniu 28 lutego 2011 r. (uchwała nr 91/V/2011) jest aktualizacją programu opieki nad zabytkami wdrożonego w latach 2007-2010. Program zawiera rozpoznanie problematyki opieki i ochrony zabytków w województwie pomorskim. Przyjmuje cele i priorytety, jakim jest między innymi zwiększenie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym województwa pomorskiego w celu zachowania dziedzictwa zabytkowego, tworzenia tożsamości regionalnej oraz promocji turystycznej regionu.

Cel strategiczny zakłada realizację programu w ramach 3 priorytetów:

- priorytet 1: zachowanie dziedzictwa kulturowego miast i wsi,
- priorytet 2: zachowanie kulturowego dziedzictwa morskiego i rzeczno-eg,
- priorytet 3: badanie, dokumentacja i promocja dziedzictwa kulturowego.

poprzez następujące kierunki działań:

- Zachowanie dziedzictwa kulturowego miast i wsi regionu służące budowaniu tożsamości mieszkańców oraz promocji turystycznej.
- Ochrona charakterystycznych elementów krajobrazu kulturowego, w tym zachowanie wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.
- Ożywienie obszarów zabytkowych zespołów ruralistycznych oraz urbanistycznych.
- Zachowanie dziedzictwa architektury obronnej oraz przemysłu i techniki.
- Poprawa stanu ochrony i opieki nad zbiorami muzealnymi i archiwalnymi.
- Trwałe zachowanie i bezpieczeństwo obiektów zabytkowych.

- Ekspozycja najcenniejszych zabytków dziedzictwa kulturowego miast i wsi.
- Zachowanie i ochrona charakterystycznych obiektów hydrotechnicznych, związanych z zagospodarowaniem wód śródlądowych regionu.
- Zachowanie krajobrazu kulturowego charakterystycznych obszarów depresyjnych województwa (Żuławy, Powiśle).
- Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym.
- Rozpoznanie zasobów i specyfiki regionalnego dziedzictwa kulturowego.
- Promowanie tradycyjnych form i cech regionalnej architektury (w zakresie bryły, detalu architektonicznego, materiału, kolorystyki, rozwiązań konstrukcyjnych).
- Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym.
- Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej.
- Szeroki dostęp do informacji o dorobku kultury regionalnej.

W cz. III pkt 2.1. „Krajobraz kulturowy” program opieki podaje definicje krajobrazu oraz typuje miejsca spełniające kryteria ochrony obszarów krajobrazu kulturowego o wyjątkowych wartościach kulturowych, poprzez odpowiednie zapisy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub powołanie parków kulturowych. Na liście znajduje się na poz. 20. „Kwidzyn – zespół zamkowo-katedralny kapituły pomezańskiej, założony jako baza wypadowa przez Krzyżaków ok. 1233 r., przekształcony w miasto ok. 1254 r. (katedra, pałac Fermora, gmach sądu ziemskiego, kościół parafialny pw. Św. Trójcy XVIII–XIX w., budynek poczty, pozostałości murów obronnych, domy, dworki gł. z XIX w.)”

1.4.2. Uchwała Sejmiku Województwa Pomorskiego w sprawie przyjęcia zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków

Sejmik województwa pomorskiego w celu zachowania wojewódzkich zasobów dziedzictwa kulturowego stworzył możliwość realizacji dotacji celowej na prace prowadzone przy zabytkach i podjął 26 marca 2007 r. Uchwałę nr 87/VII/07 w sprawie przyjęcia zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (zmieniona Uchwałą nr 359/XXI/08 z dnia 28 kwietnia 2008 r., a następnie Uchwałą Nr 1152/XLVII/10 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 28 kwietnia 2010 rok).

Uchwała ta, opierając się na wykazie prac wskazanym w art. 77 Ustawy, umożliwia pomoc w zachowaniu i rewaloryzacji zabytków ruchomych i nieruchomych znajdujących się na terytorium województwa pomorskiego, a nie będących własnością jednostek organizacyjnych, zaliczanych do sektora finansów publicznych, które są finansowane ze środków finansowych przyznanych odpowiednio przez dysponentów części budżetowych bądź jednostki samorządu terytorialnego, którym podlegają te jednostki (§2 pkt 1).

1.4.3. Strategia rozwoju województwa pomorskiego

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego została przyjęta Uchwałą nr 587/XXXV/05 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 18 lipca 2005 r. Była realizowana latach 2005-2011. Projekt jej aktualizacji poddany został konsultacjom społecznymi i 19 lipca 2012 r. Zarząd Województwa Pomorskiego będzie obradował nad projektem nowelizacji uwzględniając głosy zebrane podczas konsultacji społecznych. Aktualny na czas powstawania Planu opieki nad zabytkami miasta Kwidzyna status projektu dokumentu to akceptacja

Zarządu Województwa Pomorskiego (Uchwała Nr 326/131/12). Zawarte w Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 główne cele rozwoju obejmują m.in. utrzymanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń. Stwierdzono, iż dziedzictwo kulturowe województwa stanowi duży i nie do końca wykorzystany potencjał, stanowiący o atrakcyjności turystycznej regionu.

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego wyznaczająca kierunki rozwoju województwa pomorskiego do roku 2020 obejmuje 14 celów strategicznych ujętych w ramach 3 priorytetów:

Priorytet I. KONKURENCYJNOŚĆ

Cel strategiczny 3: Rozwój gospodarki wykorzystującej specyficzne zasoby regionalne.

11) ochrona dziedzictwa historycznego, kulturowego i przyrodniczego sprzyjająca jego racjonalnemu wykorzystaniu w rozwoju społeczno-gospodarczym, w tym m.in. wspieranie rozwoju regionalnych przemysłów kultury oraz regionalnych produktów turystycznych;

12) budowa i modernizacja infrastruktury turystycznej i uzdrowiskowej, podnoszenie jakości usług turystycznych, poszerzanie partnerstwa i współpracy w turystyce oraz rozwój zintegrowanego systemu promocji i informacji turystycznej.

Priorytet II. SPÓJNOŚĆ

Cel strategiczny 3: Rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

5) wspieranie działań służących umacnianiu różnorodności i tożsamości regionalnej, utrwalanie dziedzictwa Kaszub, Kociewia, Powiśla i Żuław oraz innych części regionu, pielęgnacja i rozwój języka kaszubskiego i lokalnych dialektów, a także pielęgnowanie tradycji morskich i historycznych, w tym solidarnościowych;

6) wspieranie rozwoju kultury i poprawa dostępności mieszkańców regionu do oferty kulturalnej.

Cel strategiczny 4: Kształtowanie procesów społecznych i przestrzennych dla poprawy jakości życia.

1) rewitalizacja obszarów regresu społeczno-gospodarczego, zdegradowanych obszarów miejskich, poprzemysłowych i powojennych, osiedli popegeerowskich, obszarów cennych kulturowo oraz obszarów zdegradowanych przyrodniczo;

Priorytet III. DOSTĘPNOŚĆ

Cel strategiczny 3: Lepszy dostęp do infrastruktury społecznej, zwłaszcza na obszarach strukturalnie słabych.

3) modernizacja wyposażenia i wspieranie działalności instytucji kultury, w tym także tworzenie warunków dla ośrodków integracji i aktywizacji społeczności lokalnych;

4) wsparcie funkcjonowania i rozwoju zintegrowanych systemów informacyjnych w obszarach: administracji publicznej, edukacji, rynku pracy, kultury, zdrowia, pomocy społecznej.

Cel strategiczny 4: Zachowanie i poprawa stanu środowiska przyrodniczego.

2) wzmocnienie zwartości i ciągłości przestrzennej systemu obszarów chronionych województwa; poprawa zwartości przestrzennej lasów;

3) ochrona różnorodności biologicznej, w tym realizacja przedsięwzięć związanych z ustanowieniem obszarów sieci NATURA 2000.

1.4.4. Strategia rozwoju turystyki województwa pomorskiego

Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Pomorskiego na lata 2004-2013 (przyjęta Uchwałą nr 587/XXXV/05 Sejmiku Województwa Pomorskiego w dniu 18 lipca 2005 r.) prezentuje koncepcję systemu informacji turystycznej, promocji potencjału turystycznego województwa pomorskiego oraz generowania produktów turystycznych.

Dla Ziemi Malborskiej, Sztumskiej i Kwidzyńskiej - Powiśle i okolice (powiat sztumski, kwidzyński i malborski) strategia diagnozuje następujące problemy:

- Brak zintegrowanych działań promocyjnych;
- Brak bazy noclegowej średniej klasy (ekonomicznej);
- Problem z dopasowaniem pakietów do potrzeb i oczekiwań klientów, brak badań rynku w tym zakresie;
- Brak kompleksowości oferty usługowej związanej np. z głównymi atrakcjami, produktami turystycznymi;
- Problemy z dotarciem do informacji turystycznej;
- Brak systemowych rozwiązań w turystyce;
- Słaba dostępność komunikacyjna, zły stan dróg, słaba jakość połączeń kolejowych i taboru kolejowego;
- Brak środków na rozwój infrastruktury w dziedzinach związanych silnie z turystyką, jak np. kultura.

Priorytety strategii wskazują:

Priorytet III. Tworzenie markowych produktów turystycznych.

Założenia:

7. Wykorzystanie bogactwa dziedzictwa kulturowego Pomorza sprzyja rozwojowi infrastruktury turystycznej oraz stanowi podstawę do podniesienia atrakcyjności turystycznej regionu.

8. Budowanie oferty na bazie dziedzictwa kulturowego wzmacnia tożsamość mieszkańców i rozwija regionalizm

Cele:

Cel 3.2. Wykreowanie markowych produktów turystycznych identyfikujących unikatowe i osobliwe cechy regionu.

Zadanie 3.2.3. Budowanie markowych produktów turystycznych opartych na zasobach przyrody.

Zadanie 3.2.4. Budowanie markowych produktów turystycznych opartych na zasobach dziedzictwa kulturowego.

Zadanie 3.2.6. Wspieranie promocji produktów markowych województwa.

1.4.5. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego

Sejmik Województwa Pomorskiego przyjął Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 30 września 2002 r. (Uchwała Nr 639/XLVI/02, ze zmianami przyjętymi uchwałą z 26 października 2009 r. - Dz. U. Woj. Pom. z 16 grudnia 2009 r., Nr 172, poz. 3361). Plan ustanawia zasady kształtowania struktury przestrzennej województwa, między innymi wymagania w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i ochrony dziedzictwa kulturowego z uwzględnieniem obszarów podlegających szczególnej ochronie w nawiązaniu do strategii rozwoju województwa pomorskiego. Jako podstawowe narzędzie realizacji celów polityki przestrzennej wskazuje zasady ogólne zrównoważonego rozwoju. Częścią składową procesu kształtowania i ochrony ładu przestrzennego ma być ochrona elementów dziedzictwa kulturowego.

Wśród obszarów najwartościowszych w województwie pomorskim pod względem przyrodniczym i historyczno-kulturowym wymieniono m.in.: Dolinę Kwidzyńską.

W części „1.2. System ochrony środowiska kulturowego” jako kierunki zagospodarowania przestrzennego wskazano na występowanie jednocześnie charakterystycznych form architektonicznych, struktur krajobrazu i walorów dziedzictwa kulturowego. Ich integracja i wyeksponowanie przy pomocy szlaków tematycznych, produktów turystycznych, czy rozwiązań kompozycyjno-przestrzennych sprzyja lepszemu zrozumieniu historycznych wzorców oraz kształtowaniu tożsamości kulturowej regionu.

Kierunki zagospodarowania:

- 1) Ochrona i odnowa charakterystycznych zasobów dziedzictwa kulturowego regionu, m.in.: układów urbanistycznych i ruralistycznych, zabytków wsi pomorskiej, dziedzictwa morskiego i rzeczno, dziedzictwa budownictwa ceglanego (przede wszystkim najstarsze kościoły i założenia klasztorne, zamki krzyżackie) i drewnianego (przede wszystkim dziedzictwo kulturowe Ziemi Słupskiej, Żuław, Powiśla, Kaszub i Kociewia), obiektów dziedzictwa obronno i techniki (w tym systemów hydrotechnicznych), kultury materialnej portów morskich i rzecznych oraz wsi rybackich, materialnych reliktyw dziedzictwa solidarnościowego, zespołów rezydencjalnych, zespołów zieleni urządzonej, wybitnych dóbr kultury współczesnej (...)
- 2) Uwzględnianie w dokumentach strategicznych i planistycznych stref koncentracji elementów dziedzictwa kulturowego wymagających szczególnej ochrony wartości kulturowych i krajobrazowych. Wskazano m.in. obszar Powiśla – jako obszar o wysokich walorach przyrodniczo-kulturowych (osadnictwo kultury wielbarskiej – pozostałości grodzisk; bardzo wysokie nasycenie najcenniejszymi obiektami zabytkowymi – przewaga typu sakralnego i mieszkalnego; duża różnorodność kulturowa; jako elementy charakterystyczne min. podano zadrzewienia szpalerowe)

System ochrony walorów krajobrazu:

- a) W strefach krajobrazu harmonijnego (ziemia puckska, bytowska, kartuska, słowińska, dolina dolnej Wisły, Żuławy Wiślane, Równina Charzykowska oraz parki krajobrazowe, parki narodowe) zachowanie i uczytelnianie istniejących wartości estetyczno-widokowych związanych z rzeźbą terenu oraz jego naturalnym i kulturowym pokryciem.

Kierunkami zagospodarowania przestrzennego są m.in.:

- 1) Uzupełnienie sieci obszarów ochrony krajobrazu o nowe:
 - a) utworzenie parków krajobrazowych: Dolnej Wisły (...)
- 2) Ochronę przedpoła ekspozycji bądź poprawę wyeksponowania m.in. przez ograniczenie wprowadzania zabudowy, zalesień, reklam wielkoformatowych i innych przekształceń, ochronę charakterystycznych akcentów i dominant, odtwarzanie wartościowych elementów obiektów zabytkowych i historycznych sylwet panoramicznych, w tym szczególnie: (...)
- e) zespołu zamkowego i staromiejskiego w Kwidzynie z trasy kołowej.

1.4.6. Regionalny Program Operacyjny

Samorząd Województwa Pomorskiego przyjął Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013. Program ten został aktualizowany (Komisja Europejska zatwierdziła zmiany zaproponowane przez Zarząd Województwa Pomorskiego w dn. 3 września 2010 r.)

Program opieki zgodny jest z Osiami Priorytetowymi i kierunkami wsparcia RPO WP: Oś Priorytetowa 3: Funkcje miejskie i metropolitalne.

3.2. Wzrost atrakcyjności przestrzeni miejskiej.

3.2.1 Kompleksowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Oś Priorytetowa 6: Turystyka i dziedzictwo kulturowe.

6.1. Infrastruktura wzmacniająca potencjał turystyczny.

6.2. Promocja i informacja turystyczna.

6.3. Regionalne dziedzictwo kulturowe o potencjale turystycznym.

6.4. Wspieranie i zachowanie przyrodniczych walorów przyrodniczych.

Oś Priorytetowa 8: Lokalna infrastruktura podstawowa.

8.1 Lokalna infrastruktura wspierająca rozwój gospodarczy.

8.1.2 Lokalna infrastruktura turystyczna i dziedzictwo kulturowe.

Oś Priorytetowa 9: Lokalna infrastruktura społeczna i inicjatywy obywatelskie.

9.3 Lokalne inicjatywy obywatelskie.

1.4.7. Program rozwoju produktów turystycznych województwa pomorskiego na lata 2008-2013

Program przyjęty Uchwałą nr 65/179/09 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 27 stycznia 2009 roku wskazuje kierunki rozwoju produktów turystycznych ściśle związane z regionalnym dziedzictwem kulturowym, m.in.:

Kierunek 2. Produkty, które budują swoją markę w oparciu o kluczowe wyróżniki turystyczne regionu pomorskiego.

Kierunek 5. Produkty wzmacniające i eksponujące tożsamość regionalną Kaszub, Kociewia, Żuław, Powiśla, lub eksponujące różnorodność kulturową pozostałych subregionów województwa.

Program rozwoju produktów turystycznych opiera się m.in. na zasobach dziedzictwa kulturowego, proponując m.in.:

Priorytet 5. Rozwój produktów wykorzystujących specyficzne i unikatowe zasoby kulturowe, będące wyróżnikiem regionu, na całym obszarze Województwa Pomorskiego.

1.5. Lokalne uwarunkowania ochrony i opieki nad zabytkami

W Urzędzie Miejskim w Kwidzynie dla spraw związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego powołano stanowisko Głównego Specjalisty do spraw Ochrony Zabytków, działającego w ramach Zespołu ds. Architektury i Planowania Przestrzennego. Ponadto należy wskazać, że sprawy ochrony zabytków i opieki nad zabytkami pojawiają się również w pracy innych zespołów Urzędu Miejskiego, przede wszystkim innych pracowników Zespołu ds. Architektury i Planowania Przestrzennego oraz m.in. Zespołu ds. Gospodarki Miejskiej i Ochrony Środowiska, Zespołu ds. Oświaty, Kultury i Sportu, Zespołu ds. Promocji Miasta, Zespołu ds. Rozwoju Miasta i Zamówień Publicznych, Zespołu ds. Społecznych i Gospodarki Mieszkaniami, Zespołu ds. Geodezji i Gospodarki Nieruchomościami, a także Zespołu ds. Zarządzania Kryzysowego, Spraw Obywatelskich, Wojskowych i Informacji Niejawnych.

Bezpośredni wpływ na stan zachowania zabytków Kwidzyna samorząd miejski posiada będąc właścicielem niektórych z obiektów zabytkowych oraz sprawując kontrolę nad wspólną przestrzenią miasta. Dodatkowo Rada Miejska Kwidzyna powiększyła możliwości i zakres sprawowanej opieki nad zabytkami przyjmując uchwały pozwalające na dotowanie prac konserwatorskich i remontów prowadzonych w obiektach zabytkowych (dotyczy to również ich wyposażenia i wystroju), wpisanych do rejestru zabytków oraz innych. Rada Miejska uchwałą z 31 sierpnia 2006 r. (uchwała nr XLVI/350/06, ogłoszona w Dzienniku Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 106/06 z dn. 19 października 2006 r.) zmienioną uchwałą z 25 października 2007 r. (nr XII/79/07, Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego Nr 2/08 z dn. 16 stycznia 2008 r.), określiła zasady i tryb udzielania i rozliczenia dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Stworzyło to szansę ubiegania się przez właścicieli zabytków o przedmiotowe dotacje. Ponadto Rada Miejska udziela również wspólnotom mieszkaniowym pomocy finansowej związanej z remontami części wspólnych nieruchomości.

Rada Miejska udzielając dotacji lub pomocy finansowej poszczególnych obiektom każdorazowo przyjmuje uchwałę określającą m.in. zakres dotowanych prac oraz fundusze przeznaczane na ten cel.

1.5.1. Powiatowe strategie rozwoju społeczno-gospodarczego i rozwoju turystyki w powiecie kwidzyńskim

Miasto Kwidzyn, jako jedna z 6 gmin powiatu kwidzyńskiego, objęta jest planowaniem również na poziomie powiatowym. Rada Powiatu Kwidzyńskiego przyjęła m.in. następujące dokumenty dotyczące zabytków: Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu kwidzyńskiego (2000 r., aktualizacja w 2009 r.) oraz Strategia rozwoju turystyki w powiecie kwidzyńskim (2005 r.)

W dn. 14.12.2009 r. przyjęto uchwałę w sprawie uchwalenia zmian w obowiązującej od 2000 r. Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Kwidzyńskiego. Strategia uwzględnia problematykę ochrony zabytków przede wszystkim w następujących celach strategicznych:

CEL STRATEGICZNY 2.2. Rozwój zrównoważony przestrzeni historycznej – umacnianiem tożsamości lokalnej.

Kierunki działania:

2.2.1 – Konserwacja i rewaloryzacja obiektów dziedzictwa kulturowego w miejscach o istotnym znaczeniu dla tożsamości powiatu.

2.2.2 – Integracja społeczności lokalnej w oparciu o wartości dziedzictwa kulturowego – popularyzacja i promocja wartości kulturowych powiatu.

oraz

CEL STRATEGICZNY 1.4. Podjęcie działań w celu rozwoju turystyki w powiecie.

Kierunki działania:

1.4.1 – Wspieranie i promocja działań dotyczących przedsięwzięć turystycznych prowadzonych na terenie powiatu

1.4.2 – Promowanie walorów turystycznych, przyrodniczych i krajobrazowych powiatu

1.4.3 – Rozwijanie i promowanie agroturystyki

W opracowanej w 2005 r. Strategii rozwoju turystyki w powiecie kwidzyńskim zaproponowano stworzenie produktów turystycznych, w których Kwidzyn odgrywa ważną rolę. Produkty te bezpośrednio i pośrednio związane są z dziedzictwem kulturowym Kwidzyna:

1. Grupa produktów ECHA PRZODKÓW

W jej ramach zaproponowano produkty: KRZYŻACKA OPOWIEŚĆ (w nawiązaniu do dużej roli Krzyżaków, jaką odegrali oni w historii ziemi kwidzyńskiej) oraz Z NURTEM REFORMACJI (ukazywać będzie historię reformacji oraz charakter poszczególnych jej odłamów)

2. Grupa produktów KWIDZYŃSKIE PRACOWNIE

W jej ramach zaproponowano produkty: ŚWIAT PAPIERU (związany z historią papiernictwa w Kwidzynie), AKADEMIA WIKLINOWYCH CUDÓW (w związku z tradycjami wikliniarskimi w powiecie kwidzyńskim) oraz TAJEMNICE KORZENNEGO PRZYSMAKU (związane z tradycjami piernikarskimi na ziemi kwidzyńskiej)

3. Grupa produktów DOLINA WYOBRAŹNI

W ramach tej grupy Kwidzyna dotyczy produkt: ŚLADAMI LEGEND (stworzenie na bazie legend tematycznego szlaku turystycznego)

1.5.2. Statut miasta Kwidzyna

Statut Kwidzyna został przyjęty uchwałą Rady Miejskiej z dn. 27 marca 2003 r., zmieniony uchwałą Nr XX/122/08 z dn. 26 czerwca 2008 r. Statut w sposób pośredni odnosi się do zagadnień związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego i zabytków, rozumianych jako dobro wspólne i współtworzących ład przestrzenny. Wśród celów miasta wskazano m.in. tworzenie warunków dla racjonalnego i harmonijnego rozwoju miasta, (§ 11 pkt 2). Jako jedną z powinności członków wspólnoty samorządowej wymieniono dbanie o poszanowanie

dobra wspólnego i osobistego mieszkańców Miasta (§ 17 pkt 2). Jednocześnie zapis § 15 pkt 4 i 5 mówi, że mieszkańcom miasta jako członkom gminnej wspólnoty samorządowej służy prawo do oczekiwania zapewnienia przez organy Miasta porządku publicznego, ochrony środowiska i ładu przestrzennego oraz prawo do wsparcia przez organy Miasta inicjatyw mających na celu dobro wspólnoty.

1.5.3. Program strategiczny rozwoju miasta Kwidzyna

Program strategiczny rozwoju miasta Kwidzyna określa trzy kompleksowe cele rozwoju miasta:

- modernizacja gospodarki miasta,
- pełne wykorzystanie zasobów, walorów i położenia miasta,
- poprawą warunków życia mieszkańców.

Założenia rozwoju miasta sformułowane zostały w sześciu zasadniczych celach, z których każdy pośrednio i bezpośrednio zawiera problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego.

Cel zasadniczy I: Poprawianie stanu środowiska przyrodniczego i warunków życia mieszkańców.

1.3.1. Ochrona i leczenie starodrzewu - ewidencja pomników przyrody.

1.3.4. Zrealizowanie programu uzupełnienia i wzbogacenia obecnego drzewostanu..

1.3.5. Edukacja młodzieży w zakresie ekologii i estetyki.

Cel zasadniczy II: Polepszenie funkcjonowania, unowocześnienie i rozwój organizmu miejskiego.

3.2. Utrzymanie i odbudowa substancji mieszkaniowej (w tym elewacje).

3.3. Opracowanie programu funkcjonowania oświetlenia, parków, terenów rekreacyjnych i zieleni w mieście.

Cel zasadniczy III: Kreowanie zrównoważonej i nowoczesnej gospodarki, miasta otwartego na inwestorów, partnerów gospodarczych, turystów - stworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności miasta jako ośrodka usług ponadlokalnych.

Cel zasadniczy IV: Rozwijanie współpracy z okolicznymi gminami na zasadzie koordynacji polityki lokalnej, zamierzeń i inwestycji.

1.7. Wspólne opracowanie programu wykorzystania potencjału turystycznego regionu jako wsparcia oferty miasta i gmin ościennych.

2.1. Opracowanie pełnej dokumentacji właściwości turystycznych miasta i regionu.

2.2. Promowanie walorów turystycznych miasta i regionu, w tym poza granicami regionu i kraju.

Cel zasadniczy V: Dbanie o kulturę i rozwój intelektualny, rozwijanie infrastruktury służącej profilaktyce zdrowotnej, rekreacji i wypoczynkowi mieszkańców.

1. Dążenie do zwiększenia znaczenia funkcji kulturotwórczej miasta.

1.1. Kreowanie własnego profilu opartego na folklorze i tradycji Dolnego Powiśla.

2.1. Rozbudowanie zaplecza materialnego sportu, rekreacji i aktywnego wypoczynku.

2.1.1. Przywrócenie funkcji rekreacyjno - sportowych obiektom Strzelnicy na Miłosnej.

2.1.2. Wykorzystanie terenów w dolinie Liwy jako wartościowych terenów rekreacyjnych.

2.1.2.1. Opracowanie koncepcji, projektu i wykonanie ciągu rekreacyjnego nad Liwą.

2.1.4. Pomoc w realizacji szlaków spacerowych na terenie Miłosnej.

Cel zasadniczy VI: Opracowanie i wdrożenie systemu zarządzania przestrzenią, opartego na skomputeryzowanej bazie informacji o terenie powiązanej z odpowiednim zapleczem organizacyjnym i nowymi procedurami decyzyjnymi.

W planowaniu strategii rozwoju należałoby bezpośrednio odwołać się i wykorzystać bogate zasoby dziedzictwa kulturowego Kwidzyna (należy to uwzględnić przy okazji najbliższej aktualizacji programu strategicznego rozwoju miasta).

1.5.4. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Kwidzyna

Obowiązujące obecnie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kwidzyna przyjęto Uchwałą Nr XV/114/2012 Rady Miejskiej w Kwidzynie z dnia 23 lutego 2012 r. (była to uchwała o zmianie studium). W Studium określono między innymi obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Studium jest podstawą dla planowania przestrzennego i tworzonych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

1.5.5. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Kwidzyn posiada szereg miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego przyjętych dla poszczególnych obszarów miasta, a ich ustalenia dotyczą 16,8 % jego powierzchni. Po wyłączeniu powierzchni lasów znajdujących się w granicach miasta, wartość ta wzrasta do 22,7 %. Generalnie zapisy tych planów uwzględniają zagadnienia związane z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami. Przede wszystkim obejmują ochroną wszystkie zabytki wpisane do rejestru zabytków. Chronią również obiekty ujęte w Gminnej Ewidencji Miasta Kwidzyna.

Należy też wspomnieć, iż cyklicznie wykonywane są analizy zagospodarowania przestrzennego obszaru Kwidzyna, jak np. ostatnia „Analiza zmian w zagospodarowaniu przestrzennym miasta Kwidzyna w latach 2006 – 2010”. Diagnozuje ona, iż studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Kwidzyna oraz uchwalone dotychczas miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego miasta, są dokumentami w pełni uwzględniającymi wymogi ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków i dóbr kultury współczesnej, wskazując obszary i zasady tej ochrony.

1.5.6. Inne dokumenty programowe dla miasta Kwidzyna

1.5.6.1. Program rewitalizacji miasta Kwidzyna

Program Rewitalizacji Miasta Kwidzyna Rada Miejska w Kwidzynie przyjęła Uchwałą Nr XXVIII/232/05 z dnia 25 stycznia 2005 r. W programie tym sformułowano następujące cele związane z ochroną dziedzictwa kulturowego:

2. Tworzenie warunków lokalowych i infrastrukturalnych do rozwoju działalności kulturalnej i edukacyjnej, w tym mającej za zadanie podniesienie kwalifikacji mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym.

3. Wprowadzenie instytucji publicznych (kultury i rozrywki) do Starego Miasta oraz stałych imprez dla publiczności, troska o dziedzictwo kulturowe.

5. Renowacja zabudowy, w tym obiektów infrastruktury społecznej, zwłaszcza dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, renowacja elewacji i przebudowa dachów blokowisk na terenie Starego Miasta w celu przywrócenia jego wartości historycznej.

6. Porządkowanie „starej tkanki” urbanistycznej poprzez harmonijne zabudowywanie pustych przestrzeni i realizację wewnątrz kwartałowych terenów zieleni rekreacyjnej.

7. Renowacja budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym, znajdujących się na rewitalizowanym terenie oraz ich adaptacja na cele: gospodarcze, społeczne i kulturalne.
9. Poprawa estetyki przestrzeni publicznych.
10. Modernizacja, przebudowa i realizacja niezbędnej infrastruktury technicznej i komunikacyjnej.
11. Budowa lub remonty publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, rekreacyjnych, kulturalnych i sportowych.

Program wskazał obszary miasta wymagające rewitalizacji:

Obszar A: Teren byłej jednostki wojskowej przy ul. Grudziądzkiej

Obszar B: Teren byłej jednostki wojskowej przy ul. Kościuszki

Obszar C: Stare Miasto (Granice obszaru zostały ponadto rozszerzone na obiekty przy ul. Braterstwa Narodów oraz Słowiańskiej)

Obszar D: Miłosna

Obszar E: Staszica – Konarskiego

Obszar F: Malborska – DPS

1.5.6.2. Strategia rozwoju zrównoważonego Kwidzyna – Agenda 21

Strategia rozwoju zrównoważonego Kwidzyna - Agenda 21 powstała w 1999 r. Wśród wskazanych celów uwzględniono Cel 04. Rozwój terenów zieleni i rekreacji

Cel ten mają realizować następujące programy:

04.01. Rozwój systemu zieleni miejskiej

1. Inwentaryzacja istniejącej zieleni miejskiej i ocena stanu jej zdrowotności.
2. Rewaloryzacja terenów zieleni zaniedbanej i zdewastowanej.
3. Ukształtowanie nowych terenów ogólnodostępnej zieleni na zainwestowanym obszarze miasta.
4. Przekształcenie części ogrodów działkowych w ogólnodostępne tereny zieleni miejskiej.
5. Wprowadzenie stref zieleni izolacyjnej wokół obiektów uciążliwych środowiskowo i krajobrazowo.
6. Na obszarach rozwojowych miasta zaplanowanie i urządzenie osnowy ekologicznej przyszłych terenów zainwestowanych, przede wszystkim utworzenie korytarzy ekologicznych.

04.02. Zagospodarowanie terenów rekreacyjnych dla mieszkańców miasta, zwłaszcza w dolinie rzeki Liwy

(Ochrona i racjonalne wykorzystanie przyrodniczego potencjału miasta oraz poprawa ekologicznych warunków życia ludzi)

1.5.6.3. Plan rozwoju lokalnego miasta Kwidzyna

Plan Rozwoju Lokalnego dla Gminy Miejskiej Kwidzyn na lata 2007-2013 został przyjęty przez Radę Miejską w Kwidzynie Uchwałą Nr XL/317/06 z dnia 23 lutego 2006 r. Jest aktualizacją i adaptacją Strategii Rozwoju Miasta Kwidzyna, Wieloletniego Planu Inwestycyjnego i Programu Rewitalizacji Miasta Kwidzyna do potrzeb określonych w procedurach aplikacji o dotacje z Funduszy Strukturalnych, głównie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Zgodnie z tymi dokumentami wskazuje następujące cele, mieszczące w sobie zagadnienia ochrony dziedzictwa kulturowego:

Cel I. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego i warunków życia mieszkańców.

Cel II. Polepszenie funkcjonowania, unowocześnienie i rozwój organizmu miejskiego.

Cel III. Kreowanie zrównoważonej i nowoczesnej gospodarki miasta otwartego.

Cel IV. Rozwijanie współpracy z okolicznymi gminami na zasadzie koordynacji polityki lokalnej, zamierzeń i inwestycji.

Cel V. Dbanie o kulturę i rozwój intelektualny, rozwijanie infrastruktury służącej profilaktyce zdrowotnej, rekreacji i wypoczynkowi mieszkańców.

1.5.6.4. Program ochrony środowiska

Przyjęty do realizacji przez Radę Miejską Kwidzyna obecnie obowiązujący *Program Ochrony Środowiska dla Miasta Kwidzyna na lata 2008-2015* uwzględnia ochronę zabytkowej zieleni rosnącej na terenie miasta tylko w zakresie ochrony pomników przyrody (których ilość jest zresztą imponująca). Należy jednak postulować, by przy najbliższej aktualizacji program uwzględnił wzmocnienie ochrony historycznej zieleni komponowanej. Należy w szczególności podjąć zagadnienia bardzo licznych zadrzewień przyulicznych i cmentarnych (obecných i dawnych cmentarzy), czy też komponowanych układów zieleni w zabytkowych zespołach zabudowy.

1.5.7. Uwarunkowania inne

Kwidzyn położony jest w województwie pomorskim, w powiecie kwidzyńskim, nad rzeką Liwą (prawym dopływem Nogatu), około 5 km od Wisły. Miasto znajduje się na skraju Doliny Dolnej Wisły i w Dolinie Kwidzyńskiej. Jest miastem powiatowym, gminą miejską, o liczbie mieszkańców szacowanej na około 38 tysięcy. W woj. pomorskim miasto znajduje się od 1999 roku (w latach 1975-1998 miasto administracyjnie należało do województwa elbląskiego).

Obszar administracyjny miasta podzielony jest na kilkanaście dzielnic: Stare Miasto, Zatorze I i II, Hallera, Piastowskie, Spółdzielcze, Nad Liwą, Zacisze, Bajkowe, Radosna, Bema i Miłosna. W granicach miasta zawierają się duże obszary leśne oraz duże obszary o przeznaczeniu przemysłowym, w tym Specjalna Strefa Ekonomiczna, w której funkcjonują najważniejsze ośrodki przemysłowe w mieście (przemysł papierniczy, elektroniczny, chemiczny, spożywczy, drzewny)

1.5.7.1. Dostępność komunikacyjna

Przez Kwidzyn przebiega droga krajowa nr 55, prowadząca na północ do Malborka oraz na południe do Grudziądza oraz droga wojewódzka nr 21 prowadząca do Ławy. Mniejszą rolę odgrywa droga krajowa nr 90, wojewódzka 518 i 588. Droga wojewódzka nr 532 jest drogą kolejową, prowadzącą przez stację kolejową Kwidzyn.

Obecnie trwa budowa mostu na Wiśle w Korzeniewie, który połączy Kwidzyn z drugim brzegiem Wisły. Most ten pozwoli przede wszystkim na szybkie dotarcie do autostrady A1 i w ten sposób skomunikuje Kwidzyn z dużymi ośrodkami regionu pomorskiego.

1.5.7.2. Baza oświatowa

Na terenie Kwidzyna działają placówki oświatowe różnego szczebla nauczania: obecnie działa 8 przedszkoli, 4 szkoły na poziomie podstawowym, 4 gimnazja, 7 szkół ponadgimnazjalnych (w tym 3 licea).

Kwidzyn posiada także placówkę na poziomie wyższym – Powiślańska Szkoła Wyższa. Najbliższymi ośrodkami akademickimi są Gdańsk, Toruń i Olsztyn. Powoduje to, że młodzież w poszukiwaniu wyższego wykształcenia często opuszcza Kwidzyn, nie zawsze po studiach wracając do rodzinnego miasta.

Ponadto w Kwidzynie funkcjonuje Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia oraz Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy.

1.5.7.3. Baza rekreacyjna i turystyczna

Kwidzyn posiada zróżnicowaną bazę noclegową: hotele, pensjonaty, zajazdy, gospodarstwa agroturystyczne (pod Kwidzynem). W okolicy znajdują się również ośrodki wypoczynkowe, kempingi i pola namiotowe, których użytkownicy przyjeżdżają do Kwidzyna w celach turystycznych. Na pewno jednak jako niewystarczającą można określić grupę niedrogich niewielkich pensjonatów, otwartych sezonowo.

Również baza gastronomiczna Kwidzyna jest zróżnicowana: restauracje, bary, pizzerie oraz zasób lokali oferujących tzw. fast-food.

Jako obiekty turystyczne w informatorach i przewodnikach promowane są obiekty zabytkowe sakralne, pałace, budownictwo obronne, cmentarze, muzea. Okolice obfitują w zasoby przyrodnicze fauny i flory, w tym także chronione, jak rezerwat „Kwidzyńskie ostnice” w lesie Miłosna w granicach miasta. Wskazuje się również na możliwość uprawiania sportów w Kwidzynie (lasy, rzeka Liwa) i w bezpośredniej okolicy Kwidzyna: jeździectwo (Miłosna i na szlakach leśnych), kolarstwo, kajakarstwo, turystyka piesza, myślistwo, wędkarstwo. Przez Kwidzyn prowadzą następujące szlaki turystyczne:

- szlaki tematyczne: Szlak zamków gotyckich
- szlaki piesze: czerwony Szlak Kopernikowski, zielony Szlak Napoleoński (Szlak rzeki Liwy), żółty
- szlaki rowerowe: Szlak Czarny (Dolina dolnej Wisły), Międzynarodowy Szlak rowerowy R-1
- szlaki spacerowe po Miłosnej: żółty prowadzący do rezerwatu przyrody, zielony i zielony (Górski)
- szlak kajakowy rzeką Liwą
- szlaki konne leśne wokół stadniny koni w Miłosnej
- ścieżki dydaktyczno-przyrodnicze – park dendrologiczny Miłosna

Mieszkańcy i turyści mają możliwość korzystania z centrum sportowego w Kwidzynie oraz uczestnictwa w licznych regionalnych imprezach kulturalnych, jak m.in. Dni Kwidzyna, Dni Powiatu Kwidzyńskiego, Targi Staroci.

2. Charakterystyka zasobów dziedzictwa kulturowego Kwidzyna

2.1. Chronione zasoby dziedzictwa kulturowego Kwidzyna

2.1.1. Formy ochrony zabytków

Formami ochrony zabytków wskazanymi w Ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami są (art. 7):

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Z wymienionych form prawnej ochrony zabytków w Kwidzynie mamy do czynienia z ochroną poprzez wpisy do rejestru zabytków oraz ochroną poprzez zapisy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i wymienionych w punkcie 4 decyzji.

Miasto nie posiada zabytków uznanych za pomnik historii. Dotychczas na obszarze miasta nie utworzono także parku kulturowego.

Osobną, prestiżową formą ochrony jest lista światowego dziedzictwa UNESCO. Żaden z zabytków z terenu Kwidzyna nie został na nią wpisany.

Należy również wskazać, iż oprócz wymienionych form ochrony, dużą rolę w ochronie zabytków odgrywają miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, uzgadniane z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Za ich pomocą ochroną obejmowane są nie tylko zasoby zabytków archeologicznych nierejestrowych, obiekty figurujące w gminnej ewidencji zabytków i zieleń komponowana. Plany pozwalają też chronić krajobraz kulturowy, charakterystyczne zagospodarowanie fragmentów miasta, sylwety, otwierające się w krajobrazie widoki na miasto.

Poza tym gminna ewidencja zabytków chroniona jest poprzez zapisy ustawy Prawo budowlane (art. 39 ust. 3 - uzgodnienia z organem ochrony zabytków), a zieleń miejska przed wycinką częściowo chroniona jest zapisami ustawy o ochronie przyrody (nawet na obszarach nie wpisanych do rejestru zabytków, ponieważ gmina miejska wydaje zezwolenia na usuwanie drzew i krzewów).

Ponadto muzealia, zbiory biblioteczne i archiwalne (w tym kartograficzne i ikonograficzne) wpisane do ksiąg inwentarzowych muzeów, bibliotek lub archiwów chronione są przepisami odrębnymi (ustawy o muzeach, o bibliotekach oraz o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach).

2.1.2. Rejestr zabytków

Rejestr zabytków województwa pomorskiego prowadzony jest dla trzech typów zabytków: zabytków nieruchomych, zabytków ruchomych oraz zabytków archeologicznych.

Krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, dzieła architektury i budownictwa, budownictwo obronne, zabytkowe cmentarze, mała architektura, założenia zabytkowej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości i instytucji, czy obiekty przemysłu i techniki ujmowane są w **rejestrze zabytków nieruchomych**.

Zabytkami ruchomymi są: dzieła sztuk plastycznych, kolekcje, numizmaty i pamiątki historyczne, wytwory techniki (urządzenia, środki transportu, maszyny, narzędzia), materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej, rękodzieło i inne obiekty etnograficzne oraz przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości i instytucji.

Natomiast **zabytki archeologiczne** to pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany lub relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2.1.2.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków województwa pomorskiego (rejestr A)

Do chwili obecnej wydano 60 decyzji wpisujących zabytki nieruchome z obszaru Kwidzyna do rejestru. Liczba ta nie jest tożsama z ilością obiektów, które wpisano do rejestru, jest ich dużo więcej, ponieważ część z wpisów dotyczy dużych zespołów zabudowy (jak Stadnina koni w Miłosnej, czy założenie koszarowe).

Zabytkami, które objęto ochroną są przede wszystkim obiekty najstarsze oraz najcenniejsze obiekty sakralne i użyteczności publicznej, w tym: zespół katedralno-zamkowy, układ średniowiecznego miasta wraz z murami obronnymi, pałac gen. Fermora i pałac prezydenta rejencji, świątynie, koszary, stadnina koni, dworzec kolejowy, budynki dawnych urzędów, sądu, poczty, czy dawny szpital Św. Jerzego. Jedyną trwałą ruiną wpisaną do rejestru zabytków są pozostałości ratusza. W rejestrze znajdują się również obiekty gospodarcze - jak spichlerz i magazyn. W rejestrze figuruje również spora ilość wybranych z całego zasobu kamienic i domów.

Obecnie nie toczy się żadne postępowanie administracyjne w sprawie wpisania obiektu z obszaru Kwidzyna do rejestru zabytków nieruchomości. Natomiast trwają zabiegi właściciela jednego z obiektów o skreślenie z rejestru zabytków części budynku objętego wpisem.

Szczegółowe zestawienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomości podano w załączniku do niniejszego programu.

2.1.2.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków województwa pomorskiego (rejestr B)

Do rejestru zabytków ruchomych wpisane zostały zbiory zabytków znajdujących się w dwu świątyniach rzymskokatolickich: w katedrze p.w. Św. Jana Ewangelisty oraz w kościele p.w. Św. Trójcy.

Pierwsza grupa to wyposażenie konkatedry p.w. Św. Jana Ewangelisty w Kwidzynie, w tym: gotyckie polichromie z XIV-XV w., gotyckie płyty nagrobne, późnogotycki tron biskupi, renesansowe, barokowe i neogotyckie elementy wyposażenia, witraże, neogotycki prospekt organowy, wyposażenie barokowej kaplicy Otto Fryderyka von Groeben i jego 3 żon wraz z nagrobkiem, pochodzące z 1 ćwierci XVIII w.

Drugą grupę stanowi wyposażenie kościoła p.w. Św. Trójcy pochodzące z 2 połowy XIX w. i przełomu XIX i XX w., tym neoklasycystyczny prospekt organowy wraz z instrumentem wykonany przez firmę organmistrzowską "Terletzki A. & Wittek ed." z Elbląga na przełomie XIX i XX w.

W rejestrze nie figurują żadne zbiory i kolekcje prywatne.

Dokładniejsze zestawienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków ruchomych podano w załączniku do niniejszego programu.

2.1.2.3. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków województwa pomorskiego (rejestr C)

W rejestrze zabytków archeologicznych znajduje się tylko jedno stanowisko z obszaru Kwidzyna. Jest to grodzisko znajdujące się przy ul. Starozamkowej, datowane na lata około 1175-1275.

Szczegółowe zestawienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków archeologicznych podano w załączniku do niniejszego programu.

2.1.3. Charakterystyka zasobu gminnej ewidencji zabytków

Gminna Ewidencja Zabytków Miasta Kwidzyna powstała i została pozytywnie zaopiniowana przez Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w 2006 r. Zgodnie z obowiązującymi ówczesnie zapisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, obiekty figurujące w ewidencji zabytków pozbawione były ochrony, oprócz zabytków uwzględnionych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Zakres i status prawny gminnej ewidencji zabytków zmienił się wraz z wprowadzeniem w

2011 roku zmian do ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz do ustawy – Prawo budowlane. Zaktualizowane *Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem* (Dz. U. z 2011 r., Nr 113 poz. 661) wprowadziło wzór dla nowo zakładanych kart ewidencyjnych dla obiektów wchodzących w skład gminnej ewidencji zabytków, przy czym uwzględniono również wariant karty ewidencyjnej dla zabytków archeologicznych. Należy wskazać, że nie powoduje to konieczności ponownego zakładania kart dla już wykonanych ewidencji. Natomiast Prawo budowlane zmieniło katalog form ochrony. Dotychczas wskazywało, iż w trakcie wydawania przez organ budowlany decyzji pozwalających na prowadzenie robót budowlanych lub rozbiórki konieczne jest występowanie do organu ochrony zabytków o opinię nt. tych prac dla obiektów objętych ochroną konserwatorską przez miejscowe plany zagospodarowania zabytków. Zmiana wprowadzona w 2011 r. polegała na zastąpieniu obiektów objętych ochroną konserwatorską przez miejscowe plany zagospodarowania zabytków na obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków.

Obecnie sprawy gminnej ewidencji zabytków reguluje wskazane wyżej *Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem* (Dz. U. z 2011 r., Nr 113 poz. 661).

W *Gminnej Ewidencji Miasta Kwidzyna* figuruje aktualnie 633 obiekty. Niektóre z tych obiektów wpisane są do rejestru zabytków nieruchomych lub archeologicznych, bądź też znajdują się na terenie obszarowego wpisu do rejestru zabytków. Do GEZ Kwidzyna nie wpisywano dotąd zespołów komponowanej zieleni zabytkowej, ani ewidencyjnych stanowisk archeologicznych, co należałoby uwzględnić przy najbliższej aktualizacji ewidencji.

Niezwykle istotna dla rozstrzygnięć programowych jest analiza struktury własnościowej zasobu zabytków, która determinuje możliwy zakres działania Gminy wobec tych zabytków. Najliczniejsza grupa zabytków znajdujących się na terenie miasta Kwidzyna stanowi własność prywatną. Są to przede wszystkim obiekty mieszkalne, związana z nimi zabudowa gospodarcza, zabytki przemysłu i techniki.

Druga co do ilości grupa to zabytki będące własnością samorządową – komunalną lub powiatową. Znajdują się w tej grupie przede wszystkim budynki mieszkalne (w całości lub tylko w części gminne), ale również obiekty użyteczności publicznej (np. szkoły, urzędy, częściowo koszary), cmentarze, zespoły zieleni zabytkowej – parki, aleje i szpalery, mosty drogowe, przedsiębiorstwa miejskie.

Poza tym: budynki sakralne są własnością gmin wyznaniowych, część obiektów stanowi własność Skarbu Państwa (w użytkowaniu np. spółek kolejowych, czy samorządu powiatowego). Właściciele pozostałych zabytków to instytucje, fundacje i inne.

Szczegółowe zestawienie obiektów figurujących w *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Kwidzyna* podano w załączniku do niniejszego programu.

2.1.4. Muzealia, zbiory biblioteczne i archiwalne

Na obszarze Kwidzyna znajduje się jedno muzeum - Muzeum Zamkowe w Kwidzynie, które jest Oddziałem Muzeum Zamkowego w Malborku, a mieści się w zamku kapituły pomezańskiej. Po pracach remontowych i adaptacyjnych w 1950 r. w murach zamku utworzono muzeum i udostępniono pierwsze ekspozycje muzealne. Zbiory muzeum prezentują kulturę materialną prawobrzeżnego Dolnego Powiśla z ziemi kwidzyńskiej, sztumskiej i suskiej.

W Muzeum udostępnionych jest obecnie 5 stałych ekspozycji:

- Narzędzi kar i tortur (XVI-XVIII w.),
- Rzemiosła artystycznego (XV-XX w.),
- Rzeźb barokowych z terenu Pomorza,
- Sztuki i kultury materialnej regionu Dolnego Powiśla,
- Przyrody Polski Północnej.

2.2. Potencjał dziedzictwa kulturowego Kwidzyna

W pierwszej kolejności zostaną omówione poszczególne grupy zabytków składające się na dziedzictwo kulturowe Kwidzyna. Następnie wskazane zostaną najwartościowsze jego elementy, które powinny być szczególnie chronione i uwzględnione w dalszej analizie prowadzącej do zaprogramowania działań.

2.2.1. Krajobraz kulturowy

Pojęcie krajobrazu kulturowego jest bardzo szerokim pojęciem, mieszczącym właściwie wszystkie materialne zachowane elementy dziedzictwa kulturowego i historycznego ukształtowania przestrzeni. Jego kanwą jest historyczny układ przestrzeni, wraz z poszczególnymi etapami jego rozwoju, wytyczonymi ulicami i placami, strukturą funkcjonalno-własnościową, czy zachowanymi podziałami geodezyjnymi. Współtworzą go i poniekąd wypełniają zabytki architektury i budownictwa wraz z zabytkami ruchomymi, zabytki archeologiczne, zachowana zieleń historyczna. W układzie przestrzennym Kwidzyna nie można pominąć również zachowanego układu wodnego: bliskości Wisły oraz meandrujących rzek Liwy i Cyganówki. Położenie miasta wspinającego się tarasami powyżej koryta Wisły zdecydował o jego eksponowanych sylwetach, układ rzek i kanałów zeterminował położenie zabytków techniki i przemysłu (nad Liwą - młyny, tartak, browar, nad Cyganówką – wodociągi miejskie). Na historyczne zagospodarowanie i wykorzystanie przestrzeni wpłynęła również obecność obszarów leśnych, częściowo zagospodarowanych na parki miejskie, wykorzystanych przy lokalizowaniu np. stadniny koni w Miłosnej, czy strzelnicy miejskiej.

2.2.2. Układ przestrzenny

W układzie przestrzennym Kwidzyna odczytać można poszczególnymi etapami jego rozwoju, z których wyszczególnić należy:

- okres przedlokacyjny – pozostałościami są zachowane w przestrzeni zabytki archeologiczne
- okres miasta średniowiecznego od lokacji miasta na prawie chełmińskim w 1233 r. i ustanowienia w 1243 r. w Kwidzynie siedziby biskupstwa pomezańskiego: nieregularny układ ulic i parceli miejskich otoczony murami obronnymi, wykształcające się poza murami przedmieścia prowadzące na zachód i południowy-zachód oraz obecność wyodrębnionego obszaru jurysdykcji biskupiej
- rozwój przedmieść: Malborskiego – na północny-wschód od Bramy Malborskiej oraz Grudziądzkiego – na południowy-wschód od Bramy Grudziądzkiej
- od lat 80. XVIII w. do 1939 r. – dynamiczny rozwój miasta, w tym likwidacja murów miejskich i powiększenie przestrzeni miasta, budowa dużej ilości budynków użyteczności publicznej, zespołów domów dla urzędników, silny rozwój przedmieść, l. 80. XIX w. – budowa kolei żelaznej, zespołu dworca, wytyczenie ulic na terenach przyległych do torowiska kolei, w końcu XIX i w 1 połowie XX w. – rozwój obszarów i zabudowy

przemysłowej, początek XX w. i okres międzywojenny – budowa nowych osiedli domów mieszkalnych

- od 1945 – zniszczenie średniowiecznego centrum miasta, zastąpienie historycznej zabudowy tzw. blokami, współczesny rozwój miasta w ramach schematu przestrzennego ukształtowanego we wcześniejszych okresach historycznych

2.2.3. Zabytki architektury i budownictwa

2.2.3.1. Sakralne

Zabytkowe budowle sakralne Kwidzyna są nieliczne, natomiast posiadają dużą wartość artystyczną, historyczną i naukową. Są to:

- katedra, ob. kościół p.w. św. Jana Ewangelisty przy Placu Jana Pawła II, budowany od około 1320 r. jako katedra diecezji pomezańskiej i kościół miejski (farny). Budowę ukończono w II poł. XIV w. Katedra wznoszona była równocześnie z warownym zamkiem kapituły pomezańskiej jako zespół budowli. Zachodnia elewacja świątyni łączyła się bezpośrednio z zamkiem kapitulnym. Od południowo-zachodu wzniesiono wieżę, pełniącą funkcje dzwonnicy, oraz punktu obserwacyjnego i obronnego – jako, że była to jednocześnie główna wieża zamkowa (część górna pochodzi dopiero z końca XV w.),
- miejski kościół pod wezwaniem św. Trójcy, przy ul. Piłsudskiego 47, zbudowany w latach 1846-1858 według projektu architekta Augusta Sollera, ucznia Karla Friedricha Schinkla (informacje na podstawie najnowszych ustaleń naukowych – patrz wykaz literatury w rozdziale I), w stylu arkadkowym – Rundbogenstil, nawiązujący do typu bazyliki starochrześcijańskiej, włoskiego romanizmu i gotyku, z dwiema wieżami od wschodu,
- stara synagoga wzniesiona w latach 1831-1832 przy obecnej ul. Batalionów Chłopskich 44a, murowany z cegły budynek synagogi wzniesiono na planie prostokąta, w stylu neogotyckim wykorzystując fundamenty średniowiecznej baszty. Wnętrze było pierwotnie jednoprzestrzenne, przesklepione drewnianą kolebką, która zachowała się do dnia dzisiejszego. W planach jest gruntowny remont obiektu.
- kaplica Kościoła Ewangelicko-Metodystycznego (obecnie rzym.-kat. kaplica adoracyjna św. Ojca Pio), ul. Basztowa 5, wzniesiona w 1892 r. jako nieduża, ceglana neogotycka budowla salowa. Jest typowym przykładem architektury sakralnej z terenów północnych Niemiec.
- w ewidencji zabytków uwzględniono d. kaplicę ewangelicką, ul. Kopernika 8, wzniesioną w latach 1930-1932.

2.2.3.2. Architektura obronna

Znakiem rozpoznawczym Kwidzyna jest potężne założenie Katedry i Zamku Kapituły Pomezańskiej, który był budowany od ok. 1233 r., do poł. XIV w. przebudowany i częściowo rozebrany (dwa skrzydła zamkowe: wschodnie i południowe) w k. XVIII w., a w latach 1855-1875 odrestaurowany min. przez Gustava Reicherta oraz Ferdinanda von Quasta. Charakterystycznym elementem zespołu zamku jest największa na historycznym obszarze państwa krzyżackiego wieża sanitarno-obronna (gdanisko/dansker), daleko odsunięta od zachodniego skrzydła zamku. Gdanisko jest skomunikowane z głównym korpusem zamku łącznikiem wspartym na 5 wysokich arkadach. Wieża studzienna (tzw. małe gdanisko) połączona dwiema arkadami z zamkiem, znajduje się po północnej stronie zamku.

Z dawnego systemu fortyfikacji – murów obronnych z basztami i fosą ocalał fragment zachodni i południowy murów (pochodzący z XIV-XX w.)

2.2.3.3. Rezydencjonalne

Do obiektów pierwotnie rezydencjonalnych na terenie Kwidzyna zaliczyć można dawny pałac Fermora oraz pałac prezydenta rejencji wzniesiony nieopodal.

- dawny pałac Fermora przy ul. Katedralnej 5, zbudowany w latach 1758 – 1762 podczas wojny siedmioletniej dla rosyjskiego gubernatora generała Wilhelma Fermora. Po 1772 r. ulokowano w nim siedzibę pruskiej Kamery Domen i Wojska oraz Sąd Nadworny i Krajowy, a w latach 1773-1945 – siedzibę Rejencji Kwidzyńskiej. Pałac był wielokrotnie rozbudowywany: w 1775 r., w latach 1798-1804 (wg projektu Davida Gilly, z fryzem z 1802 r. w elewacji frontowej, wykonanym prawdopodobnie przez uczniów Johanna Gottfrieda Schadowa), w 1872/73 r. i w 1896/7. W 1945 r. splądrowany i wypalony, 1958 – 1959 odbudowany na potrzeby Technikum Młynarskiego.
- pałac położony przy ul. Katedralnej, przy dziedzińcu utworzonym przed pałacem Fermora, zbudowany został w początku XIX w. dla prezydenta Rejencji Kwidzyńskiej. Obecnie w pałacu znajdują się mieszkania, a dużą salę narad adaptowano na salę gimnastyczną.

2.2.3.4. Mieszkalne

Obiekty o funkcji mieszkalnej są najliczniejszą grupą zabytków w tkance miejskiej Kwidzyna. Grupę stanowią kamienice z oficynami, wille, domy jednorodzinne i wielorodzinne. Obiekty tej grupy powstały w różnych okresach historycznych, z przewagą tych wybudowanych w 2 połowie XIX w. i w pierwszej połowie XX w.

Szczególnie grupą zabytków o funkcji mieszkalnej są hotele i zajazdy obsługujące interesantów przyjeżdżających do Kwidzyna w czasach omówione oddzielnie.

Zabytkowe obiekty mieszkalne można podzielić na kilka grup. Są to:

- wille (2),
- kamienice (114), w tym: czynszowych 46 z czego z oficyną 2, mieszczańskich 60, kamienice dla kadry wojskowej 5, mieszkalnych 3, w tym mieszkalna z oficyną 1,
- domy (487), z czego: mieszkalne 474, (w tym: *dawny budynek Konsulatu Polski znajdował się (w latach 1920-1932) w domu mieszkalnym przy ul. Słowiańskiej*; dom mieszkalny pracowników kolei (1), dom mieszkalny z piekarnią (1), dom mieszkalny właściciela rzeźni miejskiej (1)) oraz: domy mieszkalne o charakterze willowym (4), jednorodzinny wolnostojący (1), domy wielorodzinne dla podoficerów (2), mieszkalno-administracyjny w zespole Miłosna (1) dom dyrektora stadniny (1), dom dla pracowników królewskiej stadniny (1), dom dwurodzinny dom mieszczański (1), dom opieki społecznej dla gminy katolickiej (1), dom superintendenta (dawna plebania) z parafii katedralnej (1).

Stare Miasto historycznie pełniło funkcję handlowo-usługową, nowe dzielnice – mieszkalną i rekreacyjną (skwery, ogrody, promenady). Chronologia rozwoju miasta jest obecnie czytelna:

1. Powstawanie kolejnych zespołów zabudowy poza terenem Starego Miasta, którego historyczną tkankę stanowią nielicznie zachowane kamienice i domy klasycystyczne z około 1800 r. (pożar w 1710 r. zniszczył większość starej zabudowy, reszty dokonała Armia Czerwona w 1945 r.) Ucieczka z ciasnego i niewygodnego starego miasta w obręb murów obronnych nastąpiła w stronę dawnych ogrodów miejskich – dzisiejszy rejon Placu Plebiscytowego oraz ulic: Słowiańskiej, Braterstwa Narodów, Piłsudskiego, Batalionów Chłopskich i Grudziądzkiej, Sztumskiej, który to rejon stał się bardziej reprezentacyjny i przejął funkcję centrum. Zachowany z okresu rejencji charakter zespołu tych zabudowań (pocz. XIX w. do poł. XIX w.) dla urzędników i bogatszych mieszczan: jedno- lub dwukondygnacyjne budynki kryte dachami dwuspadowymi, luźno rozlokowane na

obszernych działkach, otoczone ogrodami, zabudowa kilkunast rodzinna - wzdłuż tras wylotowych z miasta (domy mieszkalne, bliźniacze i wolnostojące niewielkie kamienice otoczone ogrodami). Typ i sposób ukształtowania tej zabudowy nawiązuje do idei miasta-ogrodu. Rozwinęła się wówczas zabudowa przedmiejska – wzdłuż ulic Malborskiej, Grudziądzkiej.

2. Zabudowa z 4 ćwierci XIX w., przypada na okres budowy kolei Toruń-Malbork obejmuje teren w zakresie ul. Kościuszki, Kopernika, Chopina i Grudziądzkiej. Pierwszy dworzec w Kwidzynie powstał poza miastem, na wschód od rogatek. Miasto zaczęło systematycznie rozbudowywać się w kierunku stacji kolejowej. Do lat 20-tych XX wieku teren między dotychczasowym obszarem miejskim a dworcem zapełnił się nowymi budynkami. Na siatce ulic powstała charakterystyczna regularna zabudowa, z reguły zwarta zabudowa kamieniczna (II-IV -kondygnacyjna), szczególnie reprezentacyjna - wzdłuż głównej ulicy, osi łączącej dworzec z centrum miasta (ul. Chopina).

3. Powstawały również w tym czasie (pocz. XX wieku do lat 20-tych XX wieku) plany rozbudowy miejskich osiedli mieszkaniowych na Zatorzu, w rejonie między linią kolejową a rzeką Liwą w kierunku wschodnim oraz południowym, w kierunku Miłosnej (osiedle mieszkaniowe dla pracowników Królewskiej Stadniny Koni). Okres międzywojenny charakteryzuje intensywna zabudowa tego terenu osiedlami pracowniczymi dla przesiedleńców z Ziemi Chełmińskiej i Pomorza Nadwiślańskiego. Charakterystyczne są dla tego rejonu dwa typy zabudowań: domy jednorodzinne (w tym typu willowego, szeregowie i bliźniacze) bądź wielorodzinne, ale jedne i drugie lokowane wśród ogrodów - powtarzają idee miasta-ogrodu i są sytuowane na obszernych działkach o regularnym planie.

2.2.3.5. Użyteczności publicznej

W Kwidzynie zachowała się bardzo duża ilość gmachów użyteczności publicznej. W stosunku do ich liczby sprzed 1945 r. - jedynie ratusz, z racji położenia na obszarze średniowiecznego centrum, uległ zniszczeniu i zachowany jest obecnie jako trwała ruina. Poza nim przetrwały właściwie wszystkie obiekty składające się na funkcjonalny program użyteczności publicznej Kwidzyna.

Obiekty użyteczności publicznej podzielić można na grupy związane z funkcją tych obiektów:

- urzędy: ratusz, przy ul. Warszawskiej - urząd starosty (landratsamt) i siedziba starostwa (obecny gmach Urzędu Miejskiego) z lat 1918-25, siedziba rejencji kwidzyńskiej w przebudowanym przez Davida Gilly pałacu Fermora, budynek dawnego Urzędu Finansowego,
- sądy: budynek Sądu Ziemskiego (Wyższy Sąd Krajowy - Kgl. Oberlandesgericht) przy ul. Braterstwa Narodów 59, powstał w latach 1798–1800 wg projektu architekta Davida Gilly
- dawna siedziba Zachodniopruskiego Ziemstwa Kredytowego z lat 1864-66, rozbudowana w 1879, w 1920 roku siedziba Komisji Plebiscytowej, obecnie sąd rejonowy
- szkoły: m.in. Gimnazjum Królewskie im. Friedricha Schillera (dla chłopców) – klasycystyczne, zaprojektowane przez architekta Karla Friedricha Schinkela i wybudowane w latach 1835 – 1838, szkoła podoficerska w zespole koszar przy ul. Grudziądzkiej, budynki z okresu międzywojennego: konsulat Polski (ob. przedszkole), Gimnazjum Polskie z lat 1934-36 przy ul. Konarskiego 12, szkoła zawodowa przy ul. Warszawskiej (ob. szkoła podstawowa)
- szpitale: m.in. dawny szpital św. Jerzego z XVIII w., przebudowany w latach 1859-60, szpital miejski przy ul. Hallera 31 z lat 1905-1910, dawny Siechenhaus
- budynek poczty przy ul. Braterstwa Narodów 50, neogotycki, wzniesiony w latach 1911 – 1913 w miejscu wcześniejszego budynku poczty, tzw. poczta cesarska
- dworzec kolei żelaznych przy ul. Kościuszki

- koszary, m.in.: neogotycki zespół koszar wojskowych z lat 1877-79 (budynek sztabu, koszary, wartownia, hala sportowa, ujeżdżalnia, magazyn) przy ul. Grudziądzkiej, oraz przy ul. Kościuszki
- kasyna: wojskowe oraz cywilne (później przebudowane na kino)
- loża masońska
- stadnina koni w Miłosnej (budowa w latach 1907 – 1910)
- pozostałości dawnej strzelnicy miejskiej z rowem strzelniczym

2.2.3.6. Zabytki przemysłu i techniki

W Kwidzynie zachowała się też spora ilość obiektów techniki i przemysłu, które powstały przede wszystkim w XIX w. oraz w początkach XX w. Wymienić należy:

- obiekty przemysłowe, jak: młyny (zarówno młyny wodne nad rzeką Liwą, jak i młyn parowy przy ul. Kościuszki), inne obiekty techniki napędzane siłą wód rzeki Liwy: tartak, browar
- przedsiębiorstwa miejskie, jak: gazownia miejska przy ul. Łąkowej 38, powstała w 1870 r., przebudowana w latach 1911-12 (późniejsza elektrownia), relikty elektrowni przy ul. Wiślanej, pozostałości rzeźni miejskiej przy ul. Hallera
- urządzenia związane z użytkowaniem wody: wodociągi miejskie, wodociągowa wieża ciśnień przy ul. Sportowej, wieża ciśnień w Miłosnej, dawna oczyszczalnia ścieków przy ul. Wiślanej
- zespół dworca kolejowego oraz wszelkie budynki i urządzenia związane z funkcjonowaniem kolei żelaznej, również wąskotorowej, jak mosty i kładki dla pieszych nad torami, wiadukty kolejki wąskotorowej nad ulicami

2.2.4. Cmentarze

Wśród zabytkowych cmentarzy Kwidzyna w dzisiejszych granicach administracyjnych wyróżnić można 11 cmentarzy. Są to tzw. cmentarze nieistniejące (zlikwidowane, miejsca po nich zamieniono na parki, skwery, place z tablicą upamiętniającą teren dawnych pochówków), cmentarze nieczynne (istniejące, nigdy oficjalnie nie zlikwidowane, w tym zdewastowane - zachowane resztki nagrobków lub samo miejsce z drzewostanem) oraz cmentarze czynne.

Cmentarze nieistniejące, zlikwidowane:

- Cmentarz, pierwotnie przy szpitalu Św. Jerzego, później komunalny, na Placu Plebiscytowym, założony w XIV w., splantowany w 1827 r., skwer z zabytkowym drzewostanem, z tablicą pamiątkową;
- Cmentarz wojenny żołnierzy rosyjskich, ul. Południowa, z 1813 r., teren zielony z tablicą pamiątkową;
- Cmentarz wyznaniowy (żydowski) ul. Kościuszki, czynny w latach 1815-1938, teren zielony z tablicą pamiątkową;
- Cmentarz wyznaniowy (katolicki), ul. Hallera, z pierwszego dziesięciolecia XX w., zlikwidowany w 1997 r., utworzono park miejski;
- Cmentarz wyznaniowy (katolicki), ul. Grudziądzka, z k. XVIII w. lub na przełomie XVIII i XIX w. W 1971r. jako „zaniedbany cmentarz” został przeznaczony na park.
- Cmentarz wyznaniowy (ewangelicki), ul. Hallera, pocz. XIX w., zamknięty 1973 r., zlikwidowany w 1974 r., utworzono park miejski;

Cmentarze nieczynne:

- Cmentarz (brak danych na temat typu cmentarza), ul. Piastowska, 2 poł. XIX w. Niewielki, o nieregularnym kształcie, na terenie cmentarza zachowały się nagrobki z datą pochówku z 1926 r.

- Cmentarz wyznaniowy (przypuszczalnie ewangelicki), Białki (lokalizacja obecnie w lesie, na pld. od boczniczy kolejowej), pocz. XX w. (nie widać go na mapie topograficznej z 1900 r., jest już na mapie z 1913, arkusz 2379, Garnsee). Pochówki do 1942 r. Był to cmentarz dla osady Białki i Bogusze. Na mapach sztabowych widnieje dość duży prostokątny cmentarz wzdłuż drogi z Białek do Boguszy, przebiegającej równolegle do rz. Liwy. Zachowały się fragmenty nagrobków, teren mocno zarośnięty samosiewem. W otoczeniu leśnym wyróżnia się okazały drzewostan cmentarny – regularne nasadzenia: robinie białe, lipy drobnolistne, dęby szypułkowe.
- Cmentarz wyznaniowy (przypuszczalnie ewangelicki, być może w części ewangelicki, w części katolicki), dawny teren wsi Rozpędziny (lokalizacja obecnie przy leśnej drodze na południowy-wschód od wsi Rozpędziny, znalazł się w granicach administracyjnych miasta po wybudowaniu zakładów celulozy), k. XVIII w., zamknięty po 1945 r., zachowały się szczątkowo obudowy i postumenty starych nagrobków.
- Cmentarz wojenny (żołnierzy radzieckich), ul. Sportowa, z 1946 r. (żołnierze chowani byli pierwotnie na terenie całego miasta, w pobliżu licznych budynków służących jako prowizoryczne szpitale wojenne).

Cmentarze czynne:

- Cmentarz komunalny (dawny wyznaniowy - katolicki), ul. Malborska, k. XIX w., cmentarz dla przedmieści Kwidzyna. Najstarsza część cmentarza – prostokątna, trzykwaterowa z drzewostanem granicznym. Powiększony i zmieniony w latach 60-tych i 70-tych XX w., stał się cmentarzem komunalnym miasta Kwidzyna. Zachował się starodrzew: lipa drobnolistna, klon zwyczajny, dąb szypułkowy, robinia biała, kasztanowiec biały.

2.2.5. Zespoły zieleni

Ogółem na terenie miasta wpisano do rejestru trzy komponowane założenia zielone. Są to parki wchodzące w skład innych zabytkowych zespołów zabudowy użyteczności publicznej (szkoła, urząd) lub dawnych rezydencji (dwór, stadnina koni):

- park szkolny przy dawnej szkole dla dziewcząt (ob. szkoła podstawowa nr 5) przy ul. Hallera 4,
- ogród z przełomu XIX/XX wieku przy dawnym Urzędzie Finansowym, ob. Bibliotece, ul. Piłsudskiego 21/15 Sierpnia 26, przy czym pierwotna kompozycja ogrodu, wraz z układem murków i schodów terenowych, została ostatnio przekształcona podczas prac drogowych;
- park w zespole stadniny koni Miłosna, założony równocześnie z całym zespołem w latach 1907-1910, ul. Miłosna 1, 2, 18.

Miejsca starych cmentarzy podlegają ochronie w dwójnasób: jako dawne nekropolie i jako zespoły zabytkowej zieleni w charakterystycznym regularnym układzie kwaterowym często z drzewostanem granicznym. Zieleń ta obecnie ma w przypadku cmentarzy kwidzyńskich w niektórych przypadkach charakter parkowy, niektóre otoczone są i wchłaniane przez las, ale we wszystkich nadal jest czytelny układ i pierwotna forma nasadzeń cmentarnych (czasami niekompletna). Kwidzyn w dzisiejszych granicach administracyjnych ma zdiagnozowanych 11 cmentarzy ze starodrzewem wymagającym ochrony.

Miasto może się pochwalić wysoką liczbą pomników przyrody – 53 egzemplarze drzew objętych ochroną konserwatora przyrody. W skład tej grupy wchodzi:

- Buk zwyczajny (*Fagus silvatica*) o obwodzie 300 cm i wysokości 25 m, 1 okaz,
- Cis pospolity (*Taxus baccata*) o obwodach od 37 cm do 97 cm i wysokości od 6 m do 20 m, 18 okazów,
- Dąb szypułkowy (*Quercus robur*) o obwodzie od 250 cm do 498 cm i wysokości od 25 m do 33 m, okazów 16,

- Grab pospolity (*Carpinus betulus*) o obwodzie 240 cm i wysokości 23 m, 1 okaz,
- Grusza pospolita (*Pyrus communis*) o obwodzie 214 cm i wysokości 12 m, 1 okaz,
- Jesion wyniosły (*Fraxinus excelsior*) o obwodzie 413 cm i wysokości 33 m, 1 okaz,
- Klon zwyczajny (*Acer platanoides*) o obwodzie 295 cm i wysokości 20, 1 okaz,
- Lipa drobnolistna (*Tilia cordata*) o obwodzie 352 cm i wysokości 25 m, obwodzie 465 cm i wysokości 30 m i obwodzie 320 cm i wysokości 32 m, 3 okazy,
- Miłorząb japoński (*Ginkgo biloba*) o obwodzie 172 cm i wysokości 20 m oraz o obwodzie 372 cm i wysokości 35 m, 2 okazy,
- Topola biała (*Populus alba*) o obwodzie 372 cm i wysokości 35 m, 1 okaz,
- Wiąz górski (*Ulmus glabara*) o obwodzie od 242 cm do 378 cm i wysokości od 2 m do 33 m, 8 okazów.

W większości jest to drzewostan dawnych cmentarzy: jak np. cmentarza św. Jerzego – dziś Placu Plebiscytowego oraz parku przy ul. Hallera – dawnego cmentarza ewangelickiego. Pozostałe stanowią relikty dawnych układów alejowych, bądź dawnych nasadzeń miejskich na skwerach, w parkach, ale też i ogrodowych w granicach dawnych posesji.

Nie pozostają w rejestrze, ani w ewidencji zabytków zespoły zieleni komponowanej, jak aleje ulic miejskich, aleje i szpalery wzdłuż dróg dojazdowych do miasta (ul. Hallera ul. Sportowa) i z miasta do dawnych osiedli mieszkaniowych (jak aleja lipowa wzdłuż ul. Zamiejskiej), czy przedwojenna (około 1920 r.) promenada przy nasypie kolejki wąskotorowej - ulica Plantowa. Czytelna jest w przestrzeni miejskiej XIX-wieczna formuła otwartego miasta-ogrodu. Kwidzyn posiada liczne skwery i tereny zielone (obecnie głównie trawniki) stanowiące istotny element przestrzeni miasta, utrzymujący jego dawny charakter.

Interesująca jest historia miejsca ogrodów (obecnie działkowych) między ul. Plantową, ul. Toruńska i ul. Karową – w tych samych miejscach istniały przed II wojną światową ogrody - oraz pasa między ul. Hallera a starym nasypem kolejki wąskotorowej od zachodu (w stronę ul. Przyszecznej), gdzie funkcjonował park miejski wraz z ciekawą kompozycją ścieżek i punktów widokowych.

Na terenie Kwidzyna istnieje również rezerwat przyrody Kwidzyńskie Ostnice.

2.2.6. Zabytki ruchome

Oprócz wpisanych do rejestru zespołów zabytków ruchomych stanowiących wyposażenie wnętrz kwidzyńskich kościołów, brakuje informacji o prywatnych kolekcjach zabytków ruchomych. Można natomiast do grupy zabytków ruchomych zaliczyć prywatne i instytucjonalne (np. Kwidzyńskiego Centrum Kultury) zbiory ikonograficzne, zarówno map archiwalnych, jak i fotografii i pocztówek pochodzących z końca XIX i pierwszej połowy XX w.

Ponadto w wielu obiektach, zarówno wpisanych do rejestru zabytków, jak i objętych ochroną poprzez wpis do gminnej ewidencji zabytków, zachowały się elementy pierwotnego wystroju i wyposażenia, również podlegające ochronie. Wnętrza obiektów użyteczności publicznej są w dużym stopniu dostępne, natomiast brak odpowiednich danych i rozpoznania wnętrz budynków prywatnych, szczególnie ogromnej ilości budynków mieszkalnych.

2.2.7. Zabytki archeologiczne

Stanowiska archeologiczne z obszaru miasta Kwidzyna zostały opracowane w ramach 4 arkuszy AZP – Archeologicznego Zdjęcia Polski:

- Arkusz 24-46: badania powierzchniowe wykonane w maju 1986 r., zlokalizowano 4 stanowiska na obszarze Kwidzyna: z epoki starszego i późnego neolitu (kultura pucharów lejowatych), z wczesnej epoki żelaza (kultura pomorska) oraz średniowieczne z XIV-XV w.,

- Arkusz 24-47: badania powierzchniowe wykonane w maju 1986 r., brak stanowisk na obszarze Kwidzyna,
- Arkusz 25-46: badania powierzchniowe wykonane jesienią 1986 r., zlokalizowano 10 stanowisk na obszarze Kwidzyna: 4 z epoki neolitu nieustalonej kultury, 1 z wczesnej epoki żelaza (kultura pomorska), 1 z okresu późnolateńskiego (kultura oksywska), 1 z okresu wpływów rzymskich (kultura wielbarska), 1 z okresu wczesnośredniowiecznego (kultura pruska XII-XIII w.) oraz 2 średniowieczne z XIV-XV w.
- Arkusz 25-47: badania powierzchniowe wykonane wiosną i jesienią 1992 r., brak stanowisk na obszarze Kwidzyna

Prowadzone w Kwidzynie badania archeologiczne pozwoliły m.in. na ustalenie lokalizacji grodu przy ul. Starozamkowej (w latach 30. XX w.), przedzamcza zamku biskupiego w rejonie ul. Starozamkowej (lata 80. i 90. XX w.), rozpoznanie przyrynkowych kwartałów zabudowy wczesnośredniowiecznego i średniowiecznego miasta (od 1986 r.) W latach 2006-2007 na terenie katedry odkryto m.in. zasypaną kryptę grzebalną przed głównym ołtarzem, fragment murów kościoła z około 1250 r., w katedralnej zakrystii - w południowej części dawnego prezbiterium - dwie krypty, w jednej z nich odkryto trzy pochówki.

Szczegółowe zestawienie kart ewidencyjnych stanowisk archeologicznych podano w załączniku do niniejszego programu.

2.2.8. Miejsca historyczne

Miejscem historycznym jest cały obszar Starego Miasta w granicach pierwotnych murów miejskich: miejsce dawnego rynku, ratusza – pozostały po nich obecnie jedynie fragmenty, które same w sobie stanowią także miejsca historyczne:

- Wieża ratuszowa – ruiny wieży ratusza z XIV w., rozbudowywanego w XIX i zniszczonego w czasie wojny. Miejsce historyczne, bowiem w ratuszu (nieistniejącym) powołano do życia 21 lutego 1440 r. organizację Związek Pruski (niem. Preußischer Bund lub Bund vor Gewalt) jako konfederację szlachty i miast pruskich skierowaną przeciw Krzyżakom. Powstał w oparciu o Związek Jaszczurczy (Towarzystwo Jaszczurcze) i doprowadził do wojny trzynastoletniej (1454 r.) i w efekcie do inkorporacji Prus do Polski (Kwidzyn pozostał w pod zarządem Prus jako lenno Polski).
- Zamek kapituły pomezańskiej, który był siedzibą stołeczną w latach 1285 - 1587 biskupstwa pomezańskiego.
- Katedra (Kościół św. Jana Ewangelisty) z XIII i XIV wieku a w niej cela przykościelna, w której ostatni rok życia spędziła błogosławiona Dorota z Mątówów.
- Konsulat Rzeczypospolitej Polskiej, który w latach 1920-1939 działał w Kwidzynie (pierwszym konsulem generalnym był hr. Sierakowski z Waplewa Wielkiego). Pierwszy budynek Konsulatu Rzeczypospolitej mieścił się w dawnym budynku Resursy przy ul. Słowiańskiej, w latach 1932-1939 przeniesiony został do neorenesansowego budynku, pochodzącego z lat 90. XIX w. przy ul. Braterstwa Narodów 65.
- Gimnazjum Polskie przy ul. Konarskiego 12, budynek Gimnazjum powstał w latach 1936–1937 według projektu architekta Fechnera z Olsztyna, szkoła otwarta 10 listopada 1937 r. była drugą po gimnazjum w Bytomiu, polską szkołą średnią w ówczesnych Niemczech.
- Poza tym do miejsc historycznych zaliczyć należy miejsca dawnych pochówków – w tym groby trzech wielkich mistrzów krzyżackich: Henryka von Plauena, Wenera von Olsena i Ludolfa Königa von Wattzau odkryte w 2007 r. w katedrze.

Współczesne pomniki i tablice pamiątkowe to: tablica upamiętniająca 50-lecie harcerstwa na Ziemi Kwidzyńskiej (przy ul. Gimnazjalnej koło I LO), tablice poświęcone Żeromskiemu i Gębikowi na budynku I LO od strony ul. Gimnazjalnej, tablica z portretami reliefowymi Kasprowicza, Żeromskiego i Nowowiejskiego na budynku Sądu Rejonowego

przy Placu Plebiscytowym, pomnik Piłsudskiego na ul. Piłsudskiego przed Biblioteką Miejsko-Powiatową, Pomnik Chopina na rogu ul. Kopernika i ul. Chopina, pomnik Staszica przy ul. Słowiańskiej przed Zespołem Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1, pomnik Mickiewicza w SP 4 ul. Warszawska, pomnik Żeromskiego przy boisku I LO, obelisk Orła na skwerze Kombatantów oraz tablice na miejscach dawnych nekropolii: dawnego cmentarza żydowskiego (ul. Kościuszki i Grudziądzkiej), dawnego cmentarza katolickiego oraz sąsiadującego z nim ewangelickiego (park miejski przy ul. Hallera), dawnego cmentarza katolickiego (Plac Plebiscytowy), dawnego cmentarza katolickiego (ul. Grudziądzka), dawnego cmentarza żołnierzy rosyjskich z 1813 r. (ul. Południowa) oraz żołnierzy radzieckich z 1946 r. (ul. Sportowa).

2.2.9. Niematerialne dziedzictwo kulturowe

Po II wojnie światowej nastąpiła wymiana społeczności Kwidzyna. Wyjechali mieszkańcy, którzy współtworzyli charakter i kształt miasta w ubiegłych wiekach. Jego wielokulturowy (głównie pruski, niemiecki, polski, mennonicki), wielowyznaniowy i wielonarodowościowy wizerunek z okresu XIX i początków XX wieku pozostał czytelny w dziedzictwie materialnym. Niematerialnym dziedzictwem kulturowym jest genius loci miasta, świadomość wysokiej rangi Kwidzyna w przeszłości: od początków istnienia miasta – siedziby i pochówku Wielkich Mistrzów Krzyżackich, pomezkańskiej stolicy biskupiej, a w okresie od końca XVIII w. do 1945 r. - siedziby władzy świeckiej (zachodniopruskiej, a następnie wschodniopruskiej rejencji). W ostatnich latach społeczność lokalna, w tym również poprzez działalność rozmaitych stowarzyszeń, popularyzuje historię miasta, przy czym odczuwalna jest pamięć o minionym znaczeniu Kwidzyna oraz poczucie dumy z jego świetnej przeszłości.

Za niematerialną wartość uznać należy nazewnictwo miejscowe: zachowały się, choć nieliczne, tradycyjne nazwy ulic, pochodzące niejednokrotnie sprzed wieków. Historyczne nazwy kilku ulic kwidzyńskich przetłumaczono po II wojnie światowej dosłownie na język polski i dzięki temu przetrwały jako niematerialne dziedzictwo kulturowe, np.: Dworcowa, Zduńska, Zamkowa Góra, Wąskotorowa, Starozamkowa, w tym także stare nazwy niemieckie utworzone od nazw miejscowych jak: Grudziądzka, Toruńska, Wąbrzeska, Chełmińska. Niestety historyczne nazwy ulic Starego Miasta zostały zupełnie zmienione wraz ze zmianą przestrzenną układu oraz dawnego charakteru Starego Miasta, co nie pozwala na nawiązania do tradycji miejsca. Zauważyć należy także trend wśród „miłośników” historii Kwidzyna do posługiwania się nieaktualnym, historycznym nazewnictwem (przykładem chociażby „Schody Kawowe”).

2.2.10. Najcenniejsze zasoby miasta

Na dziedzictwo kulturowe Kwidzyna składa się duży zróżnicowany zasób materialnych i niematerialnych elementów. Materialny krajobraz kulturowy tworzony jest przez historyczny układ przestrzeni, z wpisanymi w niego zabytkami nieruchomymi, ruchomymi i archeologicznymi oraz zielenią historyczną. Dziedzictwo niematerialne jest często nieuchwytnie - to duch miejsca, jego tożsamość, historia, tradycja, miejscowe nazewnictwo.

Kwidzyn posiada bogate zasoby zabytkowe z różnych epok swego rozwoju, począwszy od czasów prehistorycznych do budownictwa lat międzywojennych. Niestety w 1945 r. zniszczone zostało średniowieczne centrum Kwidzyna, lecz pozostałe obszary historycznego miasta zachowały się. Do dziś zachowały się ślady każdej z epok w historii materialnej Kwidzyna, a na podkreślenie zasługują:

- archeologiczne dziedzictwo prehistorycznego osadnictwa nadwiślańskiego,

- średniowieczny układ przestrzenny oraz architektura siedzib władzy - zabudowa biskupstwa i zamku,
- architektura, budownictwo i urbanistyka Kwidzyna - ośrodka władzy administracyjnej w latach 1772-1945, kiedy to powstaje szereg budynków użyteczności publicznej, wraz z rozwojem gospodarczym pojawia się budownictwo przemysłowe oraz typowe urządzenia miejskie niezbędne dla funkcjonowania XIX-wiecznego miasta, jak wodociągi, gazownia, elektrownie, rzeźnia, itp.
- szczególnym dla miasta jest okres od końca XVIII w. do początków XX w. Wówczas powstaje w Kwidzynie architektura i dzieła sztuki tworzone przez artystów znaczących w ówczesnej kulturze i sztuce europejskiej, jak David Gilly, Karl Friedrich Schinkel, Friedrich August Stueler, August Soller, Ferdinand von Quast, uczniowie Johanna Gottfrieda Schadowa. Inni architekci i budowniczowie działający w Kwidzynie to m.in.: Heinrich Koch, Hermann Kirchhoff, Hartmann, Duehring, Gericke, Gustav Reichert, Hacker, Horwicz, Rudolph, Schmidt, Erdmann, Fechner, Brahe, oraz rzeźbiarz Heinrich Medem, uczeń Christiana Daniela Raucha, czy malarz Aleksander Rehberg.
- budownictwo modernistyczne – zarówno świetne przykłady szkół, jak i typowe zespoły przedmiejskiej zabudowy osiedli mieszkaniowych.

Podkreślić należy znaczenie dla obecnego zasobu dziedzictwa kulturowego następujących elementów:

- zachowanie układu urbanistycznego z nawarstwieniami ze wszystkich epok rozwoju
- zachowanie średniowiecznego zespołu zamkowo-katedralnego o znaczeniu krajowym wraz z wysokiej klasy zabytkowym wystrojem i wyposażeniem wnętrz
- reprezentacyjna i charakterystyczna sylweta miasta widziana od zachodu (wjazd do miasta od strony Wisły i Marezy) z charakterystycznym widokiem na zespół katedralno-zamkowy i wysunięty na dolny taras dansker
- czytelny dawny układ przestrzenny miasta-ogrodu oparty o idee malowniczości i odejścia od schematycznego układu urbanistycznego pozbawionego zieleni na rzecz dzielnic domów mieszkalnych wkomponowanych w zieleń lub osiedli ogrodowych (dotyczy to dzielnic robotniczych i spółdzielczych).
- zachowany układ urbanistyczny osiedli mieszkaniowych z początków XX w. oraz z 20-lecia międzywojennego.
- zachowanie zespołów zabudowy mieszkaniowej powstałych w różnych epokach rozwoju Kwidzyna
- reprezentacyjna zabudowa kamieniczna (bogaty detal architektoniczny) wzdłuż ul. Chopina komunikującej dworzec kolejowy z miastem – wizytówka miasta dla przyjeżdżających do Kwidzyna koleją.
- zachowanie szeregu budynków użyteczności publicznej, wraz z wysokiej klasy architekturą urzędów, reprezentacyjną i sakralną z XVIII i XIX w.
- zachowanie XIX-wiecznych zakładów służących funkcjonowaniu miasta, jak kolej żelazna, rzeźnia, wodociągi, elektrownie
- zachowanie budownictwa przemysłowego XIX-wiecznego, szczególnie związanego z rzeką Liwą – młyny, browar, tartak,
- zachowanie starodrzewu, zarówno pozostałości licznych cmentarzy różnych wyznań, jak i zieleni miejskiej komponowanej, jak aleje i współtworzącej założenia i zespoły zabudowy
- zachowanie i pielęgnowanie dawnych układów alejowych oraz dużej ilości pomników przyrody, zarówno drzew soliterowych, jak i nasadzeń grupowych.
- zagospodarowanie i utrzymywanie w dobrym stanie wielkoprzestrzennych zespołów zabudowy: 2 zespołów dawnych koszar (nowa funkcja), stadniny koni w Miłosnej

- duży procent zachowanego oryginalnego detalu architektonicznego oraz zabytkowej stolarki okiennej i drzwiowej we wszystkich typach obiektów na terenie całego miasta.
- obiektywnie dobry stan zachowania zabytkowych obiektów rejestrowych o dużej wartości zabytkowej i stanowiących cenne dziedzictwo.

2.3. Zasób dokumentacji konserwatorskiej dotyczącej zabytków Kwidzyna

Uwagi do zasobu dokumentacji konserwatorskich dotyczących Kwidzyna:

- W zbiorach Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Gdańsku oraz Narodowego Instytutu Dziedzictwa Oddział Terenowy Gdańsk znajduje się 214 kart ewidencyjnych wykonanych dla zabytków architektury i budownictwa (tzw. białe karty) z terenu Kwidzyna. Duża część z nich wykonana została w końcu lat 70-tych XX w. i nie odpowiada dzisiejszemu stanowi wiedzy nt. opisywanych zabytków oraz nie odpowiada obecnym standardom wykonywania tego typu dokumentacji.
- W zbiorach Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Gdańsku oraz Narodowego Instytutu Dziedzictwa Oddział Terenowy Gdańsk znajdują się 2 karty cmentarzy, z roku 1990, nieaktualne ze względu na postęp w badaniach nad historią cmentarzy kwidzyńskich.
- Prace studialne są nieliczne (Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego w zakresie problematyki ochrony dziedzictwa kulturowego miasta, K. Biskup, E. Stieler, T. Lebień-Gruda, E. Borucka, 1996, ROŚiOŚK Gdańsk; ewidencje kilku cmentarzy kwidzyńskich wykonane w latach 80-tych na zlecenie Biura Dokumentacji Zabytków w Elblągu), widoczna potrzeba dalszych badań, opracowań i analiz zasobu dziedzictwa kulturowego w Kwidzynie.
- Dokumentacja wykonana przez Przedsiębiorstwo Państwowe Pracownie Konserwacji Zabytków w zbiorach archiwum Narodowego Instytutu Dziedzictwa Oddział Terenowy Gdańsk dotyczy rzeźby i obrazów znajdujących się w Muzeum w Kwidzynie:
 - Kwidzyn. Muzeum Regionalne. Rzeźba: Piękna Madonna - XV wiek, dokumentacja prac konserwatorskich, W. Szmidel, 1961;
 - Kwidzyn. Muzeum Regionalne. Rzeźba: Dobry Pasterz - XVI wiek, dokumentacja prac konserwatorskich, R. Cymbryła, T. Dąbrowski, 1961;
 - Kwidzyn. Muzeum Regionalne. Obraz: portret Stanisława hr. Sołtana - XIX wiek, dokumentacja prac konserwatorskich, I. Klukowski, 1961;
 - Kwidzyn. Muzeum Regionalne. Obraz: portret plastyczny Filipa Melanchtona - 1819 rok, dokumentacja prac konserwatorskich, A. Stefanowicz, 1961;
 - Kwidzyn. Muzeum Regionalne. Obraz: scena batalistyczna z okresu wojen szwedzkich - v. der Meulin, k. XVIII wieku, dokumentacja prac konserwatorskich, A. Stefanowicz, 1961;
 - Kwidzyn. Muzeum Regionalne. Obraz: panneau - postać alegoryczna z pegazem - XVIII wiek, dokumentacja prac konserwatorskich, L. Stolc, 1961;
 - Kwidzyn. Muzeum Regionalne. Obraz: portret Marii Eleonory von Lehndorff - L. Schorer, 1749 rok, dokumentacja prac konserwatorskich, W. Minkiewicz, 1961;
 - Kwidzyn. Muzeum Regionalne. Obraz: portret biskupa Pocięja - K. Dzbański, 1879 rok, dokumentacja prac konserwatorskich, W. Minkiewicz, 1961.

3. Dotychczasowa realizacja programu opieki nad zabytkami Kwidzyna

3.1. Dotychczasowa realizacja zadań miejskiego programu opieki nad zabytkami

W analizowaniu działalności miasta należy w pierwszej kolejności odnieść się do realizacji priorytetów i kierunków działań założonych w „Gminnym programie opieki nad zabytkami dla miasta Kwidzyna 2008 – 2011”, które sformułowano następująco:

1. Realizacja zadań z zakresu opieki nad zabytkami wynikających ze Strategii rozwoju Miasta Kwidzyna i Planu rozwoju lokalnego Gminy Miejskiej Kwidzyn.
2. Realizacja zadań wynikających z Programu Rewitalizacji Kwidzyna.
3. Intensyfikacja prac związanych z odbudową Starego Miasta Kwidzyna.
4. Podejmowanie projektów odnoszących się do rewitalizacji zabytkowych obiektów, zespołów i przestrzeni publicznych miasta oraz zagospodarowania terenów, zgodnie z Programem Rewitalizacji.
5. Podejmowanie działań wynikających z ochrony zabytków oraz założeń zieleni zabytkowej na bazie opracowanych dokumentów wewnętrznych Urzędu Miejskiego.
6. Realizacja zadań wynikających z przyjętego przez Radę Miejską Wieloletniego Programu Inwestycyjnego Gminy Miejskiej Kwidzyn na lata 2007-2011.
7. Podejmowanie starań o dofinansowanie prac przy zabytkach miasta z budżetu państwa oraz z programów UE.
8. Kontynuacja dotychczasowej polityki w zakresie prac konserwatorskich przy wartościowych obiektach zabytkowych miasta (harmonijna, spójna rekompozycja przestrzeni w tym: place, ciągi spacerowe np. rejon ul. Zamkowej Góry).
9. Realizacja kierunków polityki przestrzennej wskazanych w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
10. Respektowanie wartości historycznych układów w planowaniu przestrzennym.
11. Kontynuacja prac nad sporządzeniem Gminnej Ewidencji Zabytków oraz prowadzenie jej aktualizacji.
12. W oparciu o gminną ewidencję zabytków przystąpienie do sukcesywnego (na potrzeby miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, programów rewitalizacji oraz innych programów inwestycyjnych) sporządzania studiów historyczno-urbanistycznych dla zabytkowych obszarów miasta.
13. Monitorowanie przez władze miasta inwestycji w granicach administracyjnych (obszary objęte ochroną konserwatorską oraz obiekty zabytkowe, w rejestrze zabytków i w ewidencji gminnej zabytków).
14. Generowanie nowych miejsc pracy przy inwestycjach związanych z realizacją zadań inwestycyjnych związanych z ochroną zabytków.
15. Podjęcie starań o uznanie przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego konkatedry kwidzyńskiej za pomnik historii.

Ponadto w programie tym następująco wskazano obszary projektów i zadań:

- Dokumentacyjno-projektowy:
 - etapowa realizacja „Studium historyczno-konserwatorskiego miasta Kwidzyna” – uwzględniająca przedmieścia z historyczną substancją zabytkową;
 - badania architektoniczne obiektów zabytkowych (ob. rejestrowe i ewidencyjne);
 - przygotowanie projektów uwzględniających odtworzenie historycznych pierzei, ulic, placów;
- Edukacyjno-popularyzatorski:

Zadania: edukacyjne, wydawnicze, medialne, wystawiennicze, plenerowe (inscenizacje, pokazy).

- Finansowy:
plany (programy) oraz pozyskiwanie środków – przygotowanie i realizacja na poziomie krajowym i ze środków UE.

Realizując zadania własne oraz wypełniając założone priorytety i kierunki działań, Miasto Kwidzyn podejmowało różnorodne działania związane z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami Kwidzyna, z których należy wymienić grupy i przykłady poszczególnych działań:

- dofinansowywanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków (zarówno ruchomych, jak nieruchomych),
- dofinansowywanie remontów budynków znajdujących się w *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Kwidzyna*,
- prowadzenie prac związanych z rewitalizacją zabytkowego centrum Kwidzyna, m.in. uporządkowanie przestrzeni Placu Jana Pawła II,
- prowadzenie prac mających na celu uzupełnianie zniszczonej podczas II wojny światowej tkanki miejskiej, wg historycznego układu przestrzennego – odbudowa północno-wschodniej pierzei dawnego rynku,
- wykonywanie ratowniczych badań archeologicznych (obszar Starego Miasta, wzgórze zamkowe - katedra),
- utrzymywanie i pielęgnacja zespołów zabytkowej zieleni miejskiej, nie wpisanej do rejestru, ani do ewidencji zabytków,
- finansowanie dokumentacji nt. zabytków (np. wykonanie Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Kwidzyna, wykonanie gminnego programu opieki nad zabytkami, dokumentacji konserwatorskiej związanej z prowadzonymi pracami konserwatorskimi),
- uwzględnianie problematyki ochrony dziedzictwa kulturowego w dokumentach prawa miejscowego (studium kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, programach, strategiach),
- stworzenie Sali wystawienniczej w katedrze p.w. Św. Jana Ewangelisty w celu wyeksponowania krypt wielkich mistrzów krzyżackich i pochówków biskupów pomezańskich,
- zrealizowanie w latach 2009-2010 projektu Kwidzyńskiego Systemu Informacji Przestrzennej (KSIP) w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego 2007-2013, Działanie 2.2. Infrastruktura i usługi tworzące podstawy społeczeństwa informacyjnego, Poddziałanie 2.2.2. Rozwój usług społeczeństwa informacyjnego (Beneficjent Miasto Kwidzyn w partnerstwie z Powiatem Kwidzyńskim), uwzględniającej dane nt. zabytków Kwidzyna,
- zapewnienie, w ramach obsady pracowniczej Urzędu Miejskiego, stanowisk zajmujących się zagadnieniami ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Ponadto m.in.:

- działalność promocyjna Urzędu Miasta (wydawanie folderów promujących zabytki, atrakcje turystyczne, architektoniczne i krajobrazowe, wydawanie map turystycznych uwzględniających zabytki),
- oznakowywanie zabytków,
- uruchomienie i działalność Wirtualnego Muzeum Kwidzyna przy KCK,
- działalność Kwidzyńskiego Centrum Sportu i Rekreacji,
- utworzenie i działalność punktu Informacji Turystycznej,

- organizowanie szeregu imprez kulturalnych związanych z kulturą,
- prowadzenie oficjalnej strony internetowej Miejski Serwis Internetowy, na którym m.in. promuje się i popularyzuje zabytki, imprezy związane z dziedzictwem kulturowym, oraz innych popularyzujących wiedzę o mieście i jego historii,
- wydawanie publikacji o mieście i regionie.

Szczegółowe informacje na temat przeprowadzonych przedsięwzięć znajdują się w sprawozdaniu z realizacji „Gminnego programu opieki nad zabytkami dla miasta Kwidzyna 2008 – 2011”.

Podsumowując należy stwierdzić, iż samorząd miejski skutecznie podejmował różnorodne działania związane z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami, w ramach zaprogramowanych w „Gminnym programie opieki nad zabytkami dla miasta Kwidzyna 2008 – 2011” priorytetów, kierunków działań oraz wskazanych obszarów projektów i zadań.

III. DIAGNOZA, WNIOSKI I WYTYCZNE

Na podstawie przeprowadzonej analizy zasobów zabytkowych Kwidzyna oraz uwarunkowań prawnych, finansowych, społeczno-gospodarczych i innych, które wpływają na możliwości opieki nad zabytkami i wykonywanie działań na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego, w III części programu opieki nad zabytkami Kwidzyna wskazuje się cele, priorytety, kierunki działań i zadania, które powinny lub mogą być w tym zakresie podejmowane.

1. Diagnoza - analiza SWOT ochrony dziedzictwa kulturowego Kwidzyna

Przed określeniem celów, priorytetów i kierunków działań programujących opiekę nad zabytkami Kwidzyna, przeprowadzona została analiza SWOT ochrony dziedzictwa kulturowego z obszaru miasta. Poniżej zaprezentowano matrycę tej analizy, przedstawiającą w dwu pierwszych rubrykach cechy **stanu obecnego (silne i słabe strony)** oraz **spodziewane lub możliwe zjawiska przyszłe (szanse i zagrożenia)** związane z problematyką ochrony dziedzictwa kulturowego Kwidzyna. Należy przy tym zaznaczyć, iż wiele ze wskazanych cech (szczególnie wymienionych jako słabe strony i zagrożenia) ma charakter nie tylko lokalny, lecz ogólnopolski.

Zestawienie to stanowi podstawę do opracowania celów programu opieki nad zabytkami Kwidzyna.

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
▪ zróżnicowany i duży zasób dziedzictwa kulturowego Kwidzyna o bardzo dużym potencjale ▪ zachowanie układu urbanistycznego z nawarstwieniami ze wszystkich epok rozwoju miasta oraz walorów krajobrazowych miasta (pomimo zniszczenia średniowiecznego centrum) ▪ zachowanie średniowiecznego zespołu zamkowo-katedralnego o znaczeniu krajowym ▪ zachowanie szeregu budynków użyteczności publicznej, wraz z wysokiej klasy architekturą urzędów, reprezentacyjną, szkół i sakralną z XVIII i XIX w., wraz z wystrojem i wyposażeniem ich wnętrz ▪ zachowanie architektury modernistycznej – zarówno użyteczności publicznej, jak i zabudowy mieszkalnej oraz zespołów zabudowy osiedli mieszkaniowych ▪ zachowanie zespołów zabudowy mieszkaniowej z różnych epok (kamienice,	▪ przekształcenie w okresie powojennym części historycznego układu przestrzennego (szczególnie średniowiecznego centrum) poprzez wprowadzenie nowej zabudowy blokowej, wbrew zastanemu układowi przestrzennemu, lokalnej tradycji architektonicznej i historycznym uwarunkowaniom ▪ przypadki prowadzenia przez właścicieli działań niszczących zabytki, wynikających z niewiedzy oraz z braku lub niedostatecznej ilości środków finansowych na konserwację i rewaloryzację dziedzictwa kulturowego, w tym niewłaściwe modernizowanie i użytkowanie części zabytków lub zaprzestanie prowadzenia prac remontowych, konserwatorskich, czy zabezpieczających ▪ przypadki samowolnych działań właścicieli i użytkowników prowadzących prace remontowe i rozbiórki zabytków

wille, domy, osiedla domów) ▪ zachowanie XIX-wiecznych zakładów miejskich, służących funkcjonowaniu miasta, jak rzeźnia, wodociągi, elektrownie, gazownia ▪ zachowanie budownictwa techniki, przemysłu i obiektów inżynierskich, szczególnie XIX-wiecznych, jak związane z rzeką Liwą – młyny, browar, tartak, oraz kolej żelazna, mosty, wiadukty ▪ zachowanie obiektów wykonanych w historycznych technologiach i z historycznych materiałów budowlanych ▪ duży procent zachowanego oryginalnego detalu architektonicznego oraz zabytkowej stolarki okiennej i drzwiowej we wszystkich typach obiektów na terenie całego miasta ▪ zachowanie elementów pierwotnego wystroju i wyposażenia wnętrz zabytkowych, szczególnie wnętrz obiektów użyteczności publicznej ▪ zachowanie historycznej zieleni komponowanej - licznych cmentarzy różnych wyznań, jak obsadzenia dróg, szpalery oraz zieleń współtworząca zespoły zabudowy ▪ duża ilość zabytków z różnych okresów historycznych i stylowych (z przewagą XVIII, XIX i XX wieku), o wysokim stopniu zachowania pierwotnej substancji zabytkowej (autentyzm) ▪ duża ilość obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków, w stosunkowo dobrym stanie zachowania ▪ duża ilość obiektów objętych ochroną poprzez GEZ ▪ wysokie walory i atrakcyjność środowiska kulturowego dla mieszkańców, turystyki i gospodarki ▪ istniejące możliwości pozyskiwania przez właścicieli i użytkowników zabytków dotacji i dofinansowań na wykonywanie prac konserwatorskich, restauratorskich i	▪ zanikanie tradycyjnych form i sztuki budowlanej, brak rzemieślników, niestosowanie tradycyjnych materiałów budowlanych ▪ zanikanie pierwotnego autentycznego detalu architektonicznego przy docieplaniu elewacji oraz wymiana zabytkowych elementów budowlanych, np. stolarki okiennej i drzwiowej, na współczesne ▪ brak systemów zabezpieczających obiekty zabytkowe (ochrona przeciwpożarowa, antywłamaniowa) ▪ słaby stan ochrony zabytków przemysłu, techniki i sztuki inżynierskiej ▪ słaby stan ochrony zabytkowych wnętrz oraz detalu architektonicznego ▪ małe wykorzystanie potencjału środowiska kulturowego dla celów społecznych, gospodarczych i turystycznych ▪ niedostateczne ilości środków finansowych na konserwację i rewaloryzację obiektów zabytkowych ▪ niedostateczna ilość profesjonalnych
--	--

robót budowlanych w tych zabytkach, z różnorodnych źródeł ▪ podejmowanie przez samorząd miejski problematyki i działań na rzecz ochrony zabytków m.in. poprzez dofinansowywanie prac konserwatorskich i archeologicznych, uwzględnianie problematyki ochrony zabytków w tworzącym prawie miejscowym, promowanie miasta poprzez zabytki, itp.	wykonawców prac konserwatorskich (zarówno projektantów, jak i firm budowlanych i konserwatorskich) ▪ brak popularyzowania dobrych wzorów wykonawczych ▪ zbyt słaba edukacja społeczności lokalnej dotycząca środowiska kulturowego ▪ niedostateczna promocja całości środowiska kulturowego miasta, prócz wybranej grupy zabytków architektury ▪ brak specjalistycznych przewodników po zabytkach miasta
SZANSE (spodziewane i oczekiwane zjawiska o pozytywnym oddziaływaniu na dziedzictwo kulturowe)	ZAGROŻENIA (zjawiska niekorzystne, niechciane, a mogące wystąpić, o negatywnym oddziaływaniu na dziedzictwo kulturowe)
▪ możliwości adaptacji zabytków na nowe, współczesne funkcje ▪ rosnące zainteresowanie właścicieli obiektów zabytkowych zasadami prawidłowego prowadzenia prac konserwatorskich ▪ wzrost wykorzystania dziedzictwa kulturowego dla celów społecznych, gospodarczych i turystycznych przy zachowaniu ich wartości zabytkowych ▪ wykorzystywanie całości zasobów dziedzictwa kulturowego do promocji miasta, w tym pomijanych dotąd jego obszarów ▪ badanie i dokumentowanie zabytków oraz promowanie naukowego i profesjonalnego,	▪ brak odpowiedniego wykorzystania wielu zabytków ▪ pogarszający się stan techniczny substancji zabytkowej, spowodowany niewłaściwym użytkowaniem lub celowym i samowolnym niszczeniem ▪ zagrożenie nadmierną komercjalizacją zabytków, bez równoczesnego zachowania ich zabytkowego charakteru i walorów ▪ przeprowadzanie wtórnych podziałów obiektów i zespołów zabudowy ▪ brak poszanowania dla autentyczności zabytków (oryginalnej substancji, kolorystyki, układu przestrzennego, funkcji, technologii wykonania, tradycyjnych materiałów budowlanych) ▪ brak wiedzy i świadomości właścicieli o właściwym użytkowaniu zabytków ▪ zagrożenia powodowane przez klęski żywiołowe ▪ niedostatek mechanizmów promujących działania na rzecz ochrony zabytków ▪ coraz większy wpływ zunifikowanej kultury masowej i oderwanie świata wirtualnego od realnego –

nie tylko popularyzatorskiego, zainteresowania dziedzictwem Kwidzyna ▪ promowanie i nagradzanie profesjonalnej opieki nad zabytkami oraz dobrych rozwiązań architektonicznych w mieście zabytkowym ▪ edukacja w dziedzinie zarządzania dziedzictwem kulturowym ▪ rozwój inicjatyw lokalnych i społecznych na rzecz opieki nad zabytkami oraz społecznej opieki nad zabytkami ▪ rosnące zainteresowanie historią miasta, społeczne i naukowe zainteresowanie obszarami dziedzictwa dotąd pomijanymi, np. architekturą modernistyczną, budownictwem przemysłowym, militarnym, kolejowym ▪ różnorodność stron internetowych poświęconych historii i tradycji Kwidzyna, obecność dziedzictwa kulturowego Kwidzyna w świecie wirtualnym ▪ rozszerzenie możliwości dofinansowywania prac konserwatorskich z budżetu samorządowego, wojewódzkiego, krajowego, prywatnego oraz UE ▪ uwzględnianie zagadnień ochrony zabytków w nowych i aktualizowanych programach, analizach, studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	pozostawanie w świecie jedynie „wirtualnego” zainteresowania zabytkami ▪ pobieżne zainteresowanie zabytkami oraz spływanie problematyki ochrony zabytków w różnorodnych środkach masowego przekazu, silnie oddziałujących na świadomość użytkowników i właścicieli zabytków ▪ nieumiejętność zdobywania przez właścicieli zabytków środków na ich konserwację ▪ zbyt mała ilość funduszy na skuteczną ochronę zabytków ▪ nadmierne i szkodliwe dla zabytków przyspieszanie procesów projektowania -uzgadniania-wykonania prac konserwatorskich, związane ze staraniami właścicieli i użytkowników zabytków o dofinansowania prac oraz późniejszym pośpiesznym wydawaniem pozyskanych środków ▪ niedostatek skutecznych ogólnokrajowych prawnych rozwiązań i narzędzi administracyjnych do egzekwowania prawa wobec działań samowolnych i szkodzących zabytkom
---	---

2. Cele, priorytety i typy zadań programu opieki nad zabytkami Kwidzyna

Przyjmuje się następujący cel strategiczny *Programu Opieki nad Zabytkami Kwidzyna na lata 2012-2015*:

**OCHRONA I OPIEKA NAD DZIEDZICTWEM KULTUROWYM KWIDZYNA
SŁUŻĄCE ZACHOWANIU ZABYTEKÓW
ORAZ ROZWOJOWI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEMU
I PROMOCJI TURYSTYCZNEJ MIASTA**

Wskazany cel strategiczny niniejszego programu oraz zaproponowane poniżej priorytety, w ramach których ten cel będzie realizowany, nawiązują i są spójne z celem i priorytetami zawartymi w *Programie Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2011-2014*.

Zaproponowane kierunki działań i zadania są możliwie szeroką propozycją, pozwalającą na podjęcie różnorodnych, konkretnych działań: działań jednorazowych, jak i długofalowych, które będą kontynuowane w przyszłości, czy też kontynuować będą już rozpoczęte przedsięwzięcia. Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami to zadanie żmudne, właściwie nieustające, wymagające uważnej obserwacji środowiska kulturowego i cierpliwości w oczekiwaniu na efekty. Bo w niektórych obszarach działań efekty będzie można zaobserwować dopiero po latach – tak jest np. z edukacją dzieci i młodzieży oraz uświadomianiem społeczeństwa na sprawy dotyczące fachowej opieki nad zabytkami. Nie należy więc oczekiwać, że w ciągu czterech lat uda się naprawić wszystkie zaniedbania przeszłości w sferze ochrony zabytków, wynikające z różnych przyczyn – systemowych, historycznych, ekonomicznych, czy doktrynalnych. W każdym roku programowania Gmina Miejska podejmie działania w zależności od kondycji finansowej budżetu komunalnego, w ramach posiadanych już jednostek organizacyjnych, przy współpracy ze środowiskami naukowymi i konserwatorskimi oraz społecznością Kwidzyna.

2.1. Priorytet 1: Badanie, dokumentowanie i zachowanie dziedzictwa kulturowego Kwidzyna

2.1.1. Kierunki działań i zadania

- a) Badanie i dokumentowanie zasobów dziedzictwa kulturowego Kwidzyna
- b) Zachowanie zasobów dziedzictwa kulturowego Kwidzyna

PRIORYTET 1

Badanie i dokumentowanie oraz zachowanie dziedzictwa kulturowego Kwidzyna

KIERUNKI DZIAŁAŃ	ZADANIA
a) Badanie i dokumentowanie zasobów dziedzictwa kulturowego Kwidzyna	- prowadzenie i wspieranie działań dokumentujących i inwentaryzujących całokształt dziedzictwa kulturowego miasta, w tym profesjonalnego i naukowego rozpoznania dziedzictwa kulturowego Kwidzyna, szczególnie ukierunkowanego na pomijane i nie dość poznane dotąd obszary dziedzictwa (m.in. szukanie specyfiki miasta, rozpoznawanie poszczególnych grup zabytków, rozpoznanie detalu architektonicznego oraz stolarki okiennej i drzwiowej, działalność europejskich i lokalnych artystów – architektów, rzeźbiarzy, malarzy - na terenie Kwidzyna, rozpoznanie elementów wystroju i wyposażenia wnętrz obiektów zabytkowych, w tym budynków użyteczności publicznej i mniej dostępnych obiektów prywatnych) oraz opracowań popularnonaukowych na ten temat - prowadzenie i wspieranie specjalistycznego rozpoznania zabytków związanego z procesami inwestycyjnymi - rozpoznanie badawcze zabytków poprzedzające działania inwestycyjne (ekspertyzy techniczne i konserwatorskie, badania konserwatorskie, architektoniczne oraz badania i nadzory archeologiczne, programy prac konserwatorskich, dokumentacje projektowe, inwentaryzacje, itp.), również w zakresie rozpoznania pierwotnej kolorystyki elewacji budynków, programów prac konserwatorskich, itp. - doskonalenie i aktualizowanie baz danych o zabytkach dających podstawę do diagnozowania oraz planowania przedsięwzięć ochronnych, w tym szczególnie aktualizowanie Gminnej Ewidencji Zabytków o informacje o stanie zachowania zabytków, elementach cennych, wartościowaniu, typach własności, zagrożeniach, itp.
b) Zachowanie dziedzictwa kulturowego Kwidzyna	- działania własne miasta (w odniesieniu do zabytków będących jego własnością) polegające na zachowaniu zabytków, zatrzymaniu ich degradacji oraz ich konserwowaniu - działania polegające na wspieraniu i współfinansowaniu zachowania zabytków niebędących własnością miasta, polegające na zatrzymaniu ich degradacji oraz ich konserwowaniu - dążenie do zachowania najcenniejszych zasobów zabytkowych miasta, ale i innych (typowych lub mniej znaczących)

	elementów dziedzictwa kulturowego współtworzących unikatowy charakter Kwidzyna (architektura i budownictwo różnych okresów historii miasta, zabytkowa zieleń, zabytki archeologiczne i ruchome, układ przestrzenny) - uatrakcyjnianie zabytków np. poprzez szukanie i umieszczanie nowych funkcji w zabytkach, atrakcyjnych turystycznie, kulturalnie, edukacyjnie - zapewnienie ochrony i opieki nad zbiorami muzealnymi i archiwalnymi - udostępnianie (np. w internecie) informacji o różnorodnych możliwościach pozyskiwania środków finansowych na prowadzenie prac przy zabytkach
--	--

2.2. Priorytet 2: Ochrona i promowanie dziedzictwa kulturowego Kwidzyna

2.2.1. Kierunki działań i zadania

- a) Ochrona dziedzictwa kulturowego Kwidzyna
- b) Promowanie dziedzictwa kulturowego Kwidzyna

PRIORYTET 2 Ochrona i promowanie dziedzictwa kulturowego Kwidzyna	
KIERUNKI DZIAŁAŃ	ZADANIA
a) Ochrona dziedzictwa kulturowego Kwidzyna	- uwzględnianie priorytetów i kierunków działań programu opieki nad zabytkami Kwidzyna w innych dokumentach i regulacjach prawnych miasta - uwzględnianie problematyki badawczej oraz ochrony zabytków w procesie kształtowania prawa miejscowego (programy, strategie, plany i analizy, studia, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego) - zapewnianie ochrony prawnej zabytkom z obszaru miasta oraz rozszerzanie jej zakresu (poprzez postulowanie nowych wpisów do rejestru zabytków, zapisy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, weryfikację Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Kwidzyna) - udział w powiatowych, wojewódzkich, krajowych i

	europejskich programach ochrony zabytków oraz tworzenie własnych tematycznych programów ochrony zabytków - aktualizowanie Planu ochrony zabytków miasta Kwidzyna na wypadek sytuacji kryzysowych i wojny - poprawa stanu zabezpieczeń zabytków - wykonywanie zabezpieczeń zabytków przed kradzieżą, pożarami, klęskami żywiołowymi (instalacje przeciwpożarowe, alarmowe, zabezpieczenia antywłamaniowe, monitoring, montaż w zabytkach niezbędnych instalacji dla zapewnienia właściwych warunków do przechowywania i eksponowania zabytków ruchomych) - korzystanie z doświadczeń miast i samorządów partnerskich w dziedzinie ochrony zabytków - współpraca z instytucjami ochrony zabytków i uczelniami wyższymi w zakresie organizacji warsztatów i praktyk studenckich, badań i inwentaryzacji zabytków, konferencji naukowych nt. dziedzictwa kulturowego - zapewnianie, w ramach obsady pracowniczej Urzędu Miejskiego, stanowisk zajmujących się zagadnieniami ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
b) Promowanie dziedzictwa kulturowego Kwidzyna	- wykorzystywanie zasobów dziedzictwa kulturowego Kwidzyna w promocji miasta i tworzeniu produktów turystyki kulturowej oraz wspieranie turystyki kwalifikowanej opartej na zasobach dziedzictwa kulturowego - włączanie zabytków miasta w powiatowe, wojewódzkie, krajowe i europejskie szlaki turystyczne (np. szlak zabytków techniki) - promowanie profesjonalnego wykonawstwa konserwatorsko-budowlanego przy pracach prowadzonych w zabytkach nieruchomych, ruchomych, archeologicznych, przy zabytkowej zieleni - promowanie zasobów dziedzictwa kulturowego oraz edukacja i popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym Kwidzyna poprzez publikacje książkowe i foldery, informację turystyczną, filmy, tablice informacyjne, edukację szkolną oraz obejmującą wszystkich mieszkańców, organizację warsztatów wiedzy o zabytkach, o kulturze regionu, odczyty, konferencje naukowe i popularnonaukowe, lekcje nt. historii i dziedzictwa kulturowego miasta, konkursy - finansowanie pomocy dydaktycznych dla szkół oraz

	materiałów popularnonaukowych (również dla dorosłych) na temat dziedzictwa kulturowego - kontynuacja oznakowywania cennych i ciekawych zabytków umożliwiające ich lokalizację w terenie i identyfikację (tablice, oznakowanie szlaków, mapy w terenie) - rozbudowa informacji o kulturze regionu (publikacje, mapy, foldery, strony internetowe, punkty informacji turystycznej, bazy zabytków) - wspieranie inicjatyw społecznych (fundacji, stowarzyszeń, grup lokalnych) przyjmujących za cele również ochronę dziedzictwa kulturowego i opiekę nad zabytkami - wspieranie inicjatyw tworzących miejsca pracy związane z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami
--	--

3. Wdrażanie programu opieki nad zabytkami Kwidzyna

3.1. Organizacja instytucjonalna

Realizacja działań w ramach przyjętych priorytetów wymaga współpracy osób i instytucji mających wpływ na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami w strukturze organizacyjnej Urzędu Miasta Kwidzyna.

Konieczne jest kontynuowanie spotkań z przedstawicielami Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Gdańsku oraz Powiatowego Konserwatora Zabytków w Kwidzynie, w celu monitorowania w terenie prowadzonych prac konserwatorskich, restauratorskich i robot budowlanych oraz stanu zachowania zabytków.

3.1.1. Działania własne

3.1.1.1. Prawne

Niezbędna jest kontynuacja włączania zagadnień ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zgodnie z przyjętymi priorytetami i kierunkami działań, do obowiązującego w gminie miejskiej prawa miejscowego oraz wszelkich aktów prawnych, dokumentów, programów i planów tworzonych przez zespoły urzędu. Począwszy od Statutu Miasta, poprzez już powstałe i obecnie powstające strategie i programy z różnych dziedzin (m.in. Program ochrony środowiska), miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. W wielu już istniejących dokumentach uwzględniono potrzebę ochrony dziedzictwa kulturowego, lecz przy okazji aktualizacji tych dokumentów konieczne jest nawiązanie do konkretnych kierunków działań opieki nad zabytkami oraz powiązanie ich z działaniami postulowanymi w tych dokumentach.

3.1.1.2. Finansowe

Rada Miejska udziela dotacji na finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Daje to możliwość ubiegania się przez właścicieli prywatnych o pomoc finansową ze strony samorządu miejskiego, na warunkach określonych w podejmowanych uchwałach. Taka pomoc została już wielokrotnie udzielona. Ponadto możliwe jest wprowadzenie systemu ulg finansowych, podatkowych, nagród, zachęt dla właścicieli i posiadaczy obiektów za należyte utrzymywanie, wykonywanie remontów i prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych.

Działania te należy rozwijać przy uwzględnieniu możliwości finansowych budżetu gminy.

3.1.1.3. Programowe

Możliwe jest uczestniczenie w programach związanych z dziedzictwem kulturowym tworzonych przez inne instytucje lub też inicjowanie przez Miasto Kwidzyn stałych lub krótkotrwałych programów, np.:

- współudział w programach ochrony zabytków np. tworzonych przez Urząd Marszałkowski
- tworzenie tematycznych programów opieki nad zabytkami Kwidzyna
- inicjowanie i prowadzenie działań monitorujących stan zachowania zabytków

3.1.1.4. Doradcze

W celu wdrażania programu należy przewidzieć:

- szkolenia dla urzędników samorządowych oraz służb gminnych stykających się w swej pracy z zagadnieniami dziedzictwa kulturowego
- szkolenia dla podmiotów zarządzających mieniem gminnym
- a także zorganizowanie poradnictwa dla właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych.

Poradnictwo to powinno dotyczyć:

- informacji o szkoleniach na temat opieki nad zabytkami
- sposobów uzyskiwaniu pozwoleń na prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach
- możliwości uzyskiwania środków na finansowanie prac prowadzonych w zabytkach
- promowania prac prowadzonych zgodnie ze sztuką konserwatorską
- materiałów budowlanych właściwych do wykorzystywania przy pracach prowadzonych w zabytkach

3.1.2. Współdziałanie z instytucjami

Wykonywanie zadań z zakresu opieki nad zabytkami wymagać będzie współpracy z różnorodnymi instytucjami:

- a) ochrony zabytków (m.in. Powiatowy Konserwator Zabytków w Kwidzynie, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Gdańsku, Narodowy Instytut Dziedzictwa Oddział Terenowy w Gdańsku, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Generalny Konserwator Zabytków)
- b) lokalnymi instytucjami kultury (np. Muzeum Zamkowe, Pracownia Regionalna w Kwidzynie, Kwidzyńskie Centrum Kultury)

- c) uczelniami i ośrodkami naukowymi (np. Miasto Kwidzyn posiada już porozumienia o współpracy z Politechniką Gdańską, Uniwersytetem im. Mikołaja Kopernika w Toruniu, Akademią Sztuk Pięknych w Gdańsku)
- d) ochrony środowiska (w zakresie ochrony części dziedzictwa będącego dobrami natury, np. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gdańsku)
- e) powiatowymi i wojewódzkimi organami nadzoru budowlanego
- f) organizacjami pozarządowymi zajmującymi się ochroną i opieką nad zabytkami
- g) innymi samorządami (współdziałanie we wspólnych przedsięwzięciach oraz w ramach wymiany doświadczeń)
- h) samorządem powiatowym i wojewódzkim
- i) samorządami gmin partnerskich i gmin sąsiadujących z Kwidzynem

3.1.3. Wykorzystanie funduszy zewnętrznych

Miasto Kwidzyn uczestniczyło już w pozyskiwaniu funduszy europejskich. Zdobyte doświadczenie powinno być wykorzystane dla tego typu działań w odniesieniu do zabytków. Istniejące możliwości sięgania po środki finansowe europejskie, krajowe i regionalne powinny być wykorzystywane przez samorząd miejski dla ochrony zabytków będących własnością gminy lub tworzenie programów dla pozyskiwania funduszy - włączających prywatnych właścicieli zabytków. Należy podkreślić konieczność propagowania wiedzy o dofinansowaniach wśród prywatnych właścicieli obiektów zabytkowych, pokazywania możliwości oraz okazywania przez urząd pomocy merytorycznej.

3.2. Finansowanie programu opieki

Zakłada się finansowanie programu opieki nad zabytkami Kwidzyna z różnych źródeł publicznych i prywatnych.

3.2.1. Źródła publiczne to m.in.:

- budżet państwa – np. środki w ramach programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
- budżet Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace konserwatorskie przy zabytkach archeologicznych, nieruchomych i ruchomych wpisanych do rejestru zabytków
- budżet samorządu wojewódzkiego –dofinansowywanie remontów obiektów zabytkowych przez Marszałka Województwa Pomorskiego
- granty i nagrody samorządu województwa dla podmiotów nie zaliczanych do sektora finansów publicznych
- budżet samorządu powiatowego na zadania związane z zabytkami wynikające z zapisów strategii rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu
- własny budżet gminy miejskiej – szczególnie działania związane z uchwałą Rady Miejskiej w sprawie dofinansowywania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków
- dochody własne instytucji kultury
- fundusze Unii Europejskiej związane z programami uwzględniającymi dziedzictwo kulturowe
- inne źródła zagraniczne

3.2.2. Źródła prywatne
to finansowanie pochodzące m.in. od:

- osób fizycznych
- osób prawnych
- organizacji pozarządowych – stowarzyszeń, fundacji
- wyznaniowych osób prawnych

4. Koordynowanie, monitorowanie i ocena realizacji programu opieki nad zabytkami Kwidzyna

4.1. Koordynowanie, monitorowanie i ocena wykonania programu

Za sporządzenie programu opieki nad zabytkami miasta ustawowo odpowiada Burmistrz. Przyjęcie programu do wykonania następuje uchwałą Rady Miejskiej. W imieniu Burmistrza Miasta Kwidzyna za wdrażanie i koordynowanie niniejszego programu odpowiedzialne będą wskazane przez niego zespoły i pracownicy, m.in. Główny Specjalista do spraw Ochrony Zabytków.

Okresowe monitorowanie i planowanie wszelkich działań związanych z wykonywaniem Programu opieki nad zabytkami pozwoli na ocenę uzyskanych efektów oraz sformułowanie nowych zadań w kolejnej edycji programu opieki. W tym celu konieczne jest zbieranie danych o realizacji zadań oraz uwzględnianie uwag zgłaszanych przez wszystkich zainteresowanych. Na tej podstawie zostaną opracowane sprawozdania z realizacji programu, przedstawiane do przyjęcia Radzie Miasta przez Burmistrza w cyklu dwuletnim.

W ramach oceny realizacji programu należałoby sprawdzać, w jakim zakresie wykonywano poszczególne priorytety, kierunki działań i konkretne zaplanowane zadania.

Monitorowanie wdrażania programu, raport z jego wykonania przeprowadzany co 2 lata oraz aktualizowanie programu co 4 lata pozwoli na weryfikowanie założeń, ewentualne korekty w kierunkach działania, rozszerzanie katalogu zadań oraz elastyczne dopasowanie programu do potrzeb i możliwości (szczególnie finansowych) samorządu. Podjęcie planowanych na wiele lat działań i wypracowanie standardów ochrony i opieki nad zabytkami pozwoli również na podjęcie nowych kierunków działań.

4.2. Monitorowanie innych działań związanych z opieką nad zabytkami i stanem zachowania zabytków

Obok monitorowania działań własnych w ramach programu opieki nad zabytkami miasta, konieczna jest również wiedza o wszelkich prowadzonych na terenie miasta przedsięwzięciach związanych z ochroną i opieką nad dziedzictwem kulturowym. Umożliwi to uwzględnianie wyników tych przedsięwzięć w ewentualnym modyfikowaniu działań gminy miejskiej.

IV. ZAŁĄCZNIKI

(Wszystkie załączniki wykonano na podstawie materiałów zebranych w lipcu 2012 r.)

1. Wykaz zabytków nieruchomych z terenu Kwidzyna wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego (rejestr A).

(opracowanie własne na podstawie materiałów udostępnionych przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Gdańsku, www.ochronazabytkow.gda.pl)

Lp.	Numer rejestru zabytków	Dawny nr rejestru zabytków	Data wpisu do rejestru zabytków	Adres / ulica	Nr	Obiekt
1	107	79	1959-07-01	Kwidzyn		układ urbanistyczny Starego Miasta Kwidzyna
2	263	163 i 164	1961-12-09	Zbożowa, Katedralna	12 i 1	zespół zamkowo-katedralny: kościół pokatedralny parafialny pw. Św. Jana Ewangelisty - konkatedra i zamek pokrzyżacki
3	719	596	1972-12-21	Gdańska, Górna, Batalionów Chłopskich		zespół miejskich murów obronnych - odcinek zachodni i południowy
4	720	597	1972-12-21	Stary Rynek		ruina wieży ratusza
5	721	598	1972-12-21	Batalionów Chłopskich	39	spichlerz
6	722	599	1972-12-21	Słowiańska	17	pałac - gimnazjum F. Schillera - ob. zespół szkół
7	723	600	1972-12-21	Słowiańska	14	dom
8	977	56/80	1980-02-25	Kwidzyn-Miłosna		zespół zabudowy stadniny koni wraz z ogrodzonym terenem i parkiem: budynek administracyjny, dom właściciela z dwoma budynkami gospodarczymi, ujeżdżalnia, wieża wodna, trzy stajnie, budynek kasyna i klubu z przylegającym budynkiem gospodarczym, 17 budynków mieszkalnych, dwie bramy murowane i park
9	1057	74/83	1984-06-07	Magazynowa	8	spichlerz
10	1240	102/87	1988-08-01	Kościuszki	54	dworzec kolejowy
11	1241	103/87	1988-08-01	Ogrodowa	13	magazyn
12	1313	159/90	1990-06-25	Batalionów Chłopskich	44 A	synagoga
13	1356	199/91	1991-10-02	Słowiańska	15	dom
14	1368	227/92	1992-08-18	Kościuszki	6	kamienica
15	1374	244/92	1992-12-28	Toruńska	2	dom
16	1470	375/94	1994-07-29	Grudziądzka		kościół parafialny pw. Św. Trójcy
17	1473	378/94	1994-08-05	Słowiańska	21	kamienica
18	1474	379/94	1994-08-08	Słowiańska	13	dom
19	1476	380/94	1994-08-30	Grudziądzka	18	dom
20	1477	386/94	1994-08-30	Grudziądzka	10	dom
21	1478	387/94	1994-09-07	Grudziądzka	15	dom
22	1479	388/94	1994-09-08	Grudziądzka	17	dom
23	1482	389/94	1994-09-23	Grudziądzka	34	dom
24	1483	390/94	1994-09-26	Grudziądzka	36	dom
25	1484	395/94	1994-10-01	Grudziądzka	50	dom
26	1488	394/94	1994-10-28	Grudziądzka	48	dom
27	1492	398/94	1994-11-21	Grudziądzka	35	dom
28	1493	399/94	1994-11-21	Grudziądzka	37	dom
29	1494	404/94	1994-11-29	Basztowa	5	Kaplica Kościoła Ewangelicko-Metodystycznego
30	1500	411/94	1994-12-21	Katedralna	3	pałac - ob. Zespół Szkół Zawodowych 2
31	1501	412/94	1994-12-21	Braterstwa Narodów	65	dom - siedziba Konsulatu Polskiego - ob. Przedszkole Miejskie nr 1, wraz z otaczającą działką i nasadzeniami zieleni wysokiej
32	1504	414/95	1995-01-11	Braterstwa Narodów	60	budynek użyteczności publicznej - ob. Przychodnia Specjalistyczna

Program opieki nad zabytkami Kwidzyna na lata 2012-2015

Lp.	Numer rejestru zabytków	Dawny nr rejestru zabytków	Data wpisu do rejestru zabytków	Adres / ulica	Nr	Obiekt
33	1506	418/95	1995-01-16	Braterstwa Narodów	56/ 58	dom - ob. Dom Dziecka im. Marii Konopnickiej
34	1508	417/95	1995-01-19	Katedralna	5	Pałac Regencji - ob. budynek Zespołu Szkół Zawodowych nr 2
35	1509	423/95	1995-01-25	Braterstwa Narodów	54	dom
36	1510	424/95	1995-01-25	Konarskiego	4	dom
37	1511	426/95	1995-01-25	Hallera	1	dom
38	1512	427/95	1995-01-27	Braterstwa Narodów	59	budynek Wyższego Sądu Ziemskiego - ob. Szkoła Specjalna
39	1514	428/95	1995-02-02	Zbożowa	1	plebania kościoła pw. Św. Jana Ewangelisty - ob. dom
40	1515	431/95	1995-02-02	Kościuszki	4-4A	dom
41	1521	442/95	1995-02-20	Toruńska	20	dom
42	1536	452/95	1995-05-19	Warszawska	18	dom - ob. siedziba Telewizji Kablowej
43	1540	457/95	1995-05-29	Chopina	22	budynek Banku Gdańskiego
44	1546	463/95	1995-06-14	Warszawska	19	budynek Urzędu Miejskiego i Rejonowego
45	1560	474/95	1995-07-27	Grudziądzka	30	zespół koszar wojskowych złożony z 7 budynków: budynku sztabowego, budynku wartowni 2 budynków koszarowych, budynku hali sportowej, budynku dawnej ujeżdżalni i budynku magazynowego
46	1579	407/94/48 9/96	1996-02-02	Magazynowa	11 ob.1	spichlerz
47	1589	501/96	1996-04-02	Plac Plebiscytowy	1	budynek Sądu Rejonowego
48	1626	531/97	1997-04-14	Piłsudskiego	47	klasztor OO. Franciszkanów
49	1642	548/97	1997-09-18	Braterstwa Narodów	50	budynek poczty wraz z ogrodzeniem
50	1651	556/97	1997-12-18	Konarskiego	12	Gimnazjum Polskie - ob. budynek Zespołu Szkół Ogólnokształcących, wraz z otaczającą działką
51	1655	560/98	1998-04-06	Piłsudskiego i ul. 15 Sierpnia	21 26	budynek Biblioteki Miejskiej z działką przy ul. Piłsudskiego 21 oraz połączony z nim dom mieszkalny przy ul.15 Sierpnia 26 (z wyłączeniem wnętrza)
52	1658	561/98	1998-04-17	Plac Plebiscytowy	4	szpital Św. Jerzego - ob. dom, wraz z działką
53	1678	566/98	1998-11-17	Hallera	4	szkoła dla dziewcząt - ob. szkoła podstawowa, wraz z otaczającą działką i z nasadzeniami zieleni wysokiej
54	1685	569/98	1998-12-23	Kościuszki	39	kamienica
55	1698	1208	1999-11-29	Piłsudskiego	32	kamienica
56	1747	1245	2004-05-27	Kościuszki	3	zespół młyna parowego w Kwidzynie: budynek młyna z kantorkiem, komin wolnostojący, frontowa elewacja budynku magazynowego oraz historycznie przynależny teren
57	1776	568/98	1998-12-23	Kościuszki	38	kamienica
58	1784		2007-05-31	Piłsudskiego		budynek kasyna cywilnego wraz z działką
59	1835		2008-07-15	Warszawska	6	budynek mieszkalny wraz z częścią działki w obrysie budynku

2. Wykaz zabytków ruchomych z terenu Kwidzyna wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego (rejestr B).
(opracowanie własne na podstawie materiałów udostępnionych przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Gdańsku)

Lp.	Nowy numer rejestru	Data wpisu do rejestru	Przedmiot ochrony - rodzaj zabytku	Usytuowanie	Data powst.	Styl	Autor, warsztat	Materiał	Technika
1	34	1971-07-26	wyposażenie kaplicy, Konkatedra	kaplica Groebenów	1705	barok	Józef Krause (kamień, sztukaterie)		rzeźbione, malowane
	34	1971-07-26	pw. Św. Jana	nagrobek Groebenów	18 w.	barok	Józef Antoni Krause		rzeźbiony
	34	1971-07-26	Ewangelisty	kartusze herbowe	1705-1728	barok			
	34	1971-07-26		portrety trumienne	1705-1728	barok			
	34	1991-10-01	wyposażenie kościoła, Konkatedra	polichromia na ścianie pld.	1377; 1409; 1410	gotyk		tynk	malowana, temperą
	34	1991-10-01	pw. Św. Jana Ewangelisty	polichromia na ścianie ptn.		gotyk		tynk	malowana, temperą
	34	1991-10-01		polichromie	1 ćw 16 w.	gotyk		tynk	malowana, temperą
	34	1991-10-01		dawny ołtarz główny	w górnym kościele, przy ścianie ptn.	1690	barok	prawdopodobnie Jan Christian Dobel z Królewca	drewno rzeźbiony, polichromowany
	34	1991-10-01		lektorium		2 poł 19 w.	neogotyk		cegła, tynk murowane, tynkowane
	34	1991-10-01		prospekt organowy	na chórze muzycznym	19 w.	neogotyk		drewno rzeźbiony, polichromowany
	34	1991-10-01		tron biskupi		pocz. 16 w.	późny gotyk		dąb rzeźbiony
	34	1991-10-01		ambona	w górnym kościele	1634	renesans		drewno rzeźbiona, polichromowana
	34	1991-10-01		ambona	przy filarze oddzielającym nawę główną i ptn.	2 poł 19 w.	neogotyk		sztuczny kamień odlewana, płaskorzeźbiona
	34	1991-10-01		chrzcielnica	przy wsch. filarze między nawą pld. i prezbiterium	18 w.	barok		granit rzeźbiona
	34	1991-10-01		konfesjonał I	pod chórem muzycznym	1715	barok	Józef Krause	drewno rzeźbiony, polichromowany
	34	1991-10-01		konfesjonał II	pod chórem muzycznym	1715	barok	Józef Krause	drewno rzeźbiony, polichromowany
	34	1991-10-01		obrazy: "Portrety trumienne rodziny Groebenów"		1714	barok		blacha malowane, olejno
	34	1991-10-01		fragment mozaiki		1380	gotyk		

Lp.	Nowy numer rejestru	Data wpisu do rejestru	Przedmiot ochrony - rodzaj zabytku		Usytuowanie	Data pows.	Styl	Autor, warsztat	Materiał	Technika
	34	1991-10-01		obraz mozaikowy	na elewacji pld. korpusu nawowego, na zewnątrz kościoła, między 4 i 5 szkarpa	1380	gotyk		szkło	
	34	1991-10-01		kaplica Groebenów		1705	barok	Józef Krause (kamień, sztukaterie)		
	34	1991-10-01		drzwi do kaplicy Groebenów	w części wsch. nawy pln.	19 w.			dąb	
	34	1991-10-01		portal przed kaplicą Groebenów	w części wsch. nawy pln.	2 poł 19 w.	neogotyk		sztuczny kamień	
	34	1991-10-01		skrzynia - skarbonka		17 w.			dąb	
	34	1991-10-01		rzeźba: "Krucyfiks"	w tympanonie przed wejściem do kaplicy Groebenów	19 w.			drewno, metal	rzeźbiony, odlewany
	34	1991-10-01		rzeźba: "Krucyfiks"	na 1 filarze od wsch., oddzielającym nawę główną od nawy pln.	2 poł 19 w.			drewno	rzeźbiony, polichromowany
	34	1991-10-01		rzeźba: "Kobieta z wiankiem"	przed wejściem do kaplicy Groebenów	2 poł 19 w.			sztuczny kamień	rzeźbiona
	34	1991-10-01		plaskorzeźby: "Stacje Drogi Krzyżowej"			neogotyk		sztuczny kamień	Plaskorzeźbione, odlewane
	34	1991-10-01		okna witrażowe	w górnym kościele	2 poł 19 w.	neogotyk		szkło, ołów	
	34	1991-10-01		dzwon	pod chórem muzycznym	1584	renesans	Hermann Bennick	spiż	odlew
	34	1991-10-01		dzwon		1512	renesans		spiż	odlew
	34	1991-10-01		płyta nagrobna: "Joanesa Fabiane"	na ścianie pld. (jako 1 od drzwi, w kierunku wsch.)	1743			czerwony marmur	rzeźbiona
	34	1991-10-01		fragment płyty nagrobnej	na ścianie pld. (jako 2 od drzwi, w kierunku wsch.)	17 w.			granit czerwony	
	34	1991-10-01		płyta nagrobna	na ścianie pld. (jako 3 od drzwi, w kierunku wsch.)	1588	renesans		granit czerwony	
	34	1991-10-01		epitafium	na ścianie pld. (jako 4 od drzwi, w kierunku wsch.)	1671			granit szary	
	34	1991-10-01		płyta nagrobna: "Braci: Stefana i Jana Loytów"	na ścianie pld. (jako 5 od drzwi, w kierunku wsch.)	1629	renesans	Józef Krause	granit czerwony	Plaskorzeźbiona

Lp.	Nowy numer rejestru	Data wpisu do rejestru	Przedmiot ochrony - rodzaj zabytku		Usytuowanie	Data pows.	Styl	Autor, warsztat	Materiał	Technika
	34	1991-10-01		plyta nagrobna	na ścianie pld. (jako 6 od drzwi, w kierunku wsch.)	1625	barok		granit czerwony	Płaskorzeźbiona
	34	1991-10-01		fragment płyty nagrobnej	w ścianie pld., nad epitafium Barbary Tiedman	14 w.	gotyk		granit szary	Płaskorzeźbiona
	34	1991-10-01		fragment płyty nagrobnej	na ścianie pld. (jako 7 od drzwi, w kierunku wsch.)	17 w.	renesans		granit szary	Płaskorzeźbiona
	34	1991-10-01		fragment płyty nagrobnej	na ścianie pld. (jako 8 od drzwi, w kierunku wsch.)	14 w.	gotyk		piaskowiec szary	Płaskorzeźbiona
	34	1991-10-01		plyta nagrobna	na ścianie pld., w 8 rzędzie od drzwi	14 w.	gotyk		piaskowiec szary	Płaskorzeźbiona
	34	1991-10-01		fragment płyty nagrobnej	na ścianie pld., w 9 rzędzie od drzwi	14 w.	gotyk		piaskowiec szary	Płaskorzeźbiona
	34	1991-10-01		fragment płyty nagrobnej		14 w.	gotyk		piaskowiec szary	
	34	1991-10-01		fragment płyty nagrobnej		14 w.	gotyk		granit szary	
	34	1991-10-01		fragment płyty nagrobnej		14 w.	gotyk		piaskowiec szary	
	34	1991-10-01		fragment płyty nagrobnej		14 w.	gotyk		Piaskowiec szary	
	34	1991-10-01		plyta nagrobna		17 w.	renesans		granit szary	
	34	1991-10-01		plyta nagrobna	w górnym kościele, po prawej stronie drzwi klatki schodowej z dolnego kościoła	1720	renesans			
	34	1991-10-01		plyta nagrobna	na ścianie pld. pod epitafium	1690	renesans		granit szary	
	34	1991-10-01		plyta nagrobna	na ścianie ptn. górnego kościoła, po prawej stronie klatki schod. prowadzącej do kościoła dolnego	1700	renesans		granit szary	
	34	1991-10-01		plyta nagrobna	na ścianie ptn. górnego kościoła, po lewej stronie klatki schod. prowadzącej do kościoła dolnego	1765			Piaskowiec szary	

Lp.	Nowy numer rejestru	Data wpisu do rejestru	Przedmiot ochrony - rodzaj zabytku		Usytuowanie	Data pows.	Styl	Autor, warsztat	Materiał	Technika
	34	1991-10-01		plyta nagrobna: "Johanna Lonserta i Anny Eleonory Lonsert"		1777	barok		granit jasno-szary	
	34	1991-10-01		plyta nagrobna	na ścianie pd. dolnego kościoła, 1 od wsch.	1380	gotyk		Piaskowiec	
	34	1991-10-01		plyta nagrobna	na ścianie pd. dolnego kościoła, 2 od wsch.	1380	gotyk		Piaskowiec	
	34	1991-10-01		plyta nagrobna	na ścianie pd. dolnego kościoła, 3 od wsch.	17 w.	manieryzm		Piaskowiec	
	34	1991-10-01		epitafia	na ścianie pd. dolnego kościoła, 4 i 5 od wsch.	14 w.	gotyk		Piaskowiec	
	34	1991-10-01		plyta nagrobna	na ścianie pł. dolnego kościoła, blisko portalu, przed kaplicą Groebenów	14 w.	gotyk		piaskowiec	
	34	1991-10-01		epitafium: "Adama Blackhalla - radcy i jego żony"		1711	barok	Józef Krause	marmur szary	
	34	1991-10-01		epitafium: "Augusta Milde i jego żony"	na ścianie nawy pd. kościoła dolnego	1628	późny renesans		drewno	rzeźbione, polichromowane
	34	1991-10-01		epitafium: "Eilharda Menken"	na ścianie nawy pñ.	1683	barok		marmur biały i czarny	rzeźbione
	34	1991-10-01		epitafium: "Jerzego Rembau z Sadlinek"	nad chórem muzycznym	1619	późny renesans		drewno	rzeźbione, polichromowane, złoczone
	34	1991-10-01		tablica epitafijna: "Anny Fraser"	na filarze, pod chórem muzycznym	1715	barok		stiuk	złoczone
	34	1991-10-01		tablica epitafijna: "Tomasza Fräsera - brygadiera"	na filarze, pod chórem muzycznym	1715	barok		stiuk	złoczone
	34	1991-10-01		tablica trumienna	na filarze pñ., pod chórem muzycznym				blacha miedziana	
	34	1991-10-01		tablica trumienna	na filarze pñ., pod chórem muzycznym				blacha miedziana	
	34	1991-10-01		fragment tablicy trumiennej	na filarze pñ., pod chórem muzycznym	1727	barok		blacha miedziana	
	34	1991-10-01		fragment tablicy trumiennej	na filarze pñ., pod chórem muzycznym	1781	późny barok		blacha miedziana	
	34	1991-10-01		fragment tablicy trumiennej	na filarze pñ., pod chórem muzycznym	18 w.	barok		blacha miedziana	
34	1991-10-01		epitafium: "Andrzeja Scheflera"	pod chórem muzycznym	1617 - 1625	renesans		drewno		

Lp.	Nowy numer rejestru	Data wpisu do rejestru	Przedmiot ochrony - rodzaj zabytku		Usytuowanie	Data pows.	Styl	Autor, warsztat	Materiał	Technika
	34	2007-05-07		tryptyk ze scenami: "Ukrzyżowania", "Modlitwy w Ogrójcu", "Biczowania", "Złożenia do grobu", "Zmartwychwstania" i "Zwiastowania"	nawa boczna południowa	1570	renesans	nieznany	deska	malowany olejno na desce
	34	2012-02-10		prospekt organowy wraz z instrumentem	chór muzyczny, empora	1864	neogotyck	Wilhelm Sauer	drewn, cyna, stopy metali	snycerka, techniki organmistrzowskie
2	323	2009-04-16	wypożenie kościoła, kościół p.w. Św. Trójcy	ołtarz główny	prezbiterium	2 poł 19 w.	eklektyzm	nieznany	drewno	rzeźbione, polichromowane, snycerka
	323	2009-04-16		ołtarz boczny św. Doroty z Mątowów	nawa boczna	2 poł 19 w.	eklektyzm	nieznany	drewno	rzeźbione, polichromowane, snycerka
	323	2009-04-16		ołtarz boczny Chrystusa Dobrego Pasterza	nawa boczna	2 poł 19 w.	eklektyzm	nieznany	drewno	rzeźbione, polichromowane, snycerka
	323	2009-04-16		Ółtarz boczny Św. Józefa	nawa boczna	2 poł 19 w.	eklektyzm	nieznany	drewno	rzeźbione, polichromowane, snycerka
	323	2009-04-16		ołtarz boczny Matki Boskiej Nieustającej Pomocy	nawa boczna	2 poł 19 w.	eklektyzm	nieznany	drewno	rzeźbione, polichromowane, snycerka
	323	2009-04-16		ambona	przy filarze po pñ. stronie nawy głównej	2 poł 19 w.	neorene-sans	nieznany	kamień sztuczny	rzeźbiony, polichromowane, złożony
	323	2009-04-16		chrzcielnica		2 poł 19 w.	eklektyzm	nieznany	kamień sztuczny	rzeźbiony, polichromowane, złożony
	323	2009-04-16		prospekt organowy wraz z instrumentem	nad wejściem do kościoła	19/20 w.	neoklasy-cyzm	firma organmistrzowska "Terletzki A. & Wittek ed." z Elbląga	drewno, cyna	rzeźbione, polichromowane, snycerka, techniki odlewnicze
	323	2009-04-16		rzeźby śś. Piotra i Pawła	na fasadzie frontowej nad głównym wejściem do kościoła	poł. 19 w.	neobarok	nieznany	kamień sztuczny	rzeźbiony
	323	2009-04-16		grupa rzeźbiarska ze Świętą Rodziną	na wejściem do kruchty	koniec 19 w.	neobarok	nieznany	drewno	rzeźbione, polichromowane
	323	2009-04-16		rzeźba Michała Archanioła	pod chórem w nawie bocznej	18/19 w.	neobarok	nieznany	drewno	rzeźbione
	323	2009-04-16, zm.dec. w dn. 2009-07-22		obraz Św. Jana Ewangelisty		ok.1860		Boecker		malowany olejno na płótnie

3. Wykaz zabytków archeologicznych z terenu Kwidzyna wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego (rejestr C).
(opracowanie własne na podstawie materiałów udostępnionych przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Gdańsku, Muzeum Archeologiczne w Gdańsku i Urząd Miejski w Kwidzynie)

Lp.	Numer rejestru zabytków	Data wpisu do rejestru zabytków	Adres / ulica	Obiekt	Datowanie
1	125/ Archeol.	23.12.1970	Ul. Starozamkowa	Grodzisko	około 1175-1275

4. Wykaz obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków miasta Kwidzyna.

(opracowanie na podstawie materiałów udostępnionych przez Urząd Miejski w Kwidzynie)

Lp.	ID	Obiekt	Ulica	Nr	Datowanie	Rejestr zabytków
1	2	Układ urbanistyczny Starego Miasta	Od zach. ul. Gdańska, od pñ. ul. Zamkowa, Targowa, Braterstwa Narodów, od pñd. ul. Górna		ok. 1275-1350	107 z dn. 01.07.1959
2	3	Kościół parafialny pw. Św. Jana Ewangelisty	Katedralna	3	Ok. 1324 do 1390	263 z dn. 09.12.61
3	4	Dzwonnica katedralna	Katedralna	3	Ok. 1346	263 z dn. 09.12.61
4	5	Zamek Kapitulny	Katedralna	3	Ok. 1300-43	263 z dn. 09.12.61
5	6	Wieża ustępowa - tzw. dansker	Katedralna	3	Ok. 1384	263 z dn. 09.12.61
6	7	Mur obronny - odcinek południowy	od strony ul. Górnej		od XIV do XX w.	719 z dn. 21.12.72
7	8	Mur obronny - odcinek zachodni	od strony ul. Gdańskiej		od XIV do XX w.	719 z dn. 21.12.72
8	9	Ratusz	Braterstwa Narodów		poł. XIV, nowy 1878-1880	720 z dn. 21.12.72
9	10	Kaplica Kościoła Ewangelicko-Metodystycznego	Basztowa	5	1880	1494 z dn. 29.11.94
10	11	Kamienica mieszczańska	Basztowa	2	1906	
11	12	Kamienica mieszczańska	Basztowa	4	Okolo 1910-15	
12	13	Kamienica mieszczańska z usługą w parterze	Batalionów Chłopskich	25	około 1900-10 roku.	
13	14	Kamienica mieszczańska z usługą w parterze	Batalionów Chłopskich	35	około 1900	
14	15	Kamienica mieszczańska	Batalionów Chłopskich	41	4 ćw. XIX wieku	
15	16	Kamienica mieszczańska	Batalionów Chłopskich	43	4 ćw. XIX wieku	
16	17	Synagoga	Batalionów Chłopskich	44A	1831-32	1313 z dn. 25.06.90
17	18	Kamienica mieszczańska z usługą w parterze	Batalionów Chłopskich	56	około 3 ćw. XIX wieku	
18	19	Kamienica mieszczańska z usługą w parterze	Batalionów Chłopskich	58	4 ćw. XIX wieku	
19	20	Kamienica mieszczańska z usługą w parterze	Batalionów Chłopskich	60	4 ćw. XIX wieku	
20	21	Kamienica mieszczańska z usługą w parterze	Batalionów Chłopskich	62	4 ćw. XIX wieku	
21	22	Kamienica mieszczańska z usługą w parterze	Batalionów Chłopskich	66	4 ćw. XIX wieku	
22	23	Kamienica mieszczańska z usługą w parterze	Batalionów Chłopskich	68	4 ćw. XIX wieku	
23	24	Kamienica mieszczańska	Bł. Doroty	6	4 ćw. XIX wieku	
24	25	Dom z usługą	Braterstwa Narodów	40	około 1930 rok.	
25	26	Kamienica czynszowa z usługą w parterze	Braterstwa Narodów	42	Okolo 1875-80 roku.	
26	27	Kamienica mieszczańska z usługą w parterze	Braterstwa Narodów	43	około 1880 rok.	
27	28	Kamienica mieszczańska z usługą w parterze	Braterstwa Narodów	44	4 ćw. XIX wieku.	
28	29	Kamienica mieszczańska z usługą w parterze	Braterstwa Narodów	47	około 1880 roku.	
29	30	Kamienica mieszczańska	Braterstwa Narodów	48	około 1800 roku.	
30	31	Hotel Hezner	Braterstwa Narodów	46	około 1875 rok.	
31	32	Pocztą i telegraf	Braterstwa Narodów	50	1911-13 rok.	1642 z dn. 18.09.97
32	33	Kamienica czynszowa z usługą na parterze	Braterstwa Narodów	51	1903 rok.	
33	34	Kamienica czynszowa z usługą na parterze	Braterstwa Narodów	52	Okolo 1905 - 1910 roku.	

Program opieki nad zabytkami Kwidzyna na lata 2012-2015

Lp.	ID	Obiekt	Ulica	Nr	Datowanie	Rejestr zabytków
34	35	Kamienica czynszowa z usługą na parterze	Braterstwa Narodów	53	Okolo 1903 - 1905	
35	36	Kamienica mieszczańska	Braterstwa Narodów	54	4 ćw. XIX wieku.	1509 z dn. 25.01.95
36	37	Kamienica czynszowa z oficyną	Braterstwa Narodów	56/58	1 ćw. XX wieku.	1506 z dn. 16.01.95
37	38	Dom mieszkalny z usługą w parterze	Braterstwa Narodów	57	1 ćw. XX wieku.	
38	39	Wyższy Sąd Ziemski (Oberlandesgericht)	Braterstwa Narodów	59	1798- 1800 rok.	1512 z dn. 27.01.95
39	40	Kamienica mieszczańska	Braterstwa Narodów	60	Okolo 1901-10 rok.	1504 z dn.11.01.95
40	41	Siedziba Konsulatu Polskiego	Braterstwa Narodów	65	Okolo 1900	1501 z dn. 21.12.94
41	42	Kamienica mieszczańska	Braterstwa Narodów	67	4 ćw. XIX wieku.	
42	44	Kamienica mieszczańska	Chełmińska	4	Okolo 1900-10 rok.	
43	45	Kamienica mieszczańska	Chełmińska	5	Okolo 1900-15	
44	46	Kamienica mieszczańska z usługą w parterze	Braterstwa Narodów	49	4 ćw. XIX wieku.	
45	47	Dom mieszkalny	Chłodna	9	Okolo 1930 rok.	
46	48	Kamienica mieszczańska	Chopina	10	Okolo 1910 roku.	
47	49	Kamienica mieszczańska	Chopina	11	4 ćw. XIX wieku.	
48	50	Kamienica mieszczańska	Chopina	13	4 ćw. XIX wieku.	
49	51	Dom mieszkalny z usługą w parterze	Chopina	14	4 ćw. XIX wieku.	
50	52	Kamienica mieszczańska	Chopina	15	4 ćw. XIX wieku.	
51	53	Kamienica mieszczańska	Chopina	16	4 ćw. XIX wieku.	
52	54	Dom mieszkalny	Chopina	17	4 ćw. XIX wieku.	
53	55	Kamienica czynszowa z usługą w parterze	Chopina	18	Okolo 1902 roku.	
54	56	Kamienica mieszczańska	Chopina	20	Okolo 1905 roku.	
55	57	Kamienica mieszczańska	Chopina	21	Okolo 1901 roku.	
56	58	Reichsbank	Chopina	22	Okolo 1910 roku.	1540 z dn. 29.05.95
57	59	Kamienica mieszczańska	Chopina	23	4 ćw. XIX wieku.	
58	60	Dom mieszkalny	Chopina	24	Okolo 1810 roku.	
59	61	Kamienica mieszczańska	Chopina	25	4 ćw. XIX wieku.	
60	62	Kamienica mieszczańska	Chopina	27	4 ćw. XIX wieku.	
61	63	Kamienica mieszczańska	Chopina	28	4 ćw. XIX wieku.	
62	64	Szkoła Fryderycjańska	Chopina	2	1830- 50 roku.	
63	65	Kamienica mieszczańska	Chopina	30	4 ćw. XIX wieku.	
64	66	Kamienica mieszczańska	Chopina	32	4 ćw. XIX wieku.	
65	67	Kamienica mieszczańska	Chopina	34	4 ćw. XIX wieku.	
66	68	Kamienica mieszczańska	Chopina	36	4 ćw. XIX wieku.	
67	69	Sala gimnastyczna	Chopina	4	Okolo 1893-1899	
68	70	Szkoła dla Dziewcząt, Katolicka Szkoła Ludowa	Chopina	4	1862 rok I budynek, II budynek 1893-99 i łącznik 1926	
69	71	Kamienica Mieszczańska	Chopina	40	4 ćw. XIX wieku.	
70	72	Hotel „Königlicher Hof”, później hotel „Deutsches Haus”	Chopina	42	Okolo 1880 roku.	
71	73	Kawiarnia Kaiserkrone	Chopina	6	Okolo 1901-20 roku.	
72	74	Kamienica mieszczańska	Chopina	8	1912 rok.	
73	75	Kamienica mieszkalna, po 1945 roku na parterze siedziba PKO	Chopina	9	4 ćw. XIX wieku.	
74	76	Kamienica czynszowa	Daszyńskiego	10	4 ćw. XIX wieku.	
75	77	Kamienica czynszowa	Daszyńskiego	3	4 ćw. XIX wieku.	
76	78	Kamienica czynszowa	Daszyńskiego	4	4 ćw. XIX wieku.	
77	79	Kamienica czynszowa	Daszyńskiego	5	4 ćw. XIX wieku.	
78	80	Dom jednorodzinny	Daszyńskiego	6	4 ćw. XIX wieku.	
79	81	Kamienica czynszowa	Daszyńskiego	8/9	Okolo 1901-10 rok.	

Program opieki nad zabytkami Kwidzyna na lata 2012-2015

Lp.	ID	Obiekt	Ulica	Nr	Datowanie	Rejestr zabytków
80	82	Dom mieszkalny	Drzymały	10	Około 1905 roku.	
81	83	Dom mieszkalny	Drzymały	14	Około 1902 roku.	
82	84	Dom mieszkalny	Drzymały	15	Około 1905 roku.	
83	85	Dom mieszkalny	Drzymały	16	Około 1905 roku.	
84	86	Dom mieszkalny	Drzymały	18	Około 1910-20 roku.	
85	87	Dom mieszkalny	Drzymały	20	4 ćw. XIX wieku.	
86	88	Dom mieszkalny	Drzymały	21	Około 1905-10 rok.	
87	89	Dom mieszkalny	Drzymały	22	Około 1910-15 rok.	
88	90	Dom mieszkalny	Drzymały	26	Około 1910-20 rok.	
89	91	Dom mieszkalny	Drzymały	28	Około 1910-20 rok.	
90	92	Dom mieszkalny	Drzymały	29	około 1902-15 rok.	
91	93	Dom mieszkalny	Drzymały	34	4 ćw. XIX wieku.	
92	94	Dom mieszkalny	Drzymały	35	Około 1902 rok.	
93	95	Dom mieszkalny	Drzymały	1-4	Około 1920 roku.	
94	96	Dom mieszkalny	Drzymały	40	Około 1910-20 rok.	
95	97	Dom mieszkalny	Drzymały	42	Około 1910-20 rok.	
96	98	Dom mieszkalny	Drzymały	44	1910 rok.	
97	99	Dom mieszkalny	Drzymały	7	Około 1910-20 rok.	
98	100	Wiadukt kolejki wąskotorowej	Drzymały		Około 1910-15 rok.	
99	101	Dom mieszkalny	Fredry	1-3	1 ćw. XX wieku.	
100	102	Dom mieszkalny	Fredry	27	Około 1930 rok.	
101	103	Dom mieszkalny	Fredry	4	Około 1930 roku.	
102	104	Dom mieszkalny	Fredry	5	Około 1930 roku.	
103	105	Dom mieszkalny	Fredry	6-8	Około 1930 roku.	
104	106	Dom mieszkalny	Gdańska	13	Około 1895 rok.	
105	107	Kamienica mieszczańska	Gdańska	4	Około 1895 roku.	
106	108	Kamienica mieszczańska	Gdańska	7	Około 1905-15 roku.	
107	109	Kamienica mieszczańska	Gdańska	9	Około 1905-15 roku.	
108	110	Dom mieszkalny	Gimnazjalna	3	Około 1930 roku.	
109	111	Dom mieszkalny	Gimnazjalna	5-7	Około 1930 roku.	
110	112	Dom mieszkalny	Gimnazjalna	8	Około 1930 roku.	
111	113	Dom mieszkalny	Gimnazjalna	6	Około 1930 roku.	
112	114	Dom mieszkalny	Gimnazjalna	9-11-13	Około 1930 roku.	
113	115	Dom mieszkalny	Górna	1	Około 1890-1900	
114	116	Dom mieszkalny	Górna	3	Około 1900-10 roku.	
115	117	Dom mieszkalny	Górna	5	Około 1900-10 roku.	
116	118	Dom mieszkalny	Górna	7	Około 1900-10 roku.	
117	119	Dom mieszkalny	Górna	9	około 1900-15 roku.	
118	120	Dom mieszkalny	Górna	24	Około 1920 roku.	
119	121	Dom mieszkalny	Górna	28	Około 1910-20 rok.	
120	122	Dom mieszkalny	Górna	30	Około 1910-20 roku.	
121	123	Dom mieszkalny	Grudziądzka	10	Około 1800 roku.	1477 z dn. 30.08.94
122	124	Dom mieszkalny	Grudziądzka	11	Około 1905-10 roku.	
123	125	Kamienica czynszowa	Grudziądzka	12	Około 1895- 1900	
124	126	Dom mieszkalny	Grudziądzka	13	Około 1995-1900	
125	127	Kamienica czynszowa	Grudziądzka	14	Około 1905-10 roku.	
126	128	Dom mieszkalny	Grudziądzka	15	Około 1900-10	1478 z dn. 07.09.94
127	129	Dom mieszkalny	Grudziądzka	16	Około 1880-95 rok.	
128	130	Dom mieszkalny o charakterze willowym	Grudziądzka	17	Około 1902-10 roku.	1479 z dn. 08.09.94
129	131	Dom mieszkalny	Grudziądzka	18	Około 1800	1476 z dn. 30.08.94

Program opieki nad zabytkami Kwidzyna na lata 2012-2015

Lp.	ID	Obiekt	Ulica	Nr	Datowanie	Rejestr zabytków
130	132	Kamienica czynszowa z usługą w parterze	Grudziądzka	20	Około 1905-10 roku.	
131	133	Dom mieszkalny	Grudziądzka	21	Około 1880-1900 roku.	
132	134	Kamienica mieszczańska	Grudziądzka	23	Około 1870-80 roku.	
133	135	Kamienice czynszowe	Grudziądzka	24-26	Około 1905-10 roku.	
134	136	Dom mieszkalny	Grudziądzka	29	Około 1905-10 roku.	
135	137	Szkoła podoficerska, koszary (Schlesier Kaserne)	Grudziądzka	30	1877-89 roku.	1560 z dn.27.07.95
136	138	Dom mieszkalny	Grudziądzka	3	Około 1880-90 roku.	
137	139	Kamienica mieszczańska	Grudziądzka	7/9	Około 1880-90 roku.	
138	140	Dom mieszkalny	Grudziądzka	34	Około 1890-1900	1482 z dn. 23.09.94
139	141	Dom mieszkalny pracowników kolei	Grudziądzka	35	Około 1910-15 roku.	1492 z dn. 21.11.94
140	142	Dom mieszkalny	Grudziądzka	36	Około 1885-95	1483 z dn. 26.09.94
141	143	Dom mieszkalny pracowników kolei	Grudziądzka	37	Około 1910-15 rok.	1493 z dn. 21.11.94
142	144	Dom mieszkalny	Grudziądzka	4	Około 1895-1900	
143	145	Dom mieszczański	Grudziądzka	42	Około 1910-15 roku.	
144	146	Kamienica mieszczańska	Grudziądzka	52	1910 - 15 rok.	
145	147	Kamienica czynszowa	Grudziądzka	5	Około 1880-90 roku.	
146	148	Kamienica mieszczańska	Grudziądzka	50	1910	1484 z dn. 01.10.94
147	149	Kamienica mieszczańska	Grudziądzka	44-46	1910 rok.	
148	150	Dom mieszkalny	Grudziądzka	48	Około 1910 roku.	1488 z dn. 28.10.94
149	151	Dom mieszkalny	Grudziądzka	58	Około 1930 roku.	
150	152	Dom mieszkalny	Grunwaldzka	10	Około 1910-20 roku.	
151	153	Dom mieszkalny	Grunwaldzka	13	Około 1920-30 roku.	
152	154	Dom mieszkalny	Grunwaldzka	16	Około 1920-25 roku.	
153	155	Dom mieszkalny	Grunwaldzka	19-20	Około 1920-25 roku.	
154	156	Dom mieszkalny	Grunwaldzka	22	Około 1920-25 roku.	
155	157	Dom mieszkalny	Grunwaldzka	23	Około 1920-25 roku.	
156	158	Dom mieszkalny	Grunwaldzka	24	Około 1920-25 roku.	
157	159	Dom mieszkalny	Grunwaldzka	26	Około 1930 roku.	
158	160	Dom mieszkalny	Grunwaldzka	27	Około 1930 roku.	
159	161	Dom mieszkalny	Grunwaldzka	28	Około 1930 roku.	
160	162	Dom mieszkalny	Grunwaldzka	29	Około 1930 roku.	
161	163	Dom mieszkalny	Grunwaldzka	30	Około 1930 roku.	
162	164	Budynek zajazdu	Grunwaldzka	4	Około 1930 roku.	
163	165	Dom mieszkalny	Grunwaldzka	48/49	Około 1910-20 roku.	
164	166	Dom mieszkalny	Grunwaldzka	5	Około 1930 roku.	
165	167	Dom mieszkalny	Grunwaldzka	7	Około 1930 roku.	
166	168	Dom mieszkalny	Grunwaldzka	8	Około 1920 roku.	
167	169	Dom mieszkalny, z piekarnią Hellwiga	Hallera	1	Około 1860-70 rok.	1511 z dn. 25.01.95
168	170	Dom mieszkalny	Hallera	13	Około 1900 roku.	
169	171	Dom mieszkalny	Hallera	14	Około 1900-10 roku.	
170	172	Dom mieszkalny	Hallera	15	Około 1880 roku.	
171	173	Dom mieszkalny	Hallera	16	Około 1905-10 roku.	
172	174	Dom mieszkalny	Hallera	17	Około 1880-90 roku.	
173	175	Dom mieszkalny	Hallera	18	Około 1910-15 roku.	
174	176	Dom mieszkalny	Hallera	20	Około 1895-1900	
175	177	Dom mieszkalny	Hallera	22	Około 1880-90 roku.	
176	178	Dom mieszkalny	Hallera	25	Około 1890-1900	
177	179	Dom mieszkalny	Hallera	26	Około 1930 roku.	
178	180	Dom mieszkalny	Hallera	27	Około 1905-12 roku.	
179	181	Szpital	Hallera	31	1906 rok.	

Program opieki nad zabytkami Kwidzyna na lata 2012-2015

Lp.	ID	Obiekt	Ulica	Nr	Datowanie	Rejestr zabytków
180	182	Dom mieszkalny właściciela rzeźni miejskiej	Hallera	32	Okolo 1892-93 roku.	
181	183	Dom mieszkalny	Hallera	33	Okolo 1920-30 roku.	
182	184	Dom mieszkalny	Hallera	35	Okolo 1920-30 roku.	
183	185	Szkoła dla Dziewcząt, po 1909 roku Liceum	Hallera	4	1905-06 rok.	1678 z dn. 17.11.98
184	186	Willa	Hallera	40	Okolo 1901-10 roku.	
185	188	Dom mieszkalny	Hallera	42	Okolo 1910-20 roku.	
186	189	Dom mieszkalny	Hallera	41-43	Okolo 1920-30 roku.	
187	190	Dom mieszkalny	Hallera	44	Okolo 1920-25 roku.	
188	191	Dom mieszkalny	Hallera	51	Okolo 1920 roku.	
189	192	Dom mieszkalny	Hallera	53	Okolo 1920 roku.	
190	193	Dom mieszkalny	Hallera	69	Okolo 1920 roku.	
191	194	Dom mieszkalny	Kamienna	10	Okolo 1920 roku.	
192	195	Dom mieszkalny	Kamienna	12	Okol 1920 roku.	
193	196	Dom mieszkalny	Kamienna	21	Okolo 1910-15 roku.	
194	197	Dom mieszkalny	Kamienna	5	Okolo 1920 roku.	
195	198	Dom mieszkalny	Kamienna	7	Okolo 1920 roku.	
196	199	Dom mieszkalny	Kamienna	6	Okolo 1920 roku.	
197	200	Dom mieszkalny	Kamienna	8	Okolo 1920 roku.	
198	201	Dom mieszkalny	Kamienna	9	Okolo 1920 roku.	
199	202	Dom mieszkalny	Kasprowicza	11	Okolo 1930 roku.	
200	203	Dom mieszkalny	Kasprowicza	13	Okolo 1930 roku.	
201	204	Dom mieszkalny	Kasprowicza	15	Okolo 1930 roku.	
202	205	Dom mieszkalny	Kasprowicza	16	Okolo 1930 roku.	
203	206	Dom mieszkalny	Kasprowicza	17	Okolo 1930 roku.	
204	207	Dom mieszkalny	Kasprowicza	3	Okolo 1930 roku.	
205	208	Dom mieszkalny.	Kasprowicza	9	Okolo 1930 roku.	
206	209	Siedziba prezydenta Regencji Kwidzyńskiej	Katedralna	5	Okolo 1804 roku.	1508 z dn. 21-12-94
207	210	Pałac generała Fermora, Gmach Regencji	Katedralna	3	Ok. 1758-1763, rozbud.: 1775 i 1798, 1872/73, 1896/7	1500 z dn.19.01.95
208	211	Dom dla pracowników królewskiej stadniny	Katedralna	18	Okolo 1900 roku	
209	212	Przedszkole	Kochanowskiego	34	Okolo 1925-30 roku.	
210	213	Dom mieszkalny	Kochanowskiego	36	Okolo 1930 roku.	
211	214	Dom mieszkalny	Kochanowskiego	38	Okolo 1930 roku.	
212	215	Dom mieszkalny	Konarskiego	10	Okolo 1905-20 roku.	
213	216	Gimnazjum Polskie	Konarskiego	12	1934-36 rok.	1651 dn. 18.12.97
214	217	Dom mieszkalny	Konarskiego	13	Okolo 1930 roku.	
215	218	Dom mieszkalny	Konarskiego	14-16	Okolo 1930 roku.	
216	219	Dom mieszkalny	Konarskiego	15	Okolo 1930 roku.	
217	220	Dom mieszkalny	Konarskiego	18	Okolo 1930 roku.	
218	221	Dom mieszkalny	Konarskiego	19	Okolo 1915-20 roku.	
219	222	Dom mieszkalny	Konarskiego	21	Okolo 1915-25 roku.	
220	223	Dom mieszkalny	Konarskiego	27/29	Okolo 1930 roku.	
221	224	Dom mieszkalny	Konarskiego	4	1905 rok.	1510 z dn. 25.01.95
222	225	Dom mieszkalny	Konarskiego	6	1905 rok.	
223	226	Dom mieszkalny	Konopnickiej	15	Okolo 1930 roku.	
224	227	Dom mieszkalny	Konopnickiej	3-5	Okolo 1930 roku.	
225	228	Dom mieszkalny	Konopnickiej	7-9	Okolo 1930 roku.	
226	229	Dom mieszkalny	Konopnickiej	11-13	Okolo 1930 roku.	

Program opieki nad zabytkami Kwidzyna na lata 2012-2015

Lp.	ID	Obiekt	Ulica	Nr	Datowanie	Rejestr zabytków
227	230	Dom mieszkalny	Konopnickiej	21-23	Około 1930 roku.	
228	231	Dom mieszkalny	Konopnickiej	25-27	Około 1930 roku.	
229	232	Dom mieszkalny	Kopernika	6	Około 1930 roku.	
230	233	Kaplica ewangelicka	Kopernika	8	Około 1930-32 roku.	
231	234	Dom mieszkalny	Kopernika	19	Około 1900 roku.	
232	235	Dom mieszkalny	Kopernika	21	Około 1910-20 roku.	
233	236	Dom mieszkalny	Kopernika	21a	Około 1900-10 roku.	
234	237	Dom mieszkalny	Kopernika	23	Około 1910-20 roku.	
235	238	Dom opieki społecznej dla gminy katolickiej	Kopernika	42	Około 1930 roku.	
236	239	Dom mieszkalny, jednorodzinny	Kościelna	2	Około 1880 roku.	
237	240	Dom mieszkalny	Kościelna	3	Około 1905-15 roku.	
238	241	Dom mieszkalny	Kościelna	4	Około 1895-1900	
239	242	Zespół dawnego młyna parowego	Kościuszki	3	1910-12 rok.	1747 z dn. 27.05.04
240	243	Kamienica czynszowa	Kościuszki	10	Około 1908-10 roku.	
241	244	Kamienica czynszowa	Kościuszki	11	Około 1905-10 roku.	
242	245	Kamienica czynszowa	Kościuszki	12	1906 rok.	
243	246	Kamienica czynszowa	Kościuszki	13	1906 rok.	
244	247	Dom jednorodzinny o charakterze willowym	Kościuszki	18	Około 1905-15 roku.	
245	248	Dom dwurodzinny	Kościuszki	20	Około 1905-15 roku.	
246	249	Dom mieszkalny	Kościuszki	23	Około 1925 roku.	
247	250	Dom mieszkalny	Kościuszki	24	Około 1920-25 roku.	
248	251	Kamienica czynszowa	Kościuszki	27	Około 1905-15 roku.	
249	252	Kamienica czynszowa	Kościuszki	28-29	Około 1900-10 roku.	
250	253	Koszary (kantyna)	Kościuszki	30	1894-95 rok.	
251	254	Koszary, budynek sztabowy	Kościuszki	30	1894-95 rok.	
252	255	Kamienica czynszowa	Kościuszki	31	1896 rok.	
253	256	Kamienica czynszowa	Kościuszki	32	Około 1897 roku.	
254	257	Kamienica czynszowa	Kościuszki	33	Około 1890-1900.	
255	258	Kamienica czynszowa	Kościuszki	34	Około 1895-1900	
256	259	Kamienica czynszowa	Kościuszki	38	1906	1776 z dn. 23.12.98
257	260	Kamienica czynszowa	Kościuszki	39	1906 rok.	1685 z dn. 23.12.98
258	261	Willa	Kościuszki	40	Około 1905-20 roku.	
259	262	Kamienica czynszowa	Kościuszki	41	Około 1910-20 roku.	
260	263	Dom mieszkalny	Kościuszki	42	Około 1910-20 roku.	
261	264	Kamienica czynszowa	Kościuszki	43	Około 1910-20 roku.	
262	265	Kamienica czynszowa	Kościuszki	4-4A	Około 1910 roku.	1515 z dn. 02.02.95
263	266	Kamienica czynszowa	Kościuszki	45	Około 1901-10 roku.	
264	267	Kamienica czynszowa	Kościuszki	46	Około 1890-1900	
265	268	Dom mieszkalny	Kościuszki	47	Około 1920-30 roku.	
266	269	Dom mieszkalny	Kościuszki	48	Około 1920-25 roku.	
267	270	Kasyno oficerskie	Kościuszki	49	Około 1895-1900	
268	271	Kamienica czynszowa	Kościuszki	5	Około 1901-10 roku.	
269	272	Dom wielorodzinny dla podoficerów	Kościuszki	50	1895 rok.	
270	273	Dom wielorodzinny dla podoficerów	Kościuszki	51	1985 rok.	
271	274	Dom mieszkalny	Kościuszki	52	Około 1920-25 roku.	
272	275	Budynek dworcowy	Kościuszki	54	1883 rok.	1240 z dn. 01-08-88
273	276	Kamienica czynszowa	Kościuszki	6	Około 1901-15	1368 z dn. 18.08.92
274	277	Kamienica czynszowa	Kościuszki	7-7a	Około 1901-10 roku.	
275	278	Dom mieszkalny	Kręta	11	Około 1920 roku.	
276	279	Dom mieszkalny	Kręta	13	Około 1915-20 roku.	
277	280	Dom mieszkalny	Kręta	15	Około 1910-20 rok.	

Program opieki nad zabytkami Kwidzyna na lata 2012-2015

Lp.	ID	Obiekt	Ulica	Nr	Datowanie	Rejestr zabytków
278	281	Dom mieszkalny	Kręta	18	Około 1890-1900	
279	282	Dom mieszkalny	Kręta	19	Około 1895-1900	
280	283	Dom mieszkalny	Kręta	23	Około 1900-1905	
281	284	Dom mieszkalny	Kręta	6	Około 1906-10 roku.	
282	285	Dom mieszkalny	Kręta	7	Około 1895-1900	
283	286	Dom mieszkalny	Kręta	9	Około 1910-20 roku.	
284	287	Dom mieszkalny	11 Listopada	1	Około 1895-1900	
285	288	Dom mieszkalny	11 Listopada	10	Około 1901-10 roku.	
286	289	Kamienica dla kadry wojskowej	11 Listopada	2	Około 1895-1905	
287	290	Kamienica dla kadry wojskowej	11 Listopada	3	Około 1895-1905	
288	291	Kamienica dla kadry wojskowej	11 Listopada	4	Około 1900-10 roku.	
289	292	Kamienica dla kadry wojskowej	11 Listopada	5	Około 1900-10 roku.	
290	293	Kamienica dla kadry wojskowej	11 Listopada	8	Około 1900-10 roku.	
291	294	Dom mieszkalny	11 Listopada	9	Około 1895-1900	
292	295	Dom mieszkalny	Łąkowa	11	Około 1920 roku.	
293	296	Dom mieszkalny	Łąkowa	12	Około 1920-20 roku.	
294	297	Dom mieszkalny	Łąkowa	14	Około 1845-50 roku.	
295	298	Dom mieszkalny	Łąkowa	16	Około 1875-80 roku.	
296	299	Dom mieszkalny	Łąkowa	2	Około 1890-1900	
297	301	Dom mieszkalny	Łąkowa	25	Około 1910-20 roku.	
298	302	Dom mieszkalny	Łąkowa	26	1912 rok.	
299	303	Dom mieszkalny	Łąkowa	27	Około 1910-20 roku.	
300	304	Dom mieszkalny	Łąkowa	29	Około 1910-20 roku.	
301	305	Dom mieszkalny	Łąkowa	31	Około 1925 roku.	
302	306	Dom mieszkalny	Łąkowa	32	Około 1870-80 roku.	
303	307	Dom mieszkalny	Łąkowa	34	Około 1910-15 roku.	
304	308	Dom mieszkalny	Łąkowa	36	Około 1900-10 roku.	
305	309	Gazownia miejska	Łąkowa	38	1870 i 1911-12 rok.	
306	310	Dom mieszkalny	Łąkowa	4	Około 1910-20 rok.	
307	311	Dom mieszkalny	Łąkowa	5	Około 1910-20 roku.	
308	312	Dom mieszkalny	Łąkowa	50	Około 1900-10 roku.	
309	313	Dom mieszkalny	Łąkowa	54	Około 1910-20 roku.	
310	314	Dom mieszkalny	Łąkowa	56	Około 1890-95 roku.	
311	315	Dom mieszkalny	Łąkowa	9	Około 1930 roku.	
312	316	Dom mieszkalny	Łużycka	2	Około 1920-30 roku.	
313	317	Dom mieszkalny	Łużycka	11	Około 1930 roku.	
314	318	Dom mieszkalny	Łużycka	14	Około 1920 roku.	
315	319	Dom mieszkalny	Łużycka	19	Około 1930 roku.	
316	320	Dom mieszkalny	Łużycka	6	Około 1930 roku.	
317	321	Dom mieszkalny	Łużycka	8-10	Około 1930 roku.	
318	322	Dom mieszkalny	3 Maja	11	Około 1920-25 roku.	
319	323	Dom mieszkalny	3 Maja	12	Około 1920 roku.	
320	324	Dom mieszkalny	3 Maja	13	Około 1910 roku.	
321	325	Kamienica mieszczańska	3 Maja	15	Około 1910 roku.	
322	326	Dom mieszkalny	3 Maja	16	Około 1920-30 roku.	
323	327	Dom mieszkalny	3 Maja	22	Około 1930 roku.	
324	328	Dom mieszkalny	3 Maja	7-9	Około 1905-10 roku.	
325	329	Spichlerz	Magazynowa	11	Około 1880-90 roku.	1579 z dn. 05.12.94, dn. 02.02.96
326	330	Spichlerz	Magazynowa	8	Około 1880-90 roku.	1057 z dn. 07.06.84
327	331	Dom mieszkalny	Malborska	1	Około 1910 roku.	

Program opieki nad zabytkami Kwidzyna na lata 2012-2015

Lp.	ID	Obiekt	Ulica	Nr	Datowanie	Rejestr zabytków
328	332	Dom mieszkalny	Malborska	105	Około 1915-25 roku.	
329	333	Dom mieszkalny	Malborska	12	Około 1910-20 roku.	
330	334	Dom mieszkalny	Malborska	2	Około 1890-1900	
331	335	Dom mieszkalny	Malborska	21	Około 1890-1900	
332	336	Dom mieszkalny	Malborska	25	około 1890-1900	
333	337	Dom mieszkalny	Malborska	4	Około 1910-20 roku.	
334	338	Dom mieszkalny	Malborska	5	Około 1920 roku.	
335	339	Dom mieszkalny	Malborska	6	Około 1920 roku.	
336	340	Dom mieszkalny	Malborska	99	Około 1915-20 roku.	
337	342	Szkoła ludowa	Malborska	85	1869, rozbud.1927	
338	343	Dom mieszkalny	Mickiewicza	8	Około 1930 roku.	
339	344	Dom mieszkalny	Mickiewicza	14-24	Około 1920-30 roku.	
340	345	Dom mieszkalny	Mickiewicza	28-38	Około 1930	
341	346	Dom mieszkalny	Mickiewicza	10	Około 1930 roku.	
342	349	Dom mieszkalny	Mickiewicza	78-80	Około 1930 roku.	
343	350	Pałac	Młynarska	2	Około 1890-1899	
344	351	Dom mieszkalny	Moniuszki	2	Około 1930 roku.	
345	352	Internat dla chłopców	Moniuszki	5	W 1936-37 roku.	
346	353	Dom mieszkalny	Mylina	10	Około 1920-25 roku.	
347	354	Dom mieszkalny	Mylina	4	Około 1920-25 roku.	
348	355	Dom mieszkalny	Mylina	5	Około 1920 roku.	
349	356	Magazyn	Ogrodowa	13	Około 1810-30	1241 z dn. 01.08.88
350	357	Dom mieszkalny	Ogrodowa	16	Około 1870 roku.	
351	358	Dom mieszkalny	Orla	1-3-5	Około 1930-35 roku.	
352	359	Dom mieszkalny	Orla	2	Około 1930-35 roku.	
353	360	Dom mieszkalny	Orla	22	Około 1930-35 roku.	
354	361	Dom mieszkalny	Orla	2a	Około 1910-20 roku.	
355	362	Dom mieszkalny	Orla	37	Około 1930-35 roku.	
356	363	Dom mieszkalny	Orla	4	Około 1930-35 roku.	
357	364	Dom mieszkalny	Orla	7-9-11	Około 1930-35 roku.	
358	365	Dom mieszkalny	Orla	8-6	Około 1930-35 roku.	
359	366	Dom mieszkalny	Orla	od12 do20	Około 1930-35 roku.	
360	367	Dom mieszkalny	Orla	13-15- 17	Około 1930-35 roku.	
361	368	Dom mieszkalny	Orla	od19 do35	Około 1930-35 roku.	
362	369	Dom mieszkalny	Piastowska	8	Około 1910-20 roku.	
363	370	Dom mieszkalny	Piastowska	6	Około 1910-15 roku.	
364	371	Dom mieszkalny	Piłsudskiego	10	Około 1830-50 roku.	
365	372	Dom mieszkalny	Piłsudskiego	11	Około 1900-10 roku.	
366	373	Dom mieszkalny	Piłsudskiego	13	Około 1840-50 roku.	
367	374	Dom mieszkalny	Piłsudskiego	16	Około 1895- 1905	
368	376	Dom mieszkalny	Piłsudskiego	18	Około 1910-20 roku.	
369	377	Dom mieszkalny	Piłsudskiego	19	Około 1910-20 roku.	
370	378	Urząd finansowy, później siedziba policji	Piłsudskiego	21	1890 rok.	1655 z dn.06.04.98
371	379	Dom mieszkalny	Piłsudskiego	22	Około 1905-10 roku.	
372	380	Dom mieszkalny	Piłsudskiego	23	Około 1880-90 roku.	
373	381	Dom mieszkalny	Piłsudskiego	24	Około 1870 roku.	
374	382	Dom mieszkalny	Piłsudskiego	26	Około 1890 roku.	
375	383	Kościół parafii katolickiej	Piłsudskiego	49	1846-58 rok.	1470 z dn. 29.07.94
376	384	Dom parafialny	Piłsudskiego	47	1872 rok.	1626 z dn. 14.04.97

Program opieki nad zabytkami Kwidzyna na lata 2012-2015

Lp.	ID	Obiekt	Ulica	Nr	Datowanie	Rejestr zabytków
377	385	Dom mieszkalny o charakterze willowym	Piłsudskiego	28	Około 1890 roku.	
378	386	Kamienica mieszkalna z oficyną	Piłsudskiego	30	Około 1900 roku.	
379	387	Kamienica mieszczańska	Piłsudskiego	32	1896 rok.	1698 z dn. 29.11.99
380	388	Kamienica mieszczańska	Piłsudskiego	34	Około 1905-15 roku.	
381	389	Dom mieszkalny	Piłsudskiego	4	Około 1840-50 roku.	
382	390	Dom mieszkalny	Piłsudskiego	3	Około 1930 roku.	
383	391	Dom mieszkalny	Piłsudskiego	49	Około 1900-10 roku.	
384	392	Dom mieszkalny	Piłsudskiego	5	Około 1930 roku.	
385	393	Dom mieszkalny	Piłsudskiego	51	Około 1890-95 rok.	
386	394	Dom mieszkalny	Piłsudskiego	5a	Około 1925 roku.	
387	395	Dom mieszkalny	Piłsudskiego	6	Około 1840-50 roku.	
388	396	Kasyno, po roku 1935 kino - teatr	Piłsudskiego		Około 1840-50 roku.	A - 1784 z dn.31.05.07
389	397	Dom mieszkalny	Piłsudskiego	8	Około 1930 roku.	
390	398	Dom mieszkalny	Piłsudskiego	9	Około 1910-25 roku.	
391	399	Zachodniopruskie Ziemstwo Kredytowe	Plac Plebiscytowy	1	1864-66 rok.	1589 z dn. 02.04.96
392	400	Budynek administracyjny	Plac Plebiscytowy.	3	1879 rok.	
393	401	Szpital Św. Jerzego	Plac Plebiscytowy.	4	Około 1825 roku.	1658 z dn. 17.04.98
394	402	Dom mieszkalny	Podgórna	12	Około 1920-25 roku.	
395	403	Dom mieszkalny	Podgórna	16	Około 1875-90 roku.	
396	404	Dom mieszkalny	Podgórna	20	Około 1875-90 roku.	
397	405	Dom mieszkalny	Podgórna	6	Około 1910-15 roku.	
398	406	Dom mieszkalny	Podjazdowa	6	Około 1910-20 roku.	
399	407	Dom mieszkalny	Podjazdowa	8	Około 1910-15 roku.	
400	408	Dom mieszkalny	Podjazdowa	10	Około 1910-20 roku.	
401	409	Dom mieszkalny	Prosta	4	1910 rok.	
402	410	Dom mieszkalny	Prosta	6	Około 1905-15 roku.	
403	411	Dom mieszkalny	Prosta	8	Około 1880-90 roku.	
404	412	Dom mieszkalny	Prosta	10	1910 roku.	
405	413	Dom mieszkalny	Prosta	14	Około 1890-1895	
406	414	Dom mieszkalny	Prosta	16	Około 1910-15 roku.	
407	415	Dom mieszkalny	Prosta	18	Około 1920-25 roku.	
408	416	Dom mieszkalny	15 sierpnia	13	Około 1900-5 roku.	
409	417	Dom mieszkalny	15 sierpnia	14	Około 1930-35 rok.	
410	418	Dom mieszkalny	15 sierpnia	7	Około 1901-10 roku.	
411	419	Dom mieszkalny	15 sierpnia	9	Około 1901-10 roku.	
412	420	Dom mieszkalny	15 sierpnia	11	Około 1920-30 roku.	
413	421	Dom mieszkalny	15 sierpnia	17	Około 1900-10 roku.	
414	422	Dom mieszkalny	15 sierpnia	19	Około 1910-20 roku.	
415	423	Dom mieszkalny	15 sierpnia	21	Około 1910-20 roku.	
416	424	Dom mieszkalny	15 sierpnia	28	Około 1910-15 roku.	
417	425	Dom mieszkalny	15 sierpnia	29	Około 1910-20 roku.	
418	426	Dom mieszkalny	15 sierpnia	26	Około 1910-20 roku.	1655 z dn.06.04.98, tylko bryła budynku (z wyłączeniem wnętrza)
419	427	Dom mieszkalny	Słowackiego	5	Około 1930 roku.	
420	428	Dom mieszkalny	Słowiańska	10	Około 1850 roku.	
421	429	Muzeum Miejskie	Słowiańska	13	Około 1800 roku.	1474 z dn.08.08.94
422	430	Dom mieszkalny	Słowiańska	14	Około 1800 roku.	723 z dn. 21.12.72
423	431	Dom mieszkalny	Słowiańska	15	Około 1800 roku.	1356 z dn. 02.10.91
424	432	Gimnazjum Królewskie	Słowiańska	17	1835-38 rok.	722 z dn. 21.12.72 I i II szkoła, oficyna, dom mieszkalny

Program opieki nad zabytkami Kwidzyna na lata 2012-2015

Lp.	ID	Obiekt	Ulica	Nr	Datowanie	Rejestr zabytków
425	433	Kamienica mieszczańska	Słowiańska	21	Około 1895 roku.	1473 z dn.05.08.94
426	434	Kamienica mieszczańska	Słowiańska	27	Około 1895-1900 roku.	
427	435	Kamienica mieszczańska	Słowiańska	29	Około 1900 roku.	
428	436	Kamienica mieszczańska	Słowiańska	5	Około 1890-95 roku.	
429	437	Kamienica mieszczańska	Słowiańska	6	Około 1900 roku.	
430	438	Kamienica mieszczańska	Słowiańska	7	Około 1890-95 roku.	
431	439	Kamienica mieszczańska	Słowiańska	9	Około 1890-95 roku.	
432	440	Kamienica mieszczańska	Słowiańska	11	Około 1890-95 roku.	
433	441	Dom mieszkalny	Spacerowa	1	Około 1910 roku.	
434	442	Dom mieszkalny	Spacerowa	9	Około 1910-15 roku.	
435	443	Dom mieszkalny	Sportowa	29	Około 1930 roku.	
436	444	Dom mieszkalny	Sportowa	31	Około 1900-10 roku.	
437	445	Dom mieszkalny	Sportowa	34	1905 rok.	
438	446	Wieża ciśnień	Sportowa		Około 1899-1902	
439	447	Dom mieszkalny	Staszica	11	Około 1930 roku.	
440	448	Dom mieszkalny	Staszica	13	Około 1930 roku.	
441	449	Dom mieszkalny	Staszica	12-14	Około 1895-1900	
442	450	Dom mieszkalny	Staszica	15	Około 1930 roku.	
443	451	Szkoła ludowa	Staszica	16	1908 rok.	
444	452	Dom mieszkalny	Staszica	18	Około 1915-20 roku.	
445	453	Dom mieszkalny	Staszica	17-19	Około 1900-10 roku.	
446	454	Dom mieszkalny	Staszica	20	Około 1915-20 roku.	
447	455	Dom mieszkalny	Staszica	21	Około 1920-25 roku.	
448	456	Dom mieszkalny	Staszica	23	Około 1920-25 roku.	
449	457	Dom mieszkalny	Staszica	29-31	Około 1920-25 roku.	
450	458	Szkoła Rolnicza (Landwirtschaft Winterschule)	Staszica	2	1929 rok.	
451	459	Dom mieszkalny	Staszica	3	Około 1910-15 roku.	
452	460	Dom mieszkalny	Staszica	33-35	Około 1920-30 roku.	
453	461	Dom mieszkalny	Staszica	37-39	Około 1920-30 roku.	
454	462	Dom mieszkalny	Staszica	4	Około 1910-15 roku.	
455	463	Dom mieszkalny	Staszica	41-43	Około 1920-30 roku.	
456	464	Dom mieszkalny	Staszica	45-47	Około 1920-30 roku.	
457	465	Dom mieszkalny	Staszica	5	Około 1925 roku.	
458	466	Dom mieszkalny	Staszica	6-8	Około 1915-20 roku.	
459	467	Dom mieszkalny	Staszica	7-9	Około 1910-15 roku.	
460	468	Dom mieszkalny	Szeroka	10	Około 1925 roku.	
461	469	Dom mieszkalny	Sztumska	11	Około 1800 roku.	
462	470	Dom mieszkalny	Sztumska	6	Około 1915-25 roku.	
463	471	Dom mieszkalny	Sztumska	8	Około 1915-25 roku.	
464	472	Dom mieszkalny	Sztumska	16	Około 1895-1900	
465	473	Dom mieszkalny	Sztumska	12	Około 1810-20 roku.	
466	474	Dom mieszkalny	Sztumska	15	Około 1800-10 roku.	
467	475	Dom mieszkalny	Sztumska	3	Około 1800 roku.	
468	476	Dom mieszkalny	Sztumska	4	Około 1800-10 roku.	
469	477	Dom mieszkalny	Sztumska	5	Około 1800-20 roku.	
470	478	Dom mieszkalny	Ślepa	2	Około 1875-80 rok.	
471	479	Dom mieszkalny	Ślepa	4	Około 1905-15 roku.	
472	480	Dom mieszkalny	Ślepa	6	Około 1925 roku.	
473	481	Dom mieszkalny	Śliska	1	Około 1910-15 roku.	

Program opieki nad zabytkami Kwidzyna na lata 2012-2015

Lp.	ID	Obiekt	Ulica	Nr	Datowanie	Rejestr zabytków
474	482	Dom mieszkalny	Śliska	3	Około 1910-15 roku.	
475	483	Dom mieszkalny	Śliska	5	Około 1910-15 roku.	
476	484	Dom mieszkalny	Targowa	10	Około 1905-10 roku.	
477	485	Dom mieszkalny	Targowa	12	Około 1905-10 roku.	
478	486	Dom mieszkalny	Targowa	13	Około 1905-10 roku.	
479	487	Dom mieszkalny	Targowa	14	Około 1905-10 roku.	
480	488	Dom mieszkalny	Targowa	16	Około 1905-15 roku.	
481	489	Dom mieszkalny	Targowa	18	Około 1880-90 roku.	
482	490	Dom mieszkalny	Targowa	2	Około 1890-1900	
483	491	Dom mieszkalny	Targowa	20	Około 1900-05 roku.	
484	492	Dom mieszkalny	Targowa	11	Około 1890-1900	
485	493	Dom mieszkalny	Targowa	26	Około 1895-1905	
486	494	Dom mieszkalny	Targowa	5	Około 1915-25 roku.	
487	495	Kamienica mieszczańska	Toruńska	1	Około 1900 roku.	
488	496	Dom mieszkalny o charakterze willowym	Toruńska	10	Około 1905 roku.	
489	497	Dom mieszkalny	Toruńska	11	Około 1930 roku.	
490	498	Dom mieszkalny	Toruńska	13	1910 rok.	
491	499	Dom mieszkalny	Toruńska	15	1910 rok.	
492	500	Dom mieszkalny	Toruńska	19	Około 1910-20 roku.	
493	501	Dom mieszkalny	Toruńska	20	Około 1930	1521 z dn 20.02.95
494	502	Dom mieszkalny	Toruńska	22	Około 1925-30 roku.	
495	503	Dom mieszkalny	Toruńska	22a	Około 1910-20 roku.	
496	504	Dom mieszkalny	Toruńska	24	Około 1910-20 roku.	
497	505	Dom mieszkalny	Toruńska	4-6	Około 1899-1900	
498	506	Dom mieszkalny	Toruńska	5	Około 1920-25 roku.	
499	507	Dom mieszkalny	Toruńska	7-9	Około 1925-30 roku.	
500	508	Dom mieszkalny	Toruńska	8	Około 1920-25 roku.	
501	509	Dom mieszkalny	Toruńska	2	1898 roku.	1374 z dn 28.12.92
502	510	Dom mieszkalny	Warszawska	102-104	1909 rok.	
503	511	Szkoła Sześcioklasowa, Szkoła Główna	Warszawska	13	1930-31 rok.	
504	512	Dom mieszkalny	Warszawska	12	Około 1895-1900	
505	513	Dom mieszkalny	Warszawska	14	Około 1895-1900	
506	515	Dom mieszkalny	Warsza	16	Około 1890-95 roku.	
507	516	Siedziba Starostwa (Kreishaus)	Warszawska	18	Około 1800 roku.	1536 z dn. 19.05.95
508	517	Siedziba starostwa	Warszawska	19	1913-15 roku.	1546 z dn. 19.05.95
509	518	Dom mieszkalny	Warszawska	21	Około 1895-1900	
510	520	Dom mieszkalny	Warszawska	24	Około 1890-99 roku.	
511	521	Kamienica czynszowa	Warszawska	26	Około 1900-15 roku.	
512	522	Dom mieszkalny	Warszawska	28	Około 1900-15 roku.	
513	523	Dom mieszkalny	Warszawska	3	Około 1900-15 roku.	
514	524	Dom mieszkalny	Warszawska	30	Około 1900-10 roku.	
515	525	Dom mieszkalny	Warszawska	31-33	Około 1915-20	
516	526	Dom mieszkalny	Warszawska	32	Około 1900-10 roku.	
517	527	Dom mieszkalny	Warszawska	34	Około 1900-10 roku.	
518	528	Kamienica czynszowa	Warszawska	36	Około 1900-10 roku.	
519	529	Dom mieszkalny	Warszawska	37	Około 1880-1895	
520	530	Kamienica czynszowa	Warszawska	38	Około 1900-15 roku.	
521	531	Łoża Masońska "Pod Żółtą Harfą"	Warszawska	39	1825 rok.	
522	532	Budynek gospodarczy	Warszawska	39a	Około 1880-90 roku.	
523	533	Dom mieszkalny	Warszawska	4	Około 1895-1905	

Program opieki nad zabytkami Kwidzyna na lata 2012-2015

Lp.	ID	Obiekt	Ulica	Nr	Datowanie	Rejestr zabytków
524	534	Dom mieszkalny	Warszawska	40	Około 1915-25 roku.	
525	535	Dom mieszkalny	Warszawska	42	Około 1870-75 roku.	
526	536	Dom mieszkalny	Warszawska	5	Około 1905-10 roku.	
527	537	Dom mieszkalny	Warszawska	6	Około 1850-60 roku.	
528	538	Dom mieszkalny	Warszawska	7	Około 1900-15 roku.	
529	539	Dom mieszkalny	Warszawska	75	Około 1905-15 roku.	
530	540	Dom mieszkalny	Warszawska	8	Około 1905-15 roku.	
531	541	Dom mieszkalny	Warszawska	85	Około 1900-10 roku.	
532	542	Dom mieszkalny	Warszawska	9	Około 1875-80 roku.	
533	543	Dom mieszkalny	Warszawska	96	Około 1900-10 roku.	
534	544	Dom mieszkalny	Willowa	12	Około 1925-30 roku.	
535	545	Dom mieszkalny	Willowa	14	Około 1925-30 roku.	
536	546	Dom mieszkalny	Willowa	16	Około 1925-30 roku.	
537	547	Dom mieszkalny	Willowa	18	Około 1925-30 roku.	
538	548	Dom mieszkalny	Willowa	20	Około 1925-30 roku.	
539	549	Dom mieszkalny	Willowa	27	Około 1925-30 roku.	
540	550	Dom mieszkalny	Willowa	29	Około 1925-30 roku.	
541	551	Dom mieszkalny	Willowa	31	Około 1925-30 roku.	
542	552	Dom mieszkalny	Willowa	33	Około 1925-30 roku.	
543	553	Kamienica czynszowa	Wiśłana	11-11a	1905 rok.	
544	554	Kamienica czynszowa	Wiśłana	6-8-10-12	Około 1908-10 roku.	
545	555	Dom mieszkalny	Wiśłana	9	Około 1910-15 roku.	
546	556	Dom mieszkalny	Zamkowa Góra	4	Około 1900-10 roku.	
547	557	Dom mieszkalny	Zamkowa Góra	6	Około 1900-10 roku.	
548	558	Dom mieszkalny	Zamkowa Góra	8	Około 1900-10 roku.	
549	559	Dom superintendenta z parafii katedralnej	Zbożowa	1	1864 rok.	1514 z dn. 02.02.95
550	560	Dom mieszkalny	Zduńska	13	Około 1875-80 roku.	
551	561	Dom mieszkalny	Zduńska	15	Około 1900-10 roku.	
552	562	Dom mieszkalny	Zduńska	16	Około 1880-90 roku.	
553	563	Dom mieszkalny	Zduńska	17	Około 1885-1890 roku.	
554	564	Dom mieszkalny	Zduńska	19	Około 1910 roku.	
555	565	Dom mieszkalny	Zduńska	22	Około 1890-95 roku.	
556	566	Dom mieszkalny	Zduńska	24	Około 1890-95 roku.	
557	567	Dom mieszkalny	Zduńska	5	Około 1890-1900	
558	568	Dom mieszkalny	Zduńska	9	Około 1880-95 roku.	
559	569	Dom mieszkalny	Żelazna	12	Około 1890-1900	
560	570	Dom mieszkalny	Żelazna	15	Około 1890-90 roku.	
561	571	Dom mieszkalny	Żelazna	16	Około 1880-1900	
562	572	Dom mieszkalny	Żelazna	19	Około 1915-20 roku.	
563	573	Dom mieszkalny	Żelazna	23	Około 1870-75 roku.	
564	574	Dom mieszkalny	Żelazna	3	Około 1915-20 roku.	
565	575	Dom mieszkalny	Żelazna	6	Około 1880-95 roku.	
566	576	Dom mieszkalny	Żelazna	7	1910 rok.	
567	577	Dom mieszkalny	Żwirki i Wigury	2	Około 1905-10 roku.	
568	578	Dom mieszkalny	Żwirki i Wigury	10	Około 1915-20 roku.	
569	579	Dom mieszkalny	Żwirki i Wigury	12	Około 1880-95 roku.	
570	580	Dom mieszkalny	Żwirki i Wigury	13	Około 1880-90 roku.	
571	581	Dom mieszkalny	Żwirki i Wigury	25	Około 1880-90 roku.	
572	582	Dom mieszkalny	Żwirki i Wigury	27	Około 1870-80 roku.	

Program opieki nad zabytkami Kwidzyna na lata 2012-2015

Lp.	ID	Obiekt	Ulica	Nr	Datowanie	Rejestr zabytków
573	583	Dom mieszkalny	Żwirki i Wigury	33	Około 1875-80 roku.	
574	584	Stajnia główna - Wieżowa	Miłosna	18	1907-10 rok.	977 z dn. 25.02.80
575	585	Stajnia - Ogrodowa	Miłosna	18	1907-10 rok.	977 z dn. 25-02-80
576	586	Stajnia - Kowalska	Miłosna	18	1907-10 rok.	977 z dn. 25.02.80
577	587	Wodociągowa wieża ciśnień - folwarczna	Miłosna.	18	1907-10 rok.	977 z dn. 25-02-80
578	588	Kryta ujeżdżalnia	Miłosna	18	1907-10 rok.	977 z dn. 25-02-80
579	589	Remiza, kuźnia	Miłosna.	18	1907-11 rok.	977 z dn. 25-02-80
580	590	Dom dyrektora	Miłosna.	2	1907-10 rok.	977 z dn. 25-02-80
581	591	Dom mieszkalno - administracyjny	Miłosna.	1	1907-11 rok.	977 z dn. 25-02-80
582	592	Dom mieszkalny	Miłosna	3	1907-11 rok.	977 z dn. 25-02-80
583	593	Dom mieszkalny	Miłosna	4	1907-11 rok.	977 z dn. 25-02-80
584	594	Dom mieszkalny	Miłosna	5	1907-11 rok.	977 z dn. 25-02-80
585	595	Dom mieszkalny	Miłosna	6	1907-11 rok.	977 z dn. 25-02-80
586	596	Dom mieszkalny	Miłosna	7	1907-11 rok.	977 z dn. 25-02-80
587	597	Dom mieszkalny	Miłosna	8	1907-11 rok.	977 z dn. 25-02-80
588	598	Dom mieszkalny	Miłosna	9	1907-11 rok.	977 z dn. 25-02-80
589	599	Dom mieszkalny	Miłosna	10	1907-11 rok.	977 z dn. 25-02-80
590	600	Dom mieszkalny	Miłosna	11	1907-11 rok.	977 z dn. 25-02-80
591	601	Dom mieszkalny	Miłosna	12	1907-11 rok.	977 z dn. 25-02-80
592	602	Dom mieszkalny	Miłosna	13	1907-11 rok.	977 z dn. 25-02-80
593	603	Dom mieszkalny	Miłosna	14	1907-11 rok.	977 z dn. 25-02-80
594	604	Dom mieszkalny	Miłosna	15	1907-11 rok.	977 z dn. 25-02-80
595	605	Dom mieszkalny	Miłosna	16	1907-11 rok.	977 z dn. 25-02-80
596	606	Dom mieszkalny	Miłosna	17	1907-11 rok.	977 z dn. 25-02-80
597	607	Brama wjazdowa nr 1	Miłosna		1907-11 rok.	977 z dn. 25-02-80
598	608	Brama wjazdowa nr 2	Miłosna		1907-11 rok.	977 z dn. 25-02-80
599	609	Dom mieszkalny	Hallera	6	Około 1905-10 roku.	
600	610	Dom mieszkalny	Warszawska	46	Około 1900-10 roku.	
601	611	Dom mieszkalny	Warszawska	48	Około 1900-20 roku.	
602	612	Dom mieszkalny	Zamkowa Góra	11	Około 1900-10 roku.	
603	613	Dom mieszkalny	Piłsudskiego	25	Około 1900-10 roku.	
604	614	Dom mieszkalny	Piłsudskiego	2	Około 1890-95 roku.	
605	615	Dom mieszkalny	Malborska	79	Około 1880-90 roku.	
606	616	Dom mieszkalny	Grunwaldzka	25	Około 1930 roku.	
607	617	Dom mieszkalny	Grunwaldzka	21	Około 1930 roku.	
608	618	Dom mieszkalny	Grunwaldzka	17	Około 1930 roku.	
609	619	Dom mieszkalny	Grunwaldzka	14	Około 1930 roku.	
610	620	Dom mieszkalny	Grunwaldzka	12	Około 1930 roku.	
611	621	Dom mieszkalny	Grunwaldzka	11	Około 1930 roku.	
612	622	Dom mieszkalny	Grunwaldzka	6	Około 1930 roku.	
613	623	Dom mieszkalny	Starozamkowa.	5	Około 1925-35 roku.	
614	624	Dom mieszkalny	Starozamkowa	9	Około 1930 roku.	
615	625	Dom mieszkalny	Grudziądzka	56	Około 1915-20 roku.	
616	626	Dom mieszkalny	Grudziądzka	58	Około 1915-20 roku.	
617	627	Dom mieszkalny	Krasickiego	35-37	Około 1930 roku.	
618	628	Dom mieszkalny	Słowackiego	13	Około 1930 roku.	
619	629	Dom mieszkaln	Kopernika	3	Około 1930 roku.	
620	630	Dom mieszkalny	Kopernika	5	Około 1930 roku.	
621	631	Grodzisko	Starozamkowa		Około 1175-1275	125/ Archeol. z dn. 23.12.70
622	632	Dom mieszkalny	Łakowa	28	Około 1910-15 roku.	
623	633	Cmentarz żołnierzy rosyjskich	Południowa		1813 rok.	
624	634	Cmentarz św. Jerzego	Pl. Plebiscytowy		1375-1775 rok.	
625	635	Cmentarz - żydowski	Kościuszki		1808-1938 rok.	
626	636	Cmentarz - katolicki	Mostowa-Kolejowa.		1825-1973 rok.	
627	637	Cmentarz - ewangelicki	Hallera		1800-1973 rok.	

Program opieki nad zabytkami Kwidzyna na lata 2012-2015

Lp.	ID	Obiekt	Ulica	Nr	Datowanie	Rejestr zabytków
628	638	Cmentarz - katolicki	Hallera		ok.r. 1913- 1950.	
629	639	Cmentarz żołnierzy radzieckich	Sportowa		Około 1950 roku.	
630	640	Wiadukt kolejowy	Mostowa		Około 1890 rok.	
631	641	Dom mieszkalny	Piastowska	21	Około 1930 roku.	
632	642	Most kolejowy	Piastowowska		Około 1900 roku.	
633	643	Cmentarz ewangelicki	Piastowska.		Około 1875-1925	

5. Wykaz kart ewidencyjnych zabytków archeologicznych.
(opracowanie własne na podstawie materiałów udostępnionych przez Urząd Miejski w Kwidzynie)

Lp.	Nr AZP	Nr stanowiska archeologicznego	Nazwa	Chronologia
1	25-46	1	średniowieczny zespół zamkowy	ok. 1320
2	25-46	2	grodzisko, kultura pruska	XII-XIII w.
3	25-46	3	osada	XIV-XV w.
4	25-46	4	osada	neolit
5	25-46	6	śląd osadnictwa	neolit
6	25-46	7	znalezisko luźne	neolit
7	25-46	8	cementarzysko, kultura pomorska	wczesna epoka żelaza
8	25-46	9	cementarzysko, kultura oksywska	okres późnolateński
9	25-46	10	znalezisko luźne	neolit
10	25-46	11	skarb monet, kultura wielbarska	okres wpływów rzymskich
11	25-46	12	znalezisko luźne	neolit
12	25-46		śląd osadnictwa	neolit
13	25-46		śląd osadnictwa, kultura ceramiki wstęgowej	neolit
14	25-46		śląd osadnictwa, kultura ceramiki wstęgowej	neolit
15	25-46		śląd osadnictwa	neolit
16	25-46		śląd osadnictwa, kultura ceramiki sznurowej	neolit
17	25-46		śląd osadnictwa	neolit
18	25-46		śląd osadnictwa	neolit
19	25-46		śląd osadnictwa	neolit
20	25-46		śląd osadnictwa	neolit
21	25-46		osada	wczesne średniowiecze
22	25-46		śląd osadnictwa	X w.
23	25-46		śląd osadnictwa	neolit
24	25-46		śląd osadnictwa	okres wpływów rzymskich
25	25-46		śląd osadnictwa	neolit
26	25-46		śląd osadnictwa	średniowiecz-nowożytność
27	25-46		osada	neolit
28	25-46		śląd osadnictwa	neolit
29	24-46	7	śląd osadnictwa	XIV-XV w.
30	24-46	6	śląd osadnictwa, kultura pomorska	wczesna epoka żelaza
31	24-46	5	śląd osadnictwa	XIV-XV w.
32	24-46	2	śląd osadnictwa	XIV-XVI w.
33	24-46	4	śląd osadnictwa, kultura pucharów lejowatych	środkowy i późny neolit

6. Wykaz kart ewidencyjnych zabytków architektury i budownictwa, tzw. *białych kart*, przechowywanych w WUOZ w Gdańsku oraz w NID OT Gdańsk.

(opracowanie własne na podstawie materiałów udostępnionych przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Gdańsku oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa Oddział Terenowy w Gdańsku, www.nid.pl)

Lp.	Adres	Obiekt	Data wyk. karty	Autorzy
1		Założenie urbanistyczne	1978	W. Chruszczyńska
2		Zespół zamkowy - katedralny	bez daty	W. Chruszczyńska
3		Dansker (w zespole zamkowym)	1977	W. Chruszczyńska
4		Zespół murów obronnych - odcinek zach. i pld.	1977	W. Chruszczyńska, J. Grygiel
5	ul. 11 Listopada nr 1 (d. Wasilewskiej)	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
6	ul. 11 Listopada nr 2 (d. Wasilewskiej)	Dom mieszkalny (kamienica)	1978	W. Chruszczyńska
7	ul. 11 Listopada nr 3 (d. Wasilewskiej)	Dom mieszkalny (kamienica)	1978	W. Chruszczyńska
8	ul. 11 Listopada nr 4 (d. Wasilewskiej)	Dom mieszkalny (kamienica)	1978	W. Chruszczyńska
9	ul. 11 Listopada nr 5 (d. Wasilewskiej)	Dom mieszkalny (kamienica)	1978	W. Chruszczyńska
10	ul. 11 Listopada nr 10 (d. Wasilewskiej)	Dom mieszkalny (kamienica)	1978	W. Chruszczyńska
11	ul. Basztowa nr 3	Kaplica	1978	W. Chruszczyńska
12	ul. Batalionów Chłopskich nr 39	Spichlerz	1977	W. Chwaszczyńska
13	ul. Batalionów Chłopskich nr 44 A	Bożnica żydowska	1994	E. Gregorczyk
14	ul. Batalionów Chłopskich nr 62	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
15	ul. Batalionów Chłopskich nr 64	Dom mieszkalny (nie istnieje)	1978	W. Chruszczyńska
16	ul. Batalionów Chłopskich nr 66	Dom mieszkalny	1978	brak autora
17	ul. Batalionów Chłopskich nr 68	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
18	ul. Braterstwa Narodów nr 50	Pocztą	1994	A. Dobry, J. Pawłowska, A. Pawłowski
19	ul. Braterstwa Narodów nr 52	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
20	ul. Braterstwa Narodów nr 54	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
21	ul. Braterstwa Narodów nr 56 / 58	Dom mieszkalny (kamienica)	1978	W. Chruszczyńska
22	ul. Braterstwa Narodów nr 59	Dom	brak daty	brak autora
23	ul. Braterstwa Narodów nr 59	Ośrodek szkolno - wychowawczy - d. sąd ziemski	1997	M. Gawryluk
24	ul. Braterstwa Narodów nr 60	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
25	ul. Braterstwa Narodów nr 65	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
26	ul. Braterstwa Narodów nr 67	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
27	ul. Chopina nr 4	Szkoła - ob. Szkoła Podstawowa nr 1	1994	A. Dobry, A. Pawłowski, J. Pawłowska
28	ul. Chopina nr 9	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
29	ul. Chopina nr 11	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
30	ul. Chopina nr 12 (16)	Dom mieszkalny	1978	
31	ul. Chopina nr 13	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
32	ul. Chopina nr 14	Dom mieszkalny (kamienica)	1978	W. Chruszczyńska
33	ul. Chopina nr 15	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
34	ul. Chopina nr 18	Dom mieszkalny (kamienica)	1978	W. Chruszczyńska
35	ul. Chopina nr 22	Dom mieszkalny	1978	
36	ul. Chopina nr 23	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
37	ul. Chopina nr 24	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
38	ul. Chopina nr 25	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
39	ul. Chopina nr 28	Dom mieszkalny (Hotel)	1978	W. Chruszczyńska

Lp.	Adres	Obiekt	Data wyk. karty	Autorzy
40	ul. Chopina nr 30	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
41	ul. Chopina nr 32	Dom mieszkalny (kamienica)	1978	W. Chruszczyńska
42	ul. Chopina nr 34	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
43	ul. Chopina nr 40	Dom mieszkalny (kamienica)	1978	W. Chruszczyńska
44	ul. Chopina nr 42	Dom mieszkalny (kamienica)	1978	W. Chruszczyńska
45	ul. Daszyńskiego 3 (d. Okrzei)	Dom mieszkalny (kamienica)	1978	W. Chruszczyńska
46	ul. Daszyńskiego 4 (d. Okrzei)	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
47	ul. Daszyńskiego 5 (d. Okrzei)	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
48	ul. Daszyńskiego 6 (d. Okrzei)	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
49	ul. Daszyńskiego 9 (d. Okrzei)	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
50	ul. Daszyńskiego 10 (d. Okrzei)	Dom mieszkalny (kamienica)	1978	W. Chruszczyńska
51	ul. Gdańska, Batalionów Chłopskich, Górna, Podjazdowa	Mury miejskie - odcinek południowy i zachodni	1997	M. Gawryluk
52	ul. Grudziądzka nr 10 (d. Dzierżyńskiego)	Dom mieszkalny	1977	W. Chruszczyńska
53	ul. Grudziądzka nr 15 (d. Dzierżyńskiego)	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
54	ul. Grudziądzka nr 17 (d. Dzierżyńskiego)	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
55	ul. Grudziądzka nr 18 (d. Dzierżyńskiego)	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
56	ul. Grudziądzka nr 19 A (d. Dzierżyńskiego)	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
57	ul. Grudziądzka nr 30	Koszary wojskowe - d. " Unteroffizier Schule "	1995	M. Jonakowski
58	ul. Grudziądzka nr 30 (d. Dzierżyńskiego)	Koszary wojskowe	1978	W. Chruszczyńska, J. Grygiel
59	ul. Grudziądzka nr 30 (d. Dzierżyńskiego)	Budynek sztabowy w zespole koszar wojskowych - d. " Unteroffizier Schule "	1995	M. Jonakowski
60	ul. Grudziądzka nr 34 (d. Dzierżyńskiego)	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
61	ul. Grudziądzka nr 35 (d. Dzierżyńskiego)	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
62	ul. Grudziądzka nr 36 (d. Dzierżyńskiego)	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
63	ul. Grudziądzka nr 37 (d. Dzierżyńskiego)	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
64	ul. Grudziądzka nr 48 (d. Dzierżyńskiego)	Dom mieszkalny (kamienica)	1978	W. Chruszczyńska
65	ul. Grudziądzka nr 50 (d. Dzierżyńskiego)	Dom mieszkalny (kamienica)	1978	W. Chruszczyńska
66	ul. Grunwaldzka nr 4	Zajazd - ob. Przedszkole nr 3	1995	A. Dobry, J. Pawłowska, A. Pawłowski, L. Okoński
67	ul. Hallera nr 4	Wyższa Szkoła dla Dziewcząt - ob. Szkoła Podstawowa nr 5	1994	A. Dobry, J. Pawłowska, A. Pawłowski, L. Okoński
68	ul. Hallera nr 15 (d. Świerczewskiego)	Dom mieszkalny (kamienica)	1978	W. Chruszczyńska
69	ul. Hallera nr 17 (d. Świerczewskiego)	Dom mieszkalny (kamienica)	1978	W. Chruszczyńska
70	ul. Katedralna nr 1	Zamek	1977	W. Chruszczyńska, J. Grygiel
71	ul. Katedralna nr 1	Zamek kapituły pomezańskiej	1997	M. Gawryluk
72	ul. Katedralna nr 3	Pałacyk	1978	W. Chruszczyńska
73	ul. Katedralna nr 5	Pałac Regencji	1978	brak autora
74	ul. Katedralna nr 5	Zespół Szkół Zawodowych nr 2 - d. pałac Regencji	1997	M. Gawryluk
75	ul. Kochanowskiego nr 34	Przedszkole i dom mieszkalny	1995	A. Dobry, J. Pawłowska, A. Pawłowski, L. Okoński
76	ul. Konarskiego nr 4	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
77	ul. Konarskiego nr 6	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
78	ul. Konarskiego nr 10	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
79	ul. Konarskiego nr 12	Szkoła - gimnazjum dla chłopców - ob. I Liceum Ogólnokształcące	1995	A. Dobry, A. Pawłowski, J. Pawłowska, L. Okoński
80	ul. Kopernika nr 8	Kaplica ewangelicka - ob. klub i pracownia Zakładu Elektrotechniki Motoryzacyjnej " Polmo "	1994	A. Dobry, J. Pawłowska, A. Pawłowski, L. Okoński
81	ul. Kościuszki nr	Zespół koszar wojskowych, d. " Hochmeister Kaserne "	1995	A. Dobry, J. Pawłowska, A. Pawłowski, L. Okoński

Program opieki nad zabytkami Kwidzyna na lata 2012-2015

Lp.	Adres	Obiekt	Data wyk. karty	Autorzy
82	ul. Kościuszki nr	Budynek koszarowy w zespole koszar wojskowych	1995	A. Dobry, J. Pawłowska, A. Pawłowski, L. Okoński
83	ul. Kościuszki nr 3	Zespół młyna mechanicznego - ob. hurtownie Przedsiębiorstwa Hurtu Spożywczego	1995	A. Dobry, J. Pawłowska, A. Pawłowski, L. Okoński
84	ul. Kościuszki nr 3	Dawny młyn parowy	2003	K. Madziara, S. Januszewski
85	ul. Kościuszki nr 4 - 4 A	Dom mieszkalny (kamienica)	1992	A. Milkiewicz
86	ul. Kościuszki nr 5	Dom mieszkalny (kamienica)	1992	A. Milkiewicz
87	ul. Kościuszki nr 6	Dom mieszkalny (kamienica)	1992	A. Milkiewicz
88	ul. Kościuszki nr 7 - 7 A	Dom mieszkalny (kamienica)	1992	A. Milkiewicz
89	ul. Kościuszki nr 10	Dom mieszkalny (kamienica)	1992	A. Milkiewicz
90	ul. Kościuszki nr 11	Dom mieszkalny (kamienica)	1977	W. Chruszczyńska
91	ul. Kościuszki nr 12	Dom mieszkalny (kamienica)	1977	W. Chruszczyńska
92	ul. Kościuszki nr 13	Dom mieszkalny (kamienica)	1992	A. Milkiewicz
93	ul. Kościuszki nr 15	Dom mieszkalny (nie istnieje)	1978	W. Chruszczyńska
94	ul. Kościuszki nr 20	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
95	ul. Kościuszki nr 27	Dom mieszkalny (kamienica)	1978	W. Chruszczyńska
96	ul. Kościuszki nr 29 (28)	Dom mieszkalny (kamienica)	1978	
97	ul. Kościuszki nr 31	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
98	ul. Kościuszki nr 32	Dom mieszkalny (kamienica)	1978	W. Chruszczyńska
99	ul. Kościuszki nr 33	Dom mieszkalny (kamienica)	1978	W. Chruszczyńska
100	ul. Kościuszki nr 34	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
101	ul. Kościuszki nr 38	Dom mieszkalny (kamienica)	1978	W. Chruszczyńska
102	ul. Kościuszki nr 39	Dom mieszkalny (kamienica)	1978	W. Chruszczyńska
103	ul. Kościuszki nr 40	Dom mieszkalny	1977	W. Chruszczyńska
104	ul. Kościuszki nr 42	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
105	ul. Kościuszki nr 43	Dom mieszkalny (kamienica)	1978	W. Chruszczyńska
106	ul. Kościuszki nr 45	Dom mieszkalny (kamienica)	1978	W. Chruszczyńska
107	ul. Kościuszki nr 46	Dom mieszkalny (kamienica)	1978	W. Chruszczyńska
108	ul. Kościuszki nr 49	Kasyno oficerskie - ob. zbór zielonoświątkowy	1995	A. Dobry, J. Pawłowska, A. Pawłowski, L. Okoński
109	ul. Kościuszki nr 54	Zespół dworca kolejowego	1998	B. Jesionowski
110	ul. Kościuszki nr 54	Dworzec PKP - budynek stacyjny (w zespole)	1994	T. Kasperkiewicz
111	ul. Łąkowa nr 14	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
112	ul. Łąkowa nr 16	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
113	ul. Łąkowa nr 24	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
114	ul. Łąkowa nr 26	Dom mieszkalny (kamienica)	1978	W. Chruszczyńska
115	ul. Łąkowa nr 32	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
116	ul. Łąkowa nr 38	Zespół budynków administracyjno - przemysłowych - ob. zakład energetyczny	1994	A. Dobry, J. Pawłowska, A. Pawłowski, L. Okoński
117	ul. Magazynowa nr 9	Spichlerz	1978	W. Chruszczyńska
118	ul. Magazynowa nr 12 (d. ul. Chopina nr 11)	Spichlerz	1994	
119	ul. Malborska nr 85	Budynek szkolny i dom mieszkalny - ob. Szkoła Podstawowa nr 3	1994	A. Dobry, J. Pawłowska, A. Pawłowski, L. Okoński
120	ul. Mareza nr 65	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
121	ul. Mareza nr 106	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
122	ul. Miedziana nr 10	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
123	ul. Moniuszki nr 5	Budynek internatu dla chłopców Gimnazjum Niemieckiego - ob. Państwowy Młodzieżowy Zakład Wychowawczy	1995	A. Dobry, J. Pawłowska, A. Pawłowski, L. Okoński
124	ul. Obrońców Stalingradu nr 1	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
125	ul. Obrońców Stalingradu nr 2	Budynek mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
126	ul. Ogrodowa nr 13	Budynek magazynowy	1995	A. Milkiewicz
127	ul. Parkowa	Kościół pokatedralny p.w. św. Jana Ewangelisty	brak daty	W. Chruszczyńska, J. Grygiel
128	ul. Parkowa	Kaplica - mauzoleum von Groebenów	1990	J. Domino
129	ul. Parkowa	Kościół pokatedralny p.w. św. Jana Ewangelisty	1990	J. Domino
130	ul. Piastowska nr 1	Budynek Łoży Masońskiej - ob. klasztor zgromadzenia ss. benedyktynek i misjonarek	1995	A. Dobry, J. Pawłowska, A. Pawłowski, L. Okoński

Program opieki nad zabytkami Kwidzyna na lata 2012-2015

Lp.	Adres	Obiekt	Data wyk. karty	Autorzy
131	ul. Piastowska nr 1	Budynek gospodarczy	1978	W. Chruszczyńska
132	ul. Piastowska nr 6	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
133	ul. Piastowska nr 7	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
134	ul. Piastowska nr 8	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
135	ul. Piastowska nr 10 / 12	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
136	ul. Piastowska nr 24	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
137	ul. Piastowska nr 30	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
138	ul. Piastowska nr 38	Młyn w zagrodzie młyńskiej	1999	P. Bobrowski
139	ul. Piłsudskiego (d. 1 Maja)	Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP	1990	J. Domino
140	ul. Piłsudskiego nr 3	Dom mieszkalny - ob. dom mieszkalny i budynek administracyjny	1995	A. Dobry, J. Pawłowska, A. Pawłowski, L. Okoński
141	ul. Piłsudskiego nr 4	Budynek Kasyna Cywilnego, Casino Preussenhof, kino " Film-Bune ", kino " Tęcza "	1995	A. Dobry, J. Pawłowska, A. Pawłowski, L. Okoński
142	ul. Piłsudskiego nr 6	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
143	ul. Piłsudskiego nr 21	Budynek Urzędu Finansowego - ob. biblioteka	1995	A. Dobry, J. Pawłowska, A. Pawłowski, L. Okoński
144	ul. Piłsudskiego nr 22	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
145	ul. Piłsudskiego nr 24	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
146	ul. Piłsudskiego nr 26	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
147	ul. Piłsudskiego nr 28	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
148	ul. Piłsudskiego nr 35	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
149	ul. Piłsudskiego nr 47	Dom parafialny - ob. klasztor oo. franciszkanów	1994	A. Dobry, J. Pawłowska, A. Pawłowski, L. Okoński
150	ul. Plac Plebiscytowy nr 1	Budynek Administracyjny Ziemstwa Kredytowego - ob. sąd rejonowy	1994	A. Dobry, J. Pawłowska, A. Pawłowski, L. Okoński
151	ul. Plac Plebiscytowy nr 3	Budynek Administracyjny Ziemstwa Kredytowego Zachodnio - Pruskiego - ob. Przychodnia Rejonowa nr 1 Zespołu Opieki Zdrowotnej	1994	A. Dobry, J. Pawłowska, A. Pawłowski, L. Okoński
152	ul. Plac Plebiscytowy nr 4	Szpital św. Jerzego - ob. dom mieszkalny	1997	M. Gawryluk
153	ul. Podgórna nr 20	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
154	ul. Rynek Miejski	Wieża ratuszowa (ruina)	brak daty	W. Chruszczyńska
155	ul. Słowiańska nr 13	Dom mieszkalny	1978	
156	ul. Słowiańska nr 14	Dom mieszkalny	1977	W. Chruszczyńska
157	ul. Słowiańska nr 15	Dom mieszkalny	1977	W. Chruszczyńska
158	ul. Słowiańska nr 17	Szkoła	1078	W. Chruszczyńska
159	ul. Słowiańska nr 21	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
160	ul. Staszica nr 2	Szkoła Rolnicza - ob. Szkoła Podstawowa nr 2 - tzw " Pod Zegarem "	1995	A. Dobry, J. Pawłowska, A. Pawłowski, L. Okoński
161	ul. Sztumska nr 5	Dom mieszkalny - ob. internat szkoły muzycznej	1995	A. Dobry, J. Pawłowska, A. Pawłowski, L. Okoński
162	ul. Staszica nr 16	Szkoła Ludowa - ob. Szkoła Podstawowa nr 2	1995	A. Dobry, A. Pawłowski, J. Pawłowska, L. Okoński
163	ul. Targowa nr 1	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
164	ul. Toruńska nr 2 (d. Nowotki)	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
165	ul. Toruńska nr 8 (d. Nowotki)	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
166	ul. Toruńska nr 20 (d. Nowotki)	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
167	ul. Toruńska nr 22 (d. Nowotki)	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
168	ul. Toruńska nr 22 A (d. Nowotki)	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
169	ul. Toruńska nr 24 (d. Nowotki)	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
170	ul. Warszawska nr 1	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
171	ul. Warszawska nr 5	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
172	ul. Warszawska nr 6	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
173	ul. Warszawska nr 8	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
174	ul. Warszawska nr 9	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
175	ul. Warszawska nr 13	Szkoła Hindenburg - Schule, Hauptschule - ob. Szkoła Podstawowa nr 4	1994	A. Dobry, J. Pawłowska, A. Pawłowski, L. Okoński
176	ul. Warszawska nr 15	Dom mieszkalny - ob. Ośrodek Kształcenia Ustawicznego	1994	A. Dobry, J. Pawłowska, A. Pawłowski, L. Okoński
177	ul. Warszawska nr 16	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
178	ul. Warszawska nr 18	Dwór	1978	W. Chruszczyńska
179	ul. Warszawska nr 19	Starostwo - ob. Urząd Miejski	1978	W. Chruszczyńska

Program opieki nad zabytkami Kwidzyna na lata 2012-2015

Lp.	Adres	Obiekt	Data wyk. karty	Autorzy
180	ul. Warszawska nr 24	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
181	ul. Warszawska nr 26	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
182	ul. Warszawska nr 28	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
183	ul. Warszawska nr 29	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
184	ul. Warszawska nr 31 -33	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
185	ul. Warszawska nr 34	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
186	ul. Warszawska nr 36	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
187	ul. Warszawska nr 37	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
188	ul. Warszawska nr 38	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
189	ul. Warszawska nr 42	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
190	ul. Warszawska nr 43	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
191	ul. Warszawska nr 46	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
192	ul. Warszawska nr 48	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
193	ul. Warszawska nr 54	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyński
194	ul. Zbożowa nr 1	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
195	ul. Żelazna nr 3	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
196	ul. Żwirki i Wigury nr 2	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
197	ul. Żwirki i Wigury nr 10	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
198	ul. Żwirki i Wigury nr 11	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
199	ul. Żwirki i Wigury nr 12	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
200	ul. Żwirki i Wigury nr 25	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
201	ul. Żwirki i Wigury nr 33	Dom mieszkalny	1978	W. Chruszczyńska
202	Kwidzyn - Miłosna nr 1	Państwowa Stadnina Ogierów	1977	W. Chruszczyńska
203	Kwidzyn - Miłosna nr 1	Dom dyrektora w zespole stadniny koni - ob. pensjonat	1998	M. Gawryluk
204	Kwidzyn - Miłosna nr 1	Budynek administracyjny PSO	brak daty	W. Chruszczyńska, J. Grygiel
205	Kwidzyn - Miłosna nr 1	Zespół budynków gospodarczych przy domu dyrektora w zespole stadniny koni - ob. przy pensjonacie	1998	M. Gawryluk
206	Kwidzyn - Miłosna nr 1	Stajnia główna (wieżowa) w zespole stadniny koni	1998	M. Gawryluk
207	Kwidzyn - Miłosna nr 1	Stajnia	brak daty	W. Chruszczyńska, J. Grygiel
208	Kwidzyn - Miłosna nr 1	Kryta ujeżdżalnia w zespole stadniny koni	1998	M. Gawryluk
209	Kwidzyn - Miłosna nr 1	Kuźnia w zespole stadniny koni	1998	M. Gawryluk
210	Kwidzyn - Miłosna nr 1	Dom mieszkalno - administracyjny	1998	M. Gawryluk
211	Kwidzyn - Miłosna nr 13	Dom mieszkalny w zespole stadniny koni	1998	M. Gawryluk
212	Kwidzyn - Miłosna nr 13	Budynek gospodarczy przy domu w zespole stadniny koni	1998	M. Gawryluk
213	Kwidzyn - Miłosna nr 14	Dom mieszkalny w zespole stadniny koni	1998	M. Gawryluk
214	Kwidzyn - Miłosna	Stajnia (ogrodowa)	1998	M. Gawryluk

7. Wykaz kart ewidencyjnych cmentarzy, przechowywanych w WUOZ w Gdańsku.

(opracowanie własne na podstawie materiałów udostępnionych przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Gdańsku oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa Oddział Terenowy w Gdańsku, www.nid.pl)

Lp.	Nr karty	Obiekt	Ulica	Data wyk. karty	autorzy
1	744	Cmentarz (bezwyznaniowy) (ob. nieużytek)	Piastowska	08.1990	J. Gzowski
2	745	Cmentarz (bezwyznaniowy) (ob. teren leśny)		09.1990	J. Gzowski

8. Wykaz ewidencji cmentarzy, przechowywanych w WUOZ w Gdańsku.

(opracowanie własne na podstawie materiałów udostępnionych przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Gdańsku)

Lp.	Obiekt	Ulica	Dawna nazwa ulicy	Data wyk. ewidencji
1	Cmentarz ewangelicki	Grudziądzka	Dzierżyńskiego	1987
2	Cmentarz rzymskokatolicki	Malborska	Obrońców Stalingradu	1987
3	Cmentarz ewangelicki	Hallera	Świerczewskiego	1986
	Cmentarz rzymskokatolicki	Hallera	Świerczewskiego	1986

9. Wykaz stron internetowych z informacjami o zasadach i kryteriach dotyczących możliwości pozyskiwania środków finansowych na zadania związane z ochroną i opieką nad zabytkami.

- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Promesa Ministra Kultury”:
www.mkidn.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Dziedzictwo kulturowe”:
www.mkidn.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Promowanie różnorodności kulturowej i artystycznej w ramach europejskiego dziedzictwa kulturowego”:
www.mkidn.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Kultura 2007–2013”:
www.mkidn.gov.pl
- Informacje dotyczące programów operacyjnych „Regionalne programy operacyjne”:
www.funduszeuropejskie.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Kapitał ludzki”:
www.funduszeuropejskie.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Infrastruktura i środowisko”:
www.efs.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Europejska współpraca terytorialna”:
www.funduszeuropejskie.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Fundusz dla organizacji pozarządowych”:
www.pozytek.gov.pl/Fundusze,dla,organizacji,pozarzadowych
- Informacje dotyczące możliwości finansowania przy wykorzystaniu ustawy o partnerstwie publiczno-prywatnym:
www.partnerstwopublicznoprywatne.info/ustawa_ppp.php
- Informacje dotyczące „Regionalnego programu operacyjnego” w woj. pomorskim:
www.dpr.woj-pomorskie.pl